

Jaana du Toit & Jenni Karjalainen

**OPAS OULUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖSSÄ SIJAITSEVAN PÄIVÄKODIN
LUONTOKASVATUKSEEN**

Luonto lähellä - luontokasvatusopas päiväkotikiikuri Taikapurteen

OPAS OULUN KAUPUNKIYMPÄRISTÖSSÄ SIJAITSEVAN PÄIVÄKODIN LUONTOKASVATUKSEEN

Luonto lähellä - luontokasvatusopas päiväkotiki Pilke Taikapurteen

Jaana du Toit & Jenni Karjalainen
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Sosiaali-alan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan tutkinto-ohjelma, Sosionomi

Tekijät: Jaana du Toit & Jenni Karjalainen

Opinnäytetyön nimi: Opas Oulun kaupunkiympäristössä sijaitsevan päiväkodin luontokasvatukseen. Luonto lähellä - luontokasvatusopas päiväkotipiilke Taikapurteen

Työn ohjaajat: Riikka Huttunen & Mira Schroderus

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2021

Sivumäärä: esim. 49 + 46 liitettä

Toiminnallisen opinnäytetyömme tarkoitus oli tuottaa luontokasvatuksen opas kaupunkiympäristössä sijaitsevalle päiväkodille. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli päiväkotipiilke Taikapursi, jonka kasvattajat halusivat työkalun luontokasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen tueksi. Oppaan tavoitteena oli herätellä ja vahvistaa päiväkotipiilke Taikapurressa olevien lasten ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä lisätä heidän hyvinvointiaan luontokasvatuksen avulla. Lyhyen aikavälin tavoitteena oli mahdollistaa nämä pilotointijakson aikana Piilke Taikapurressa oleville lapsille. Pitkän aikavälin tavoitteena oli, että opas jää aktiiviseen käyttöön päiväkodin arkeen, jolloin se helpottaa luontokasvatuksen toteuttamista ja vahvistaa kaikkien Piilke Taikapurressa olevien lasten luontosuhdetta ja hyvinvointia myös tulevaisuudessa. Oppaan tuli sisältää valmiita luontokasvatuksen toimintatuokioita eri-ikäisille lapsille päiväkodin lähiluontokohteissa. Toimintatuokioiden tuli tarjota lapsille monenlaisia mahdollisuuksia kokea luonto sekä oppia luonnossa ja luonnosta.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsitelimme luontokasvatusta varhaiskasvatuksessa paikallisella ja kansallisella tasolla sekä luontosuhdetta ja luonnon hyvinvointivaikutuksia. Aineistoina käytimme Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa, luontokasvatukseen liittyvää kirjallisuutta sekä suomalaisia ja ulkomaalaisia luonnon hyvinvointivaikutuksiin liittyviä tutkimuksia.

Luonto lähellä-luontokasvatuksen oppaan sisältö on helposti ymmärrettävä ja sen ulkonäkö on selkeä ja yksinkertainen. Pilotoinnin aikana opasta arvioitiin päiväkodin kasvattajilta ja lapsilta kerätyillä palautteilla. Opas sai hyvän palautteen käyttäjiltä ja se täytti sille asetetut välittömät tavoitteet. Pitkän aikavälin tavoitteen toteutumista ei ollut mahdollista todentaa opinnäytetyöprosessin aikana.

Opas jää jatkokäyttöä varten Piilke Taikapurteen ja toivomme sen hyödyttävän ja ilahduttavan heitä tulevaisuudessa. Opas on opinnäytetyömme liitteenä, joten sen sisältämiä toimintatuokioita on mahdollista hyödyntää myös muissa päiväkodeissa. Jatkotutkimusaiheena meitä kiinnostaisikin kokeilla olisiko mahdollista laajentaa luontokasvatusopasta ja sen kohde- ja käyttäjäryhmää koko kaupunkialueen varhaiskasvatusta koskevaksi.

Asiasanat: luontokasvatus, luontokasvatus varhaiskasvatuksessa, luontokasvatus kaupunkiympäristössä, luontosuhde, luonnon hyvinvointivaikutukset

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Social Science Degree Program of Social Services

Authors: Jaana du Toit & Jenni Karjalainen

Title of thesis: A nature education guide for a kindergarten located in the urban environment of Oulu. Near to Nature - A nature education guide for Pilke Taikapursi kindergarten

Supervisors: Riikka Huttunen & Mira Schroderus

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021

Number of pages: 49 + 46

The purpose of our practice-based thesis was to create a nature education guide for the Pilke Taikapursi kindergarten, which is located in an urban environment. The thesis was commissioned by Pilke Taikapursi. They requested to have more methods for implementing nature activities and education for the children. Our goal was to awake and strengthen environmental sensibility and relationship with nature for the kindergarten children. Nature education will also provide well-being for the children, which was our main interest.

Near to Nature - is a practical guide for the kindergarten teachers about nature education day-to-day basis. Our purpose was to produce a guide which would help the teachers of the kindergarten to add more nature-based activities in their curriculum. The guide contains prepared lessons and activities for the teachers and children to implement together in their nearby nature. These activities offer the children various possibilities to experience nature, as well as learn in and from nature.

The theoretical framework of this thesis includes local and international studies about nature and well-being, books about nature education as a part of early childhood education programs and the Finnish early education plan.

Near to Nature – guide consists of easily understood nature education instructions with a simple clear visual design. The guide was evaluated by the kindergarten teachers and children during the autumn of 2020. The guide received positive feedback and it was deemed as a success in fulfilling the set requirements.

Near to Nature - guide has been put into use by Pilke Taikapursi and hopefully it will remain as a useful tool in the future. This guide could also be adapted for other kindergartens in the urban Oulu area. It could be interesting to see if this guide can be expanded to a larger urban city area, so that more children could learn to enjoy their nearby nature.

Keywords: nature education, nature education in early education, nature education in urban environment, nature and well-being

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	8
2.1	Luontokasvatus osana varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta	8
2.2	Ympäristökasvatus ja luonto Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa	10
2.3	Luonto oppimisympäristönä	11
3	LUONTOSUHDE JA LUONNON HYVINVOINTIVAIKUTUKSET	14
3.1	Luontosuhteen kehittyminen varhaislapsuudessa	14
3.2	Luonnon hyvinvointivaikutukset	16
4	TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN METODOLOGIA	19
4.1	Opinnäytetyön suunnittelu	19
4.2	Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus	22
4.3	Opinnäytetyön kohderyhmät ja hyödynsaajat	23
5	OPPAAN TOTEUTUS	25
5.1	Päiväkodin lähiluontoalueiden kartoitus	25
5.2	Toimintatuokioiden suunnittelu	26
5.3	Oppaan sisältö ja visuaalinen ilme	30
6	OPPAAN PILOTOINTI JA PALAUTE	33
6.1	Kyselylomakkeen suunnittelu	33
6.2	Valmiin oppaan palaute ja arviointi	35
7	OPINNÄYTETYÖN LOPPUARVIOINTI	38
7.1	Opinnäytetyöprosessin arviointi	38
7.2	Oppaan arviointi asetettujen tavoitteiden pohjalta	40
7.3	Opinnäytetyön kirjoittajien oppimisen arviointi	42
8	POHDINTA	44
	LÄHTEET	46
	LIITEET	50

1 JOHDANTO

Lapsille tulee tarjota mahdollisuus liikkua monipuolisesti sekä sisällä, että ulkona. Oulussa varhaiskasvatuksessa pyritään hyödyntämään piha-alueita ja lähiympäristöä oppimiseen. Oulun kaupungin sivistys- ja kulttuuripalveluiden Sivistysohjelma 2026:n yksi varhaiskasvatuksen tavoite on ”Puoli päivää pihalla”. Tämä tarkoittaa oppimisympäristöjen laajentamista ulos retkeilemällä ja lähiympäristöä hyödyntämällä. (Oulun kaupunki 2019, 39-52.) Luontokasvatusta tulee järjestää päiväkodin sijainnista riippumatta ja se voi olla merkittävä osa myös kaupunkiympäristössä sijaitsevan päiväkodin viikkosuunnitelmaa.

Toiminnallisena opinnäytetyönämme suunnittelimme ja tuotimme luontokasvatuksen oppaan kaupunkiympäristössä sijaitsevaan Pilke Taikapurren päiväkotiin. Luontokasvatuksen oppaaseen kirjoitimme Pilke Taikapurren lähiluontokohteita ja suunnittelimme kohteissa toteutettavia luontokasvatuksen toimintatuokioita kyseisen päiväkodin varhaiskasvatuksessa olevien 1-5 -vuotiaiden lasten pienryhmille. Tarkoitus oli, että opasta hyödyntämällä päiväkodin henkilöstön on helpompi toteuttaa luontokasvatusta päiväkodin lähiympäristössä. Opinnäytetyön tavoitteena oli herätellä ja vahvistaa päiväkotipiilke Taikapurressa olevien lasten ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä lisätä heidän hyvinvointiaan luontokasvatuksen avulla. Välitön tavoite oli mahdollistaa nämä pilotointijakson aikana Pilke Taikapurressa oleville lapsille. Pitkän aikavälin tavoitteena oli, että opas jää aktiiviseen käyttöön päiväkodin arkeen, jolloin se helpottaa henkilökunnan luontokasvatuksen toteuttamista ja vahvistaa kaikkien Pilke Taikapurressa olevien lasten luontosuhdetta ja hyvinvointia myös tulevaisuudessa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa luontokasvatus määrittyy osaksi varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen kokonaisuutta. Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta sekä ohjeistaa heitä kohti ympäristövastuullista toimintaa ja kestäväää elämäntapaa. Perusteissa painotetaan sekä luonnossa että rakennetussa ympäristössä liikkumista. (Opetushallitus 2018, 46-47). Luontokasvatusta lisäämällä on mahdollista tukea päiväkodin kohderyhmässä olevien lasten hyvinvointia ja vahvistaa lasten luontosuhdetta saattamalla lapset kosketuksiin lähiympäristön luonnon kanssa sekä oppimaan luonnossa ja luonnosta.

Luonnon merkitys yhtenä hyvinvoinnin lähteenä on hyvin ajankohtainen. Lähimenneisyys on nostanut luonnon merkityksen esiin uudella tavalla, kun suomalaiset ovat Koronapandemian aikana

lisänneet luonnossa liikkumistaan (Tyystjärvi 2020, viitattu 4.7.2020; Valkama 2020, viitattu 4.7.2020; Ympäristöministeriö 2020, viitattu 4.7.2020). Koronaviruksen aiheuttama poikkeustilanne on muokannut suomalaisten luontosuhdetta positiivisesti sekä luonnon ja luontokohteiden arvostus on lisääntynyt (Ympäristöministeriö 2020, viitattu 4.7.2020). Luonto ja luontoympäristössä oleskeleneminen lisäävät tutkitusti ihmisten hyvinvointia. Sitra ja Kansallinen Hyvinvointiverkosto julkaisivat vuonna 2012 Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille -julkaisun, jonka tarkoituksena on lisätä tietoisuutta luontoympäristön hyvinvointivaikutuksista ja esitellä mahdollisuuksia luontoympäristön hyödyntämiseen palveluja kehitettäessä. Julkaisun mukaan luontoympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden rauhoittumiseen ja stressin lievittämiseen. Yhtenä esimerkkinä luontokasvatuksen lisäämisestä on luonto- ja ympäristöpainotteiset päiväkodit. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 17.)

Kaikilla päiväkodeilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta hyödyntää metsiä tai luontopolkuja päivittäisessä toiminnassaan. Kaupunkimaisella alueella sijaitsevan päiväkodin lähiluonnoksi voidaan määritellä esimerkiksi päiväkodin sisäpiha, puistomainen rakennettu viheralue tai läheinen ranta-kaistale. Ymmärrettävästi metsää ja kaupungin luontokohteita ei voida suoraan verrata toisiinsa, mutta suomalaisen tutkimuksen mukaan myös kaupunkiympäristössä sijaitsevilla viheralueilla on suuri merkitys kaupunkilaisten viihtyvyyteen (Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela, & Ylén, 2007. 59-60). Näin ollen kaupunkiympäristössä olevilla viher- ja luontoalueilla voi olla positiivisia vaikutuksia myös kohderyhmässämme olevien lasten viihtyvyyteen ja hyvinvointiin.

Opinnäytetyöraporttimme teoreettinen viitekehys koostuu luontokasvatuksesta osana varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksen perusteita, luonnosta oppimisympäristönä, luontosuhteen merkityksestä lapsuudessa ja luonnon hyvinvointivaikutuksista. Opinnäytetyömme seuraa toiminnallisen opinnäytetyön prosessia. Raportissa kuvaamme tuotesuunnitteluprosessia eli luontokasvatus oppaan suunnittelua, toteutusta ja testaamista. Pilke Taikapurren henkilökunta pilotoi luontokasvatuksen oppaan syksyn 2020 aikana. Pilotoinnin avulla arvioimme toimintatuokioiden käytettävyyttä lasten luontosuhteen vahvistamiseksi sekä luontokasvatuksen oppaan käytettävyyttä ja selkeyttä kohderyhmän käytännön ohjaustyössä. Pilotoinnista kerättiin palautte kyselyllä, joka arvioitiin laadullisen tutkimuksen menetelmillä. Opinnäytetyön raportin lopussa esittelemme luontokasvatusoppaan ja opinnäytetyön arvioinnin sekä pohdintamme opinnäytetyöprosessista.

2 LUONTOKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Luonto leikkipaikkana tukee lapsen kehitystä monin tavoin tarjoten monimuotoisuudellaan loputtomasti mahdollisuuksia leikkeihin. Luonnossa on mahdollista kehittää motorisia taitoja, kiipeillä ja kävellä epätasaisilla alustoilla. Luonnossa voi tutkia ympäristöä, etsiä ja löytää uutta. Luonnossa voi havainnoida kaikin aistein yksin tai yhdessä. Luonto tarjoaa mahdollisuuksia rauhoittumiseen, rentoutumiseen ja virkistäytymiseen. (Salonen 2010, 104-105.) Eri vuodenaajat ja sään muutokset muuttavat ympäristöjä ja tarjoavat mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin, pohdintoihin ja tutkimuksiin (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71). Luonto on siis varsin monipuolinen paikka lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Varhaiskasvatuksessa luonto näyttäytyy yhtenä kehitys- ja oppimisympäristönä, jossa toimintaa säätelevät opetushallituksen linjaamat määräykset.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka pohjalta varhaiskasvatusta suunnitellaan ja toteutetaan. Kolmitasoinen varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista ja lasten yksilöllisistä varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tukee ja ohjaa varhaiskasvatustoimintaa ja sen tavoitteena on luoda yhdenvertaiset kasvun ja kehityksen mahdollisuudet kaikille lapsille. (Opetushallitus 2018, 7.) Varhaiskasvatukseen suunnattua luontokasvatuksen opasta suunnitellessa on olennaisena tietoperustana varhaiskasvatuksen ympäristökasvatukseen tavoitteet ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma, joiden sisällöllisten tavoitteiden tulee olla yhteneväisiä opinnäytetyöprojektissa tuotettavan luontokasvatusoppaan sisällön kanssa. Lisäksi tietoperustassa tarkastelemme luontoa varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä, kuinka luontoympäristö voi vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen.

2.1 Luontokasvatus osana varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteeksi lasten oppimisen, hyvinvoinnin ja laaja-alaisen osaamisen edistäminen. Osana yksilön laaja-alaista osaamista on ympäristökasvatus. Ympäristökasvatuksen tavoitteena on opettaa lapsille kestävän elämäntavan toimintaa sekä kunnioitusta ympäröivää luontoa, sen kasveja ja eläimiä koh-

taan (Opetushallitus 2018, 36 ja 47). Raittila viittaa Palmeriin, jonka mukaan ympäristökasvatuksella halutaan vahvistaa ihmisten ymmärrystä ympäristön kokonaisvaltaisesta merkityksestä elämäämme ja hyvinvointiimme. Kasvattamalla ohjataan ympäristöystävällisten käsitysten, arvojen ja asenteiden omaksumista, joka antaa yksilölle mahdollisuuden ja halukkuuden elää arkea ympäristövastuullisesti kestäväällä tavalla. (2017, 212.) Koska varhaiskasvatuksessa olevien lasten taustat ovat erilaisia, myös kotien asenne-erot ja tiedot kestävästä elämäntavasta ovat vaihtelevia. Varhaiskasvatuksen ympäristökasvatuksella on mahdollista tasoittaa lasten taustoista johtuvia eroja. (Ahonen 2017, 258.) Varhaiskasvatuksessa kestävä elämäntavan mukaan toimimista harjoitellaan eri teemoilla kuten kohtuullisuus ja säästäväisyys, ruokakasvatus, energian vähentäminen ja kierrätys (Opetushallitus 2018, 47).

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen ympäristökasvatukselle kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta (Opetushallitus 2018, 46). Ympäristökasvatus perustuu Palmerin ympäristökasvatuksen puumalliin (1998), jossa puun lehvästö jakautuu näihin kolmeen tasoon. Kyseiset kolme tasoa ovat kasvatustoiminnassa yhdenvertaisia ja tapahtuvat samanaikaisesti. Oppiminen ympäristössä lisää ympäristökokemusten ja -tietoisuuden lisäksi kokemuseräistä ja kriittistä tietoa ympäristöstä. Ympäristöstä oppimisessa painottuu estetiikan lisäksi kokemuksellisuus ja toiminnallisuus. Ympäristön puolesta tapahtuvassa toiminnassa pääpaino on arvokasvatuksessa. (Cantell & Koskinen 2004, 68-69.) Toimiminen ympäristössä ja ympäristön puolesta painottuvat varhaislapsuudessa vahvemmin, mutta toisaalta ympäristössä toimiminen ja siitä syntyvät kokemukset lisäävät tiedonjanoa myös kolmanteen tasoon eli ympäristöstä oppimiseen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 25). Ympäristökasvatusprosessissa oppijan tiedot, käsitteet, taidot ja arvot kehittyvät. Olennaista toiminnassa on oppijan omat henkilökohtaiset merkittävät luontokokemukset, huolestuneisuus ympäristöstä ja toiminta ympäristön puolesta. (Cantell & Koskinen 2004, 68-69.)

Luontokasvatus määritellään ympäristökasvatuksen tai kestävä kehityksen kasvatuksen alakäsitteeksi. Luontokasvatus on elämyksellisyyteen ja kokemuksellisuuteen painottuvaa kasvatusta, joka tukee kasvatettavan ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta. Luontokasvatus edistää myös kasvatettavan luontotuntemusta. Luontokasvatusta toteutetaan yleensä luonnossa liikkuen ja siihen sisältyy aina ympäristövastuullista arvokasvatusta. (Finto 2015, viitattu 5.7. 2020.) Varhaiskasvatuksen luontokasvatuksella halutaan vahvistaa lasten luontosuhdetta viemällä lapset luontoympäristöön aistimaan, tutkimaan ja havainnoimaan ympäristöä sekä mahdollistaa lapsille luonnon esteet-

tinen kokeminen ja luonnossa rauhoittuminen. (Opetushallitus 2018, 47.) Henkilökohtaiset luontokokemukset ovat olennaisia myös Palmerin (1998) ympäristökasvatuksen puumallissa, jossa puu kasvaa merkittävien elämäkokemusten juurista. Oppijan kehitysvaiheen ja aikaisemman tietopohjan lisäksi olennainen ympäristökasvatuksen perusta on oppijan yksilölliset merkittävät elämäkokemukset. (Cantell & Koskinen 2004, 69.) Useat tutkimukset puoltavat Palmerin ajatuksia varhaislapsuuden merkityksellisistä luontokokemuksista ja niiden tärkeästä merkityksestä ympäristötietoiseksi yksilöksi kasvamisessa (Chawla & Flanders Cushing 2007, 440, viitattu 4.7.2020). Lapsen arjessa toteutuva luontokasvatus muokkaa asenteita tehokkaammin kuin kerran vuodessa toteutettava ruskaretki. Luontokasvatusta ei tule ajatella yksistään varhaiskasvatuksen vastuulla olevaksi erilliseksi kasvatuksen osa-alueeksi vaan kaikki lapsen arjessa toimivat aikuiset ovat lasten luontokasvattajia. (Tuomaala 2002, 8, 10). Merkityksellisten luontokokemusten ohella luonnosta kiinnostunut aikuinen on avainasemassa lapsen ympäristötietoiseksi kasvamisen prosessissa (Chawla & Flanders Cushing 2007, 440, viitattu 4.7.2020). Varhaiskasvatuksen luontokasvatus on tärkeä osa ympäristökasvatuksen kokonaisuutta. Luontokasvatuksella voidaan mahdollistaa lapsille uusia ja toistuvia luontoelämyksiä, lujittaa lasten omakohtaisia positiivisia luontokokemuksia ja kartuttaa lasten luontotietoutta. Varhaiskasvatuksen aikuiset toimivat tärkeinä roolimalleina ja luontokasvattajina lapsille varhaiskasvatuksen arjessa. Näin voidaan varhaiskasvatuksessa luoda hyvä perusta ympäristövastuullisten kansalaisten kasvatuksessa.

2.2 Ympäristökasvatus ja luonto Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa

Varhaiskasvatuksen toimintaa suunniteltaessa on syytä ottaa huomioon valtakunnallisten ohjeiden lisäksi myös paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Päiväkoti Pilke Taikapurren paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman yksi toimintakulttuurin kehittämistä ja sitä ohjaavista periaatteista on kestävä elämäntapa. Kaikessa toiminnassa otetaan huomioon ekologisesti kestävä elämäntapa ja arjen valinnoilla pyritään ilmentämään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön esimerkiksi välineiden ja tilojen yhteiskäytöllä, kohtuullisuudella, säästäväisyydellä, korjaamisella ja uusiokäytöllä. Kestävän kehityksen kasvatuksen päämääräksi on Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa määritelty ekososiaalisesti sivistynyt oululainen. Ekososiaalisesti sivistynyt oululainen ymmärtää omien tekojensa vaikutukset luontoon ja osaa toimia ymmärryksensä mukaisesti. Luonnosta oppimisympäristönä Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa lukee näin:

“Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten oppimisen paikkoina.” (Oulun kaupunki 2019, 39-52.)

2.3 Luonto oppimisympäristönä

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lapsille tavoitellaan oppimisympäristöjä, jotka ovat kehittäviä, oppimista edistäviä, terveellisiä, turvallisia ja esteettömiä (Opetushallitus 2018, 32). Varhaiset kokemukset monenlaisista ympäristöistä rikastuttavat lasten ympäristöön liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita. Ympäristössä oppiminen tarkoittaa kaikenlaisia ympäristöjä päiväkodin oman elämysmaailman lisäksi, sekä rakennettua ympäristöä kuin myös luonnonympäristöä. (Raittila 2017, 216-217.) Vanhempien huoli kaupungissa asuvien lasten liikenneturvallisuudesta sekä ympäristön turvallisuudesta ylipäänsä on vähentänyt lasten ulkona leikkimistä ja liikkumista ympäristössään (Karsten 2005, 287-288, viitattu 7.7.2020). Useimmat suomalaislapset asuvat kaupungeissa ja taajamissa, joissa kasvuympäristö on pääosin rakennettua ympäristöä. Kaupungeissa on lapsille vähän monipuolisia leikkialueita tai luonnonmukaisia ympäristöjä. Mikäli lasten leikki tapahtuu pelkästään valmiiksi ja turvallisiksi rakennetuissa leikkipuistoissa, on huolena lasten liikkumistaitojen ja leikkien yksipuolistuminen ja kaventuminen. Rakennettujen leikkialueiden lisäksi ympäristössä olisi hyvä hyödyntää leikkimiseen soveltuvia suunnittelemattomia alueita, jotka ovat turvallisia, monipuolisia ja houkuttelevat lapsia leikkimään. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta olisi tärkeää ulkoilla mahdollisimman paljon luonnonmukaisissa ympäristöissä, jotka tarjoavat lapsille monipuolisesti eri aisteja stimuloivia virikkeitä. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 25-26, 65, 71-72).

Oppimisympäristöt ymmärretään varhaiskasvatuksen perusteissa laajana käsitteenä, joka sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden (Opetushallitus 2018, 32). Oppimisympäristö ei siis rajoitu pelkästään fyysiseen, meitä ympäröivään materialistiseen todellisuuteen, vaan sisältää myös henkisesti terveen toimintailmapiiirin, joka tukee lapsen tervettä kasvua ja kehitystä sekä sosiaalistumista. Raittilan mukaan ympäristön monimerkityksellisyys on tärkeää ymmärtää ympäristökasvatuksessa. Ympäristöä voidaan tarkastella fyysisesti, yksilöllisesti tulkittuna ja kulttuurisesti. (2017, 213.) Fyysisen ympäristön ulottuvuus syntyy lapsen toimiessa ympäristössään (Raittila 2008, 16, viitattu 6.7.2020). Fyysinen ympäristö käsitetään fyysisesti erilaisina ympäristöinä kuten rakennettuna kaupunkiympäristönä tai viheralueina ja metsinä, jotka tarjoavat erilaisia kokemuksia

ja mahdollistavat erilaisia toimintoja lapsille. Yksilöllisesti tulkittu ulottuvuus erilaisten ympäristöjen kokemisesta sisältää lapsen omanlaiset, henkilökohtaiset ja ainutkertaiset tulkinnat. (Raittila 2017, 216.) Pienten lasten kohdalla oppimisen kannalta on tärkeää, että sosiaalinen ympäristö on kiinnostunut lapsen omista kokemuksista (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 27). Toiminta ja sen synnyttämät kokemukset ovat varhaislapsuudessa ympäristössä oppimisen tapoja. Kokemusten jakaminen toisten kanssa jalostaa kaikkien suhdetta ympäristöön. (Raittila 2017, 216-217.) Jokaisella ympäristössä toimijalla on omalainen käsitys siitä, kenellä on oikeus olla ympäristössä ja kuinka ympäristössä voidaan toimia. Kulttuurinen ulottuvuus näkyy yhteisöllisesti jaettuina ja sovittuina tulkintoina fyysisen ympäristön määrittelystä ja käytännöistä. (Raittila 2008, 28, viitattu 6.7.2020.)

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen tulee ruokkia lasten luontaista uteliaisuutta sekä innostaa lasta leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen ja kokeilemiseen (Opetushallitus 2018, 32). Varhaiskasvatuksessa ympäristössä oppiminen tapahtuu pääsääntöisesti leikkimällä, liikkumalla ja tutkimalla (Raittila 2017, 216-217). Leikkimällä lapsi oppii monia lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, kasvamiseen, kehittymiseen ja oppimiseen tarvittavia taitoja. Leikkiminen on isossa osassa lapsen elämää ja se vaikuttaa voimakkaasti lapsen oppimiseen. (Ahonen 2017, 90-91). Leikki on lapsille luontaista luovaa toimintaa, joka muotoutuu aina olosuhteiden mukaan. Lasten erilaiset leikit vaativat erilaisia ympäristöjä, piiloleikeille ja rakenteluleikeille ovat otollisia erilaiset ympäristöt. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 71- 72.) Metsästä löytyy monenlaisia jännittäviä piilopaikkoja isojen kivien, mättäiden ja puiden takaa. Ison kuusen juureen on hyvä lähteä rakentamaan suojaista majapaikkaa metsästä löytyvillä rakennustarvikkeilla, kuten oksilla ja kepeillä. Rakenteluleikeissä lapsi oppii tunnistamaan luonnonmateriaaleja sekä niiden ominaisuuksia ja käsitteitä samalla kun harjaantuu ongelmanratkaisutaidot sekä silmän ja käden koordinaatio (Nikkinen 2000, 42). Suomessa myös vuodenajat vaikuttavat lapsien ulkoleikkeihin, sama ympäristö on hyvin erilainen leikkiä kesällä ja talvella. Vaihteleva, mielenkiintoinen ja salaperäinen luonto tarjoaa leikkiympäristön, joka kutsuu seikkailuun ruokkien lapsen mielikuvitusta ja luovuutta. (Nikkinen 2000, 27).

Luontoympäristössä lasten liikunnan määrä lisääntyy, karkeamotoriset taidot kehittyvät, keskittymiskyky paranee sekä itsenäisyys ja omatoimisuus kasvaa (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 67-68). Luontoympäristö on itsessään kuin voimistelusalit. Luonnossa hyppely, kiipeily ja tasapainoilu harjaannuttaa lapsen karkeamotorisia taitoja, tasapainoa ja koordinaatiokykyä. Kukkia ja marjoja poimimalla lapsen hienomotoriset taidot sekä käden ja silmän koordinaatio kehittyvät. (Tuomaala 2002, 16.) Luontoympäristö innostaa lapsia liikkumaan. Lapsella on luonnossa loputtomasti tilaa liikkua

ja juosta ilman, että seinät tulevat vastaan. Luonto antaa tilaa liikkeelle ja mahdollistaa lapsen liikumisen hengästyen (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 92).

Luonto ja lähiympäristöt ovat itsessään kiinnostavia paikkoja, jotka herättävät lapsissa oman aktiivisen uteliaisuuden ja mielenkiinnon tutkimiseen. Lapsi havainnoi ympäristöään kaikilla aisteillaan; tarkkaillen ja kuunnellen, kokeillen ja tunnustellen, haistaen ja mielellään maistaenkin. Lapsi arvioi havaitsemiaan asioita, liittää niitä aikaisemmin opittuun ja keksii niille uusia käyttötarkoituksia. Kasvattajan tärkeä tehtävä on antaa aikaa ja tilaa lapsen havainnoinnille ja kysymyksille. Havaintojen nimeäminen, vertailu sekä yhdistäminen lukumääriin, väreihin ja muotoihin auttaa lasta hahmottamaan ja oppimaan uutta. Luonnonmateriaalien kuten kivien, käpyjen ja oksien keräily opettaa lasta luokittelemaan, järjestelemään, hahmottamaan suhteita ja vertailemaan. Luonnonmateriaalien avulla on mahdollista opetella myös matematiikan peruskäsitteitä, vaikka maasta kerättyjä käpyjä luokittelemalla ja laskemalla. Havaintoja dokumentoimalla voidaan syventyä havaintojen kohteisiin tutkimalla niitä tarkemmin esimerkiksi katselemalla kuvia, piirtämällä, tunnistamalla ja etsimällä tietoa havainnoinnin kohteesta. Suomen neljä vuoden aikaa mahdollistavat tutun lähiympäristön muutoksien havainnoinnin ja tutkimisen eri sääolosuhteissa ja kasvun vaiheissa. Muutosten havainnointi ja seuraaminen luonnossa opettaa lapsia ymmärtämään ympäristössä tapahtuvia ilmiöitä laajemmin. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 63, 82-91.)

Luonnossa ollessaan lapsi kehittyy kokonaisvaltaisesti ja harjaannuttaa monenlaisia taitojaan. Luonto on tasa-arvoinen ympäristö kaikkien lasten oppimiselle. Ryhmän yhteinen luonnossa oleminen ja toimiminen lujittaa lasten sosiaalisia vuorovaikutussuhteita. Vuorovaikutuksessa opetellaan varhaislapsuudessa monia tunnetaitoja. Luontoympäristö tarjoaa rauhallisen ja kiireettömän tilan myös näiden taitojen opetteluun. Fyysinen ympäristö vaikuttaa vahvasti myös niihin elämäkokemuksiin, jotka tukevat lapsen kyvykkyyttä, sinnikkyyttä, itsetuntoa ja minäkuvaa. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 94-95.) Luonto mahdollistaa lapsille myös esteettisiä kokemuksia, kun pysähdytään paikoilleen ihaillemaan näkymiä. Luonnossa voidaan harjoittaa lasten kanssa hiljentymistä ja rauhoittumista keskittyen kuuntelemaan luonnon äänimaisemaa. (Tuomaala 2002, 16.) Luonnon hiljaisuus ja sen kokeminen ovat tärkeitä ympäristökasvatuksen elementtejä. Jokaisessa ympäristössä on omanlainen hiljaisuus. (Nordström 2004, 117).

3 LUONTOSUHDE JA LUONNON HYVINVOINTIVAIKUTUKSET

Jokaisella on omanlainen luontosuhde, joka peilaa sitä millaiseksi yksilö määrittelee luonnon ja oman suhteensa siihen. Luontoa voidaan ajatella pelkästään elollisena luonnonvaraisena ympäristönä tai se voidaan käsittää laajemmin ihmisen toimintaympäristönä. (Nykänen & Kinnunen 1992, 31.) Ekopsykologia määrittää ihmisen osaksi luontoa. Ajattelussa painottuu ihmisen ja luonnon välinen suhde, jolla on tietoinen osa ihmisen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia. (Hirvonen & Skyttä 2014, viitattu 30.7.2020.) Ympäristöpsykologinen näkökulma puolestaan huomioi kokonaisuudessaan ihmisen fyysisen ympäristön, luonnon ja rakennetun ympäristön, ja tutkii näiden välisiä vuorovaikutussuhteita (Salonen 2005, 18). Ympäristön ominaisuuksien nähdään vaikuttavat aina ihmiseen, fyysinen ympäristö voi tuottaa yksilölle hyvinvoinnin ohella myös psyykkistä pahoinvointia (Salonen 2010, 17). Luonnon hyvinvointivaikutuksista on tehty paljon tutkimuksia. Metsässä oleskelun on todettu rentouttavan ihmisen kehoa ja mieltä kaupunkiympäristöä tehokkaammin (Park, Tsunetsugu, Kasetani, Morikawa, Kagawa & Miyazaki 2009, 298-299, viitattu 30.7.2020). Kokonaisuudessaan ihmisen viihtyisä elinympäristö, olkoon se sitten luonnonmukainen tai rakennettu, lisää mahdollisuuksia yksilön miellyttäviin elämäkokemuksiin. Luonnosta nauttiva ja välittävä aikuinen tukee osaltaan lapsen luontokasvatusta ja kiintymystä lähiympäristöön jakamalla itselle merkitykselliset asiat lapsen kanssa. (Nykänen & Kinnunen 1992, 33.)

3.1 Luontosuhteen kehittyminen varhaislapsuudessa

Lapsuuden varhaiset vuodet ovat merkityksellisiä sekä ympäristökasvatukselle että asennekasvatukselle ympäröivää luontoa kohtaan. Kaikki lapsen elämään liittyvät tekijät vaikuttavat hänen käsitykseensä omasta ympäristöstään. (Nykänen & Kinnunen 1992, 28.) Parikka- Nihti ja Suomela (2014, 66) viittaavat Kokkoseen määritellessään ympäristökasvatuksen tavoitteeksi ympäristövas tuullisen kansalaisen, joka omaa terveen omakohtaisen suhteen ympäristöön ja tarvittavaa herkkyyttä ympäristössä tapahtuvien ilmiöiden havaitsemiseen ja tarkasteluun. Ympäristösuhteen käsitettä voi heidän näkemyksensä mukaan tarkastella ympäristöherkkyyden, arvojen, tietojen, toiminnan, kehon toimintojen tai ekologian kautta.

Ympäristöherkkyyden löytäminen ja ylläpito koetaan keskeisiksi luontosuhteen synnyssä (Nordström 2004, 116). Havaintoherkkyys kehittyy varhaislapsuudessa. Huomaaminen prosessina on

itseään ruokkiva, herkästi asioita huomaava huomaa ja ihmettelee enemmän. (Nykänen & Kinnunen 1992, 33.) Ympäristön kokeminen kaikki aistit avoinna mahdollistaa kokonaisvaltaisen yhteenkuuluvuuden kokemuksen ympäristön kanssa, vasta havaitsemisen jälkeen voidaan ympäristösuhdetta ryhtyä syventämään. Ympäristöherkkyyttä voidaan herätellä ja syventää erilaisilla aisti- ja mielikuvaharjoitteilla. Herkkyysharjoituksilla heräteltyjen aistimusten avulla syntyy ympäristöön sitouttavia positiivisia henkilökohtaisia kokemuksia. (Nordström 2004, 116-118.) Ympäristöherkkyys rakentuu kaikin aistein syntyneistä kokemuksista, elämyksistä ja havainnoista, jotka mahdollistavat tunnepitoisen ja empaattisen ympäristösuhteen muodostumisen (Parikka- Nihti ja Suomela 2014, 67-68).

Ympäristösuhteen muodostumisessa on yksilön vuorovaikutus luonnon, ympäristön, yksilön ja yhteisön välillä avainasemassa (Parikka- Nihti ja Suomela 2014, 66). Varhaiskasvatuksessa lasta hoitavien aikuisten kiinnostuksella ympäristöön on myös merkittävä rooli lapsen positiivisen luontosuhteen muodostumisessa (Nykänen & Kinnunen 1992, 28). Aikuisen tehtävä on mahdollistaa luontoympäristön kokeminen ja tukea lapsen kiinnostumista ja herkkyyttä aistia. Mallioppimisen kautta lapsi oppii huolehtimaan luonnosta ja alkaa itsekin toimimaan ja ottamaan vastuuta. Aikuisen liian ylihuolehtivainen asenne voi puolestaan olla ongelmallista, mikäli se estää luontoympäristön kokemisen lapselta esimerkiksi lapsen loukkaantumisen tai eläimiin, kuten punkkeihin tai käärmeisiin kohdistuvan pelon takia. Lapset voivat omaksua mallioppimisen kautta myös aikuisilta luontoon liittyviä pelkoja ja huolenaiheita, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti lapsen suhtautumiseen luontoa kohtaan. (Parikka- Nihti ja Suomela 2014, 66-70.)

Risto Willamon mielestä kasvatuskulttuurimme tukee ajattelua, joka korostaa sellaisia ihmisyyden puolia, jotka erottavat meitä luonnosta ja eläimistä. Luontosuhdetta koskevissa tutkimuksissakin näkökulma painottuu usein ihmisen erityisyyteen. Jotta luontosuhde ymmärrettäisiin holistisesti, nähden itsensä osana luontoa, olisi tärkeä nostaa myös ihmisen kehollisuus ja toiminta ajattelun rinnalle. Luontosuhde on siis näin ollen jokaiseen ihmiseen itsestään kuuluva ulottuvuus, ihminen biologisena olentona on riippuvainen luonnosta ja hän omilla teoillaan vaikuttaa luontoon konkreettisemmin kuin ajatuksillaan. Luontosuhteen rakentamisessa ympäristökasvatuksessa olisi tärkeää tuoda esille holistista näkemystä ihmisestä osana luontoa ihmisen erityisyyttä painottavan näkemys rinnalla. (Willamo 2004, 39-42.) Hyvän luontosuhteen omaava yksilö on kaikkea elämää ja sen monimuotoisuutta arvostava (Nykänen & Kinnunen 1992, 31).

Kaupungissa mahdollisuudet ihmisen holistiselle luonnon ja ekologian ymmärrykselle ja kokemukselle ovat heikot. Lapsille metsäretket voivat jopa lisätä erillisyyden ajatusta oman itsen ja muun luonnon välillä, mikäli ympäristö tuntuu lapsesta kovin vieraalta. Ympäristökasvatuksessa lapsille olisi hyvä korostaa luonnon läsnäoloa kaikkialla elinympäristössämme, myös kaupungissa. Luonto ei ole pelkästään metsä jossain muualla, vaan luonto näyttäytyy ympäristössämme monin tavoin, kuten hengitysilmana, kasveina, eläiminä, lämpönä, materiaaleina ja ihmisinä. (Willamo 2004, 43-45.) Asuinympäristön viheralueet vaikuttavat positiivisesti omaan viihtyvyyteen kaupungissakin. Luonnon mahdollistamia ulkoilu ja liikkumismahdollisuuksia sekä luonnon tarjoamia esteettisiä elämyksiä arvostetaan. (Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela, & Ylén, 2007. 59-62.) Kaupunkiympäristön varhaiskasvatuksessa tapahtuva luontokasvatus ja lähiluonnossa toimiminen voivat olla osaltaan tukemassa lapsen holistisen luontosuhteen kehittymistä ja lähiluontokohteiden arvostusta. Kaikkien varhaiskasvatuksessa toimivien lasten luontosuhteen vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen luontokasvatuksen keskeisimpinä tehtävinä tulisi olla yksilöllisen ympäristöherkkyyden herättely ja vahvistaminen sekä erilaisissa luonnonmukaisissa ympäristöissä olemisen mahdollistaminen kaikille lapsille.

3.2 Luonnon hyvinvointivaikutukset

Puhuttaessa luonnon hyvinvointivaikutuksista on tärkeää ymmärtää, miten hyvinvointi määritellään. Käsitteenä hyvinvointi on laaja ja se voi merkitä eri asioita eri ihmisille. Sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta hyvinvointi voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen: terveys, materiaallinen hyvinvointi ja koettu hyvinvointi eli elämänlaatu. Yksilön kokemaan hyvinvointiin vaikuttavat sosiaaliset suhteet, mahdollisuus itsensä toteuttamiseen, koettu onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Yhteisöllisellä tasolla tarkasteltuna hyvinvoinnin kannalta ovat merkityksellisiä muun muassa elinolot, työllisyys, työolot ja toimeentulo. Hyvinvoinnin tukeminen puolestaan on toimintaa, jolla pyritään mahdollistamaan yksilölle ja yhteisölle mahdollisimman hyvät olosuhteet edellä mainittujen seikkojen toteutumiseen. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2020, viitattu 30.5.2020.) Sosiaalialalla yksi keskeisimmistä tehtävistä on kansalaisten hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteissa lasten hyvinvoinnin edistäminen on määritelty varhaiskasvatuksen perustehtäväksi. Varhaiskasvatuksen luontokasvatuksella voidaan osaltaan vaikuttaa lasten sen hetkisen ja tulevan hyvinvoinnin edistämiseen.

Luonnon hyvinvointivaikutuksia pidetään yleisesti kiistattomina ja luonnon vaikutuksesta ihmisten hyvinvointiin löytyy paljon kansainvälistä tutkimustietoa. Luontoympäristössä oleskelu on yhdistetty mielenterveyden tukemiseen, stressin lievittämiseen, parempaan mieleen, lisääntyneeseen fyysiseen aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. Luonnon katsotaan vaikuttavan positiivisesti mieleen vähentämällä negatiivisia tunteita, kohentamalla tarkkaavaisuutta ja mielialaa ja lisäämällä positiivisia tunteita. (Lee ym. 2010.)

Luonnon elvyttäviä vaikutuksia on tutkittu myös vertaamalla puistomaisia ympäristöjä kaupunkimaisiin ympäristöihin. Tutkimukset osoittavat, että luontoympäristö voi antaa elpymisen kokemuksia, kohottaa mielialaa ja vähentää stressiä kaupunkiympäristöä enemmän (Tyrväinen, Silvennoinen, Korpela, & Ylén, 2007). Kaupunkiympäristössä sijaitsevien viheralueiden on todettu lieventävän kaupungissa asuvien henkilöiden stressitasoja (Roe, Ward Thompson, Aspinall, Brewer, Duff, Miller, Mitchell & Clow 2013, 4087-4100). Vihreässä ympäristössä asumisen on myös todettu vähentävän riskiä sairastua masennukseen (Lee ym. 2010).

Tutkimusten mukaan luonnossa oleskelu vaikuttaa kehon fysiologisiin toimintoihin laskemalla sydämen sykettä, hengitystiheyttä, verenpainetta ja stressihormoni kortisolin tasoja, sekä tehostamalla immuunipuolustusta ja vähentämällä lihasjännitystä (Lee ym. 2010). Luontokosketuksen on todettu parantavan päiväkoti-lasten immuunijärjestelmää ja näin ollen se voisi mahdollisesti jopa ehkäistä lasten immuunijärjestelmän häiriöitä, kuten atopiata, keliakiaa ja allergioiden riskiä. Lasten viherkosketus metsäpohjaiseen kasvustoon monipuolistaa heidän ihonsa ja suolistonsa mikrobiota. Luontokosketus altistaa ihmisen monipuoliselle mikrobikattaukselle, jolloin kehon puolustusjärjestelmät aktivoituvat ja immuunijärjestelmä vahvistuu. (Roslund, Puhakka, Grönroos, Nurminen, Oikarinen, Gazali, Cinek, Kramná, Siter, Vari, Soininen, Parajuli, Rajaniemi, Kinnunen, Laitinen, Hyöty & Sinkkonen 2020, viitattu 6.1.2021.)

Luonnon hyvinvointivaikutuksia pidetään niin merkittävänä, että niitä on ryhdytty käyttämään tavoitteellisesti erilaisina kuntoutus- ja hoitomuotoina. Green Care -toiminnassa ihmisen hyvinvointia edistetään luontoavusteisesti erilaisilla ekopsykologian harjoitteilla. Harjoitteissa hyödynnetään luonnon mahdollisuuksia tuottaa rentoutumisen tunnetta ja elpymisen kokemusta, löytää ihmisen omia voimavaroja sekä avartaa yksilön näköaloja. Näitä harjoituksia tehdäkseen ei tarvitse välttämättä hakeutua fyysisesti keskelle luontoa, vaan harjoitteita voi tehdä sisällä hyödyntäen esimerkiksi luontokuvia tai luonnon äänimaailmaa. Luontoa on mahdollista tuoda myös sisätiloihin esi-

merkiksi puuhastelemalla luonnonmateriaalien kanssa. (Green Care Finland 2020). Luontomenetelmiä voidaan käyttää tavoitteellisena hoitomuotona osana kuntoutus-, terapia-, hoito- tai ohjausprosessia. Luontointerventioiden avulla psykologit ovat pyrkineet lisäämään hoidettavien voimavaroja ja helpottamaan heidän fyysisiä oireitansa. (Salonen 2010, 76.) Japanissa, jossa on tehty paljon tutkimusta luonnon hyvinvointivaikutuksista, terveyskylpylöissä tarjotaan hoidoksi jopa metsäterapiaa ja metsäkylpyjä (Arvonen 2019, 14).

4 TOIMINNALLISEN OPINNÄYTETYÖN METODOLOGIA

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena on ammatillisen käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen tai järjestäminen (Vilka & Airaksinen 2003, 9). Koska opinnäytetyömme tarkoituksena on suunnitella ja toteuttaa kirjallinen luontokasvatusopas toimeksiantajalle, täyttää se näin ollen toiminnallisen opinnäytetyön funktion. Käytännön toteutuksen lisäksi raportoimme opinnäytetyömme Vilkan ja Airaksisen teoksessaan kuvaileman toiminnallisen opinnäytetyöprosessin vaiheita seuraten (2003).

4.1 Opinnäytetyön suunnittelu

Opinnäytetyön prosessi lähtee liikkeelle opinnäytetyön aiheen pohdinnasta ja toimeksiantajan etsimisestä (Vilka & Airaksinen 2003, 9). Pohjana opinnäytetyömme aiheen valinnalle varhaiskasvatuksen alueelta oli toisen kirjoittajan tavoite suorittaa lastentarhaopettajan kelpoisuus osana sosionomin opintoja. Työelämäkumppani opinnäytetyön tekemiseksi valikoitui luonnollisia reittejä, sillä toinen kirjoittaja oli työskennellyt aiemmin päiväkotipiikkejä Taikapurrossa. Ehdotimme päiväkodin johtajalle opinnäytetyön mahdollisuutta ja saimme häneltä myöntävän vastauksen. Opinnäytetyön aiheen ideoinnissa on syytä pohtia millaiset aiheet itseä kiinnostavat ja motivoivat, mutta on tärkeää myös huomioida opinnäytetyön sitoutuneisuus ajankohtaiseen työelämälähtöiseen ongelmanratkaisuun (Vilka & Airaksinen 2003, 17, 23). Ryhdyimme pohtimaan opinnäytetyöaihetta avoimessa keskustelussa päiväkodin johtajan kanssa. Päiväkodin johtaja teki meille ehdotuksen kolmesta aiheesta, jolle hän näki kehittämistarvetta heidän toiminnassaan. Etsimme kaikista kolmesta aiheesta aikaisemmin tehtyjä opinnäytetöitä, pohdimme aiheiden ajankohtaisuutta ja omia kiinnostuksemme kohteita. Näiden pohjalta valikoimme aiheeksemme varhaiskasvatuksen luontokasvatuksen kaupunkiympäristössä. Päiväkotipiikki sijaitsee Oulussa keskellä kaupunkiympäristöä, mikä tuottaa päiväkodin henkilökunnalle haasteita luontokasvatuksen suunnittelemisessa ja järjestämisessä. Tämän vuoksi päiväkodinjohtaja toivoi, että teemme opinnäytetyönämme heille käytännön työkaluksi soveltuvan luontokasvatuksen oppaan.

Löysimme useamman varhaiskasvatuksen luontokasvatukseen liittyvän opinnäytetyön, mutta kaupunkiympäristössä toimimisen näkökulma ei ollut näissä kantavana teemana. Yhdessä opinnäyte-

työssä, jossa tuotettiin luontokasvatuksen toiminnallinen polku tiettyyn metsäympäristöön, oli ehdotettu jatkotutkimusaiheeksi nimenomaan varhaiskasvatuksen luontokasvatusmateriaalia kaupunkimaisiin metsäympäristöihin (Salo 2019, 46, viitattu 1.1.2021). Ilmastonmuutos ja hiilineutraalius ovat aiheita, jotka näkyvät uutisoinnissamme päivittäin, nostaten esiin suuren haasteen ja muutoksen mahdollisuuden tämän päivän ihmiselle ja ihmiskunnalle. Luontokasvatus on osa ympäristökasvatusta, jonka avulla pyrimme lisäämään ympäristövastuullisuutta kansalaisten keskuudessa. Meidän arvomaailmamme pohjalta tarkasteltaessa aihe näyttäytyy hyvin ajankohtaisena ja tärkeänä. Henkilökohtainen kiinnostuksemme aiheeseen on niin ikään suurta. Me molemmat pidämme luonnossa liikkumisesta, arvostamme luontoympäristöä ja pyrimme omassa elämässämme toimimaan kestävän kehityksen periaatteiden mukaan.

Opinnäytetyö etenee aiheen valinnan jälkeen toimintasuunnitelman laatimisella. Prosessin aluksi opinnäytetyön idea, tavoitteet ja vastuut määritellään sekä niiden pohjalta suunnitellaan keinot ja toiminta tavoitteiden saavuttamiseksi. Projektissa tapahtuvalle toiminnalle laaditaan aikataulu ja riskianalyysi (Vilka & Airaksinen 2003, 26-27, 49). Teimme opinnäytetyölle toimintasuunnitelman, johon kirjasimme pääpiirteissään koko prosessin ja hahmottelimme raportin rakennetta. Lähtötilanteessa kartoitimme aikaisemmin valmistuneita luontokasvatuksen opinnäytetöitä ja teimme aiheesta alustavan kirjallisuuskatsauksen. Määrittelimme opinnäytetyölle tavoitteet ja kohderyhmän, jotka on tarkemmin esitelty omissa kappaleissaan. Laadimme projektille aikataulun (liite 1), jonka lähtökohtana oli, että opas voitaisiin pilotoida päiväkodissa syksyn 2020 aikana. Järjestelimme aikataulua annetun ohjauksen ja meidän molempien henkilökohtaisten elämäntilanteiden mukaan. Pidimme tärkeänä, että aikataulu on realistinen ja toteutettavissa meidän resurssimme huomioiden. Projektin loppuvaiheen arvioinnin sijoitimme aikataulussa vuodenvaihteeseen, jotta saisimme pidettyä koko prosessin tiiviinä. Riskianalyyssissä (liite 2) pohdimme millaiset asiat voivat muodostua esteeksi projektin loppuun viemiselle. Pohdimme, kuinka todennäköisesti riski voi tapahtua ja kuinka merkittävästi se toteutuessaan vaikuttaa projektiin. Samalla mietimme keinoja riskienhallintaan, kuinka voimme varautua mahdollisiin riskeihin, jotta ne eivät toteutuessaan kuitenkaan estä projektin loppuun saattamista. Riskianalyysiä ja aikataulutusta teimme yhtäaikaisesti, koska huomasimme aikataulutuksella voivamme vähentää useampien riskien negatiivista vaikuttavuutta projektiin toteutuessaan.

Opinnäytetyön projektin kokonaissuunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vastasimme itse. Prosessin aikana hoidimme keskinäistä yhteydenpitoamme viestein Whatsapp-sovelluksen ja sähkö-

köpostin välityksellä sekä yhdessä keskustellen puhelimitse ja kasvotusten lukuisia kertoja. Opin- näytetyölle Oulun ammattikorkeakoulusta määrätty opinnäytetyön ohjaajat opastivat meitä opin- näytetyöprosessin suunnittelu- ja toteutusvaiheissa kasvotusten, sähköpostilla ja Teams-yhteyden- pitosovelluksen välityksellä. Päiväkoti Pilke Taikapurren johtaja toimi omassa roolissaan varhais- kasvatuksen asiantuntijana esittäen omia toiveita ja näkemyksiä oppaan suunnitteluvaiheessa. Päiväkodin johtajan kanssa tehtiin yhteistyötä sekä sähköpostitse että henkilökohtaisten keskuste- lujen avulla toisen meistä ollessa päiväkodilla töissä. Luontokasvatuksen oppaan toimintatuokioi- den pilotoinnista vastasivat päiväkotia Pilke Taikapurren varhaiskasvatuksen opettajat ja ohjaajat, jotka osallistuivat näin ollen oppaan arviointiin.

Toiminnallinen opinnäytetyö pohjaa aiheeseen liittyvään tietoperustaan ja teoreettiseen viitekehyy- seen, joiden pohjalta käytännön ratkaisut ja kehittäminen tapahtuu opinnäytetyöprosessissa (Vilka & Airaksinen 2003, 41-42). Opinnäytetyötä suunnitellessamme tutustuimme laajasti aiheeseen liit- tyvään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin, joista valitsimme opinnäytetyön aiheen kannalta mielestämme oleellisen tietoperustan ja teoreettisen viitekehyyksen. Valikoimme opinnäytetyömme tietoperustaksi luontokasvatuksen osana varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta, ympäristökasvatuksen ja luonnon paikallisessa Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa ja luonnon varhaiskasva- tuksen oppimisympäristönä. Tietoperustassa nostimme esille lisäksi luontosuhteen kehittymisen lapsuudessa ja luonnon hyvinvointivaikutukset, sillä lasten luontosuhteen ja hyvinvoinnin vahvista- minen sekä tukeminen ovat molemmat varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteita.

Tietoperustan kirjoittamisen jälkeen aloimme sen pohjalta suunnitella opasta kartoittamalla päivä- kodin lähiluontokohteita sekä suunnittelemaan oppaan toimintatuokioita, graafista ilmettä ja kyse- lylomaketta arviointia varten, näiden suunnittelu on avattu opinnäytetyössämme omiin kappaleisiin. Pilotointijakson alkaessa elokuussa meillä oli valmiina luontokasvatuksen opas ja oppaan arvioin- nin työkaluksi suunnittelemamme kyselylomake. Olimme ajatelleet, että olisimme mukana havain- noimassa oppaan testaamista, mutta Korona pandemiasta aiheutuvien rajoitusten vuoksi päiväkotia ei ottanut vastaan vierailijoita. Tämän vuoksi muutimme jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa suunnitelmaa niin, että päiväkodin henkilökunta testaa oppaan ja me keräämme heiltä palautteen laadullisen tutkimusmenetelmän keinoin kyselylomakkeen avulla. Oppaan suunnittelun aikana py- rimme yhtäaikaaisesti dokumentoimaan työprosessia, kun se oli vielä tuoreena muistissa.

Toiminnallisen opinnäytetyön raportoinnista tulee selvittää työprosessin kuvauksen lisäksi myös se, millaisia tuloksia prosessissa on saatu ja kuinka kirjoittajat arvioivat omaa prosessia, tuotosta ja

oppimistaan. Oman arvioinnin tueksi on hyvä kerätä palautetta oppaan luettavuudesta, käytettävyydestä ja tavoitteiden mukaisesta toimivuudesta kohderyhmältä. (Vilka & Airaksinen 2003, 65, 157.) Pilotoinnin ja kyselylomakkeen avulla halusimme kerätä käyttäjätietoa sekä oppaan toimintatuokioiden käytettävyydestä ja toimivuudesta lopullista arviointiamme varten. Saatu palaute varmisti mielestämme objektiivisemmän näkökulman arvioidessamme lopullista tuotetta ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Opinnäytetyön loppuun suunnittelimme arviointiosuuden, johon erittelimme arviointimme oppaasta, kokonaisuudessaan opinnäytetyön prosessista ja meidän itsemme kehittymisestä prosessin aikana.

4.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli herätellä ja vahvistaa päiväkotipiilke Taikapurressa olevien lasten ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä lisätä heidän hyvinvointiaan luontokasvatuksen avulla. Lyhyen aikavälin tavoitteena oli mahdollistaa nämä pilotoitajakson aikana Pilke Taikapurressa oleville lapsille. Pitkän aikavälin tavoitteena oli, että opas jää aktiiviseen käyttöön päiväkodin arkeen, jolloin se helpottaa henkilökunnan luontokasvatuksen toteuttamista ja vahvistaa kaikkien Pilke Taikapurressa olevien lasten luontosuhdetta ja hyvinvointia myös tulevaisuudessa.

Tarkoitus oli suunnitella ja toteuttaa luontokasvatusopas, joka sisältää luontokasvatuksen toimintatuokioita kaupunkiympäristössä sijaitsevan Pilke Taikapurren lähiluontokohteissa. Oppaan toimintatuokioiden suunnittelussa pohjana oli ympäristökasvatuksen osana olevan luontokasvatuksen tavoitteet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa. Oppaan toimintatuokioissa hyödynnettiin luontoa monipuolisena oppimisympäristönä. Lisäksi toimintatuokioiden suunnittelussa huomioitiin Pilke Taikapurren toiveet lähiluontokohteiden ja päiväkodin oman pihan käytöstä luontokasvatuksessa, kahdelle eri ikäryhmälle toteutettavan toiminnan suunnittelun sekä luontomateriaalien käytön varhaiskasvatuksen toiminnassa päiväkodin sisätiloissa. Oppaan toimintatuokioiden tuli vastata laadullisesti edellä mainittujen suunnittelun pohjana olevien tavoitteiden edistämistä.

Luontokasvatusoppaan tarkoitus on toimia työkaluna ja helpottaa Pilke Taikapurren luontokasvatuksen toteuttamista arjessa päiväkodin lähiluontokohteissa. Toteuttaakseen tarkoitustaan tulee oppaan ulkoasu olla selkeä ja yksinkertainen. Oppaan toimintatuokioiden sanallisten ohjeistuksien tulee olla helposti henkilökunnan ymmärrettävissä ja toteutettavissa.

Tavoitteemme sosiaalialan opiskelijoina määrittävät ammattikorkeakoulun sosionomin kompetensseista. Sosionomin kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen sekä työyhteisö-, johtamis- ja yritysosaaminen (Moodle 2020). Tavoitteenamme on meidän kokonaisvaltainen sosiaalialan ammattiosaamisen vahvistaminen. Opinnäytetyötä tehdessämme saamme käytännön kokemusta projektinhallinnasta, jossa tuotamme tiiminä tavoitteiden mukaista toimintaa etukäteen suunnittelemassamme aikataulussa. Luontokasvatuksen oppaan suunnittelu varhaiskasvatukseen lisää ymmärrystämme tavoitteellisesta varhaiskasvatuksen asiakasryhmän hyvinvoinnin edistämisestä ja ohjaustoiminnasta sosionomin työkentässä. Kartutamme tutkimus- ja kehittämistoiminnan osaamistamme luontokasvatuksen oppaan suunnittelussa ja arvioinnissa. Lisäksi tuotesuunnitteluprosessi yhteistyökumppanin tarpeisiin vahvistaa sosiaalialan kumppanuuslähtöistä kehittämisosaamista. Opinnäytetyöhön valikoituneen aiheen kautta tietomme luonnon hyvinvointivaikutuksista ja luontokasvatuksen mahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa karttuu.

4.3 Opinnäytetyön kohderyhmät ja hyödynsaajat

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuote suunnitellaan joidenkin käytettäväksi, jotta saadaan jotkut toiset osallistumaan haluttuun toimintaan suunniteltujen ohjeistuksien avulla (Vilka & Airaksinen 2003, 38). Opinnäytetyössämme tuotettavan luontokasvatuksen oppaan välittömät hyödynsaajat ja käyttäjät ovat päiväkotipiilke Taikapurren varhaiskasvatuksenopettajat ja -ohjaajat. Luontokasvatuksen opas tulee olemaan työntekijöiden toiminnan suunnittelua helpottava työkalu luontokasvatuksen toteuttamiseksi päiväkodin lähiympäristössä. Päiväkodin varhaiskasvatuksen työntekijät saavat käyttöönsä selkeän ohjeistuksen luontokasvatuksen toimintatuokioista, joihin on valmiiksi suunniteltu kahdelle ikäryhmälle soveltuvia toimintoja lähiluontokohteiden ominaisuudet huomioiden. Oppaasta henkilökunta näkee toimintatuokion keskimääräisen keston ja minkälaisia materiaaleja tai esivalmisteluja toimintatuokion toteuttamiseksi tarvitaan. Henkilökunta voi varioida oppaan toimintatuokioita ja toteuttaa niitä myös muissa luontokohteissa.

Luontokasvatuksen oppaan varsinaisena kohderyhmänä ja toimintaan osallistujina ovat päiväkotipiilke Taikapurren varhaiskasvatuksessa olevat 1-5-vuotiaat lapset. Päiväkodin henkilökunnan ohjaamana lapset pääsevät tutustumaan lähiluontoon, siellä liikkuen, tutkien ja ihmetellen lapselle

ominaiseen tapaan. Luontoympäristössä oleminen lisää lasten hyvinvointia ja vahvistaa heidän luontosuhdettaan varhaiskasvatuksen perusteiden ympäristökasvatuksen tavoitteiden mukaisesti.

Opas kokonaisuudessaan tulee opinnäytetyön liitteeksi, joten projektin lopputuotosta voivat hyödyntää yhteistyöpäiväkodin lasten ja aikuisten lisäksi myös muut Oulun keskusta-alueen kaupunkiympäristössä toimivat päiväkodit ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset halutessaan.

5 OPPAAN TOTEUTUS

Aloitimme oppaan suunnittelun kartoittamalla ja tutustumalla yhteistyöpäiväkodin lähiympäristön luontomahdollisuuksiin, kuten puistoihin, viheralueisiin, metsiin ja rantoihin. Valitsimme 5 lähiluontokohtetta ja suunnittelimme toimintatuokiot alueiden erilaiset luonto-ominaisuudet huomioiden. Toimintatuokioiden suunnittelun aloitimme tutustumalla olemassa oleviin luonto- ja ympäristökasvatuksen ohjeistuksiin ja toimintatuokioihin. Ideoimme erilaisia toimintatuokioita ihan lyhyesti muutamilla lauseilla, jonka jälkeen pohdimme yhdessä millä tavoin toimintatuokiot tukivat lasten luontokasvatusta. Jalostimme toimintatuokioita pidemmälle ja suunnittelimme mitkä luontokohteet tarjoaisivat toimintatuokioille parhaimmat puitteet. Suunnittelimme lopulliset toimintatuokiot tekemällemme lomakkeelle yhdessä arvioiden ja keskustellen, kuinka toimintatuokioiden sisällöt hyödyntävät luontoa oppimisympäristönä, lisäävät luontotuntemusta ja edistävät lasten luontosuhdetta.

5.1 Päiväkodin lähiluontoalueiden kartoitus

Pilke Taikapursi sijaitsee kaupunkiympäristössä lähes Oulun kaupungin keskustassa. Päiväkodin sisätilat ovat kerrostalon katutasossa ja lapsiryhmien ulkoilu tapahtuu kerrostalon sisäpihalla. Päiväkodin toiveesta kartoitimme helposti saavutettavissa ja lähellä olevia luonto- ja viheralueita. Luontotoiminta tulee pystyä toteuttamaan paikassa, joka on kävelymatkan päässä Pilke Taikapurresta, jotta myös pienimpien varhaiskasvatuksessa olevien lasten kanssa sinne on mahdollista liikkua kävellen. Alueiden sijainnin lisäksi luontokohteiden valintojamme ohjasivat myös alueen turvallisuus ja viihtyisyys. Lähialueita tutkittuamme päädyimme viiteen eri kohteeseen: Sonnisaari, Kiihkelin ranta ja Elban saari, Heinätorinpuisto ja Hupisaarten kaupunginpuisto. Valikoiduista lähiluontokohteista teimme tarkemman ominaisuuksien kuvauksen toiminnan suunnittelun pohjaksi (Liite 3). Päiväkodin toiveena oli myös, että suunnittelemme toimintatuokiota myös päiväkodin omalla pihalla toteutettavaksi. Päiväkodin oma piha on mielestämme hyvä yhtenä kohteena, koska sinne on aina mahdollista siirtyä ilman suurta kynnystä. Tämän mahdollistaa toiminnan myös huonomman sään aikana tai muuten sellaisina päivinä, jolloin ei ole mahdollisuutta siirtyä kauempana oleviin kohteisiin. Näin ollen luontokasvatuksen toimintatuokio voidaan toteuttaa helposti poikkeuksista tai sääolosuhteista huolimatta.

5.2 Toimintatuokioiden suunnittelu

Toimintatuokioiden suunnittelua määrittää luonnollisesti kohderyhmä, joka on Pilke Taikapurren varhaiskasvatuksessa olevat lapset. Pilke Taikapursi on pieni, yksiryhmäinen päiväkotikoti. Lasten ikäjakauma on 1-5 vuotta. Pilke Taikapurressa toimintatuokiot toteutetaan eriytetysti, niin että lasten ikä, osaaminen ja valmiudet otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Oppaaseen valikoituihin luontokohteisiin suunniteltiin toimintatuokioita sekä 1-3-vuotiaille että 4-5-vuotiaille ja osa toimintatuokioista on mahdollista toteuttaa kaikenikäisten lasten kanssa. Päiväkodin henkilökunta voi toteuttaa toimintatuokiota pienryhmissä. Oppaasta varhaiskasvatuksen opettaja voi valikoida päiväkodin viikko-ohjelman muuhun toimintaan sopivan toimintatuokion.

Lähdimme suunnittelemaan toimintatuokioita tutustumalla jo olemassa oleviin luontokasvatuksen materiaaleihin ja ideoimalla itse. Suunnittelussa hyödynsimme lisäksi varhaiskasvatukseen liittyviltä opintojaksoilta saamaamme tietoa sekä toisen kirjoittajan työkokemusta varhaiskasvatuksen harjoittelujaksolta ja työstä päiväkodissa. Halusimme sisällyttää oppaaseen mahdollisimman monipuolisesti erilaista toimintaa luonnossa sekä mahdollistaa lasten luontosuhteen ja luontotietouden kehittymisen suunnitellun toiminnan avulla. Tämän vuoksi toimintatuokioita suunniteltiin erilaisilla painotuksilla, osa toimintatuokioista oli esimerkiksi liikunnallisempia ja toisissa mahdollistettiin rauhallinen havainnointi ja aistiminen. Jokainen toimintatuokio sisälsi myös mahdollisuuden yhteiselle keskustelulle, jonka avulla on mahdollista herätellä lasten eettistä ajattelua, joka on yksi ympäristökasvatuksen tavoitteista.

Valitsimme toimintatuokioiden toiminnaksi, sekä valmiista materiaalista poimittua ja hiukan muokattua toimintaa, että itse ideoimamme tuokion osia ja toimintoja. Käyttämiämme materiaaleja olivat Oppi&Ilo Luontoon! -korttipakka (Sillanpää, K., Oppi&Ilo, Suomen Latu ry, Granroth, V. & Polkutie, A. 2018), Tuija Tuomaalan Luonto tutuksi –kirja (Tuomaala 2002) ja Mervi Juusolan ja Riitta Wahlströmin kirja Vihreä hoiva ja kasvatus (Wahlström & Juusola 2017). Oppi&Ilo Luontoon! -korttipakasta saivat innoituksensa Jokamiehen oikeudet, Metsäkakku, Tuo minulle, Veneet vesille, Pesänyöstö ja Mitä taivaalla näkyy -tuokiota. Luonto tutuksi –kirjasta mukailtiin toimintatuokio Luontotaulu sekä askarteluliitteen Luontokukka ohjeistus. Vihreä hoiva ja kasvatus –kirja oli pohjana toimintatuokiolle Ihmetellen, kummastellen, Intiaanikävely, Luontobändi ja Puun tarina.

Kirjasimme kaikki toimintatuokiot suunnittelemaamme toimintatuokiolomakkeeseen (Liite 4). Lomakkeeseen kirjoitimme auki toimintatuokion suunnitellun toiminnan, luontokasvatukselliset tavoitteet ja ohjaajan roolin toiminnan toteuttamisessa. Tämän jälkeen pohdimme ja kirjasimme lomakkeeseen mikä lähiluontokohde sopisi parhaiten toiminnan toteuttamiseen. Lisäksi oppaan käytettävyyden kannalta olennaisena tietona kirjasimme lomakkeisiin toimintatuokioiden kohdeikäryhmän, niiden keston sekä niihin tarvittavat materiaalit. Kaikki suunnittelemamme toimintatuokiot ovat opinnäytetyön liitteenä (Liite 5).

Suunnittelimme toimintatuokioita kahdelle ikäryhmälle, jotta toiminta olisi ikätasoista ja lasten kasvua ja kehitystä hyödyttävää. Jaoimme ikäryhmät alle kolmevuotiaisiin ja yli kolmevuotiaisiin. Osa tuokiosta on mahdollista toteuttaa myös toisen kuin suositellun ikäryhmän kanssa. Mainitsimme tästä oppaassa, jossa kehoitetaan tässä tapauksessa ottamaan huomioon myös lasten ja lapsiryhmän yksilölliset valmiudet kyseisen toiminnan toteuttamiseen. Suurin ero kahden ikäryhmän toimintatuokioiden välillä oli tuokioiden kesto. Alle kolmevuotiaiden tuokiot ovat kestoiltaan lyhyempiä, kuin yli kolmevuotiaiden. Tämä siksi, että alle kolmevuotiailla ei välttämättä ole riittäviä valmiuksia ja itsesäätelytaitoja keskittyä toimintaa pitkäksi ajaksi kerrallaan. Alle kolmevuotiaiden toimintatuokiot ovat kestoiltaan 15 minuuttia, kun taas yli kolmevuotiaiden tuokioiden kesto on 30-45 minuuttia. Useat alle kolmevuotiaalle suunnittelemamme toimintatuokiot ovat myös kulultaan ja toiminnaltaan yksinkertaisempia kuin isommille lapsille suunnatut tuokiot. Esimerkiksi liikunnallisissa tuokioiden tämä näkyy selvästi. Alle kolmevuotiaalle suunnattu toiminta käsittelee yksinkertaisten perusliikuntataitojen (konttaaminen, ryömiminen, hyppiminen jne.) harjoittelua, yli kolmevuotiaiden harjoittelussa sääntöleikkiin tarvittavia taitoja.

Päätimme luoda jokaiselle toimintatuokiolle selkeän yhtenäisen rakenteen, joka sisältää alkuvirittäytymisen, toiminnan ja selkeän lopetuksen tuokiolle. Alkuvirittäytyminen valmistaa lapsia toimintaan. Alkuvirittäytyminen voi olla aikuisen ohjaamaa keskustelua, lähiluontokohteeseen tutustumista tai toiminnan pohjustamista. Toimintatuokioiden lopetukseen halusimme tuoda lasten ääntä esiin. Usean tuokion lopuksi ohjeistetaan lapsia kertomaan tuntemuksiaan toiminnasta ja pohtimaan toimintaa yhdessä. Osaan toimintatuokiosta lisäsimme loppurentoutuksen, joka on tärkeä ja tarpeellinen erityisesti nopeatempoisen pelin tai leikin jälkeen. Muutaman tuokion päätteeksi rohkaisimme lapsia osoittamaan kiitollisuutta luontoa kohtaan, kiittämällä luontoa sanoin tai halamalla puita. Tämän toiminnan kautta halusimme tuoda toimintaan holistista luontonäkemyksiä ihmisestä osana kaikkea luontoa.

Suunnittelimme yhteensä kaksikymmentä toimintatuokiota, jotka jaoin neljään eri kategoriaan: ihmetellään yhdessä, liikettä luonnossa, luontotuntemus ja luonto luomisen inspiraationa. Toimintatuokioiden esittely on esitetty kategorioissaan taulukossa 1. Muodostimme kategoriat opinnäytetyömme teoriapohjan perusteella, jonka mukaisesti halusimme lisätä lasten mahdollisuuksia havainnoida, aistia ja kokea erilaisia elämyksiä luonnossa, sekä lisätä heidän luontotuntemustansa, mahdollistaa luonnossa liikkuminen ja rauhoittuminen sekä hyödyntää luonnon tarjoamaa monipuolista oppimisympäristöä.

TAULUKKO 1. Toimintatuokioiden kategoriat

Ihmetellään yhdessä Tutustutaan puihin Ihmetellen, kummastellen Tutki eri näkökulmista Mitä taivaalla näkyy Miltä luonto tuntuu Intiaanikävely	Liikettä luonnossa Pesänryöstö Karhu nukkuu Liiku kuin eläin
Luontotuntemus Jokamiehen oikeudet Ötökkäbongaus Veneet vesille Tuo minulle	Luonto luomisen inspiraationa Metsäkakku Taideoksa Puun tarina Kirjoitetaan hiekkaan Kuka puussa asustaa Luontotaulu Luontobändi

Ihmetellään yhdessä -kategorian toimintatuokioita yhdistää luonnon elämyksellisyyden ja kokemuksellisuuden elementit kiireettömän havainnoinnin, aistimisen ja tutkimisen kautta. Nämä elementit tukevat ympäristöherkkyyden herättelyä ja luontosuhteen muodostumista. Yhdessä havainnointi ja keskustelu lisäävät lasten luontotuntemusta, joka on tärkeää luontokasvatuksessa. Havainnoinnin ja aistimisen kautta kategorian toiminnoissa toteutuu myös luonnon esteettinen kokeminen.

Liikettä luonnossa -kategorian toimintatuokioissa korostuu liikunnallinen ja leikkilinen toiminta. Halusimme tuoda lapset tasaiselta alustalta liikkumaan lähiluonnon vaihtelevampaan ja epätasaisempaan maastoon. Toimintatuokioiden tukevat lasten karkeamotoriikan kehittymistä. Toiminta on suunniteltu niin, että se myös lisää lasten luontotuntemusta. Tähän kategoriaan kuuluu vain kolme toimintatuokiota, mikä on vähemmän kuin muissa kategorioissa. Päätimme näin sen vuoksi, että liikkuminen kuuluu luontaisena osana kaikkiin oppaaseen suunniteltuihin toimintatuokioihin ja ylipäänsä

luonnossa liikkumiseen. Halusimme painottaa toimintatuokiota enemmän muihin kolmeen kategoriaan.

Luontotuntemus -kategoria painottuu luontotuntemuksen lisäämiseen. Toimintatuokioissa painotuu luonnon tutkiminen ja havainnointi sekä havaintojen yhdistäminen yhdessä haettuun sekä ohjaajan tarjoamaan tietoon. Toimintatuokioilla halusimme inspiroida käyttämään luontoa monipuolisena oppimisen paikkana.

Luonto luomisen inspiraationa on taidepainotteinen kategoria. Kategorian toimintatuokioissa keskitytään luovaan toimintaan. Tässäkin kategoriassa havainnointi ja aistit ovat tärkeässä roolissa, kun inspiroidutaan luonnon estetiikasta ja herätellään mielikuvitusta luonnonmateriaaleilla. Toimintatuokioissa valmistetaan luontotaideteoksia kuvataiteen keinoin, tutkitaan luontoa musiikin avulla ja sallitaan mielikuvituksen juosta sanataiteella.

Jokainen toimintatuokio mahdollistaa lapsiryhmälle kokemuksia ja elämyksiä luontoympäristössä, joka on olennaista lasten luonto luontosuhteen vahvistamisessa ja luonnon hyvinvointivaikutuksien tuottamisessa lapsille. Lapsia kannustetaan toimintatuokioissa tarkkailemaan luontoa eri aisteilla ja tuomaan esille tekemiään havaintoja, joita voidaan pohtia yhdessä joko ohjaajan tai koko ryhmän kanssa. Lapsien henkilökohtaiset havainnot luonnosta ja yhteiset keskustelut kuuluvat osana oppimisympäristön laaja-alaiseen ymmärrykseen, jossa huomioidaan fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Toimintatuokioilla voidaan mahdollistaa lapsille merkittäviä luontokokemuksia, jotka ovat tärkeitä ympäristöherkkyyden herättelyssä ja luontosuhteen lujittamisessa. Varhaiskasvatuksen ohjaajan innostus ja kiinnostus luontoon vahvistaa myös varhaiskasvatuksessa olevien lasten luontosuhdetta.

Useassa toimintatuokiossa ohjeistetaan tuokion ohjaajaa keskustelemaan lasten kanssa yhteisistä havainnoista. Suunnittelimme keskustelujen tueksi myös apukysymyksiä, joita voidaan käyttää keskustelun rikastuttamiseksi. Pohdimme toimintatuokioita suunnitellessamme myös ohjaajan roolia toimintatuokioissa ja suunnittelupohjaan kirjasimme myös olennaisen ohjeistuksen ohjaajan roolista. Lopulliseen oppaaseen emme kuitenkaan sisällyttäneet ohjaajan roolikuvausta, koska ohjaajina päiväkodissa toimivat varhaiskasvatuksen ammattilaiset, joilla on ammattitaitonsa puolesta jo olemassa oleva osaaminen lasten ohjaamisesta.

Päiväkodin toiveena oli, että luonto näkyisi sisätiloissakin. Tähän toiveeseen suunnittelimme oppaaseen askarteluliitteen, jossa on ohjeita luonnonmateriaaleilla askarteluun. Toimintatuokioiden suunnittelupohjaan ideoimme ja suunnittelimme askartelutuokiot muiden toimintatuokioiden lopuksi (Liite 5). Askartelutuokiot mahdollistavat luonnon esteettistä kokemista, luonnon yksityiskohtaista tutkimista ja tarjoavat mahdollisuuden hienomotoriikan kehittämiseen. Lasten hyvinvointia voi lisätä myös tuomalla luonnonmateriaaleja sisätiloihin.

Päiväkoti Pilke Taikapurren toimintaan kuuluu projektimuotoinen työskentely lasten kanssa, jonka vuoksi ideoimme oppaaseen lisättäväksi pilotoinnin ajankohtaan eli syksyyn sijoittuvia luontoon liittyviä merkkipäiviä. Ajattelimme, että merkkipäivä voi tarjota päiväkodille mahdollisuuden laajentaa luontokäynneillä tapahtuvaa toimintaa pidemmälle ajanjaksolle ympäristökasvatusprojektiksi merkkipäivän teemaan liittyen.

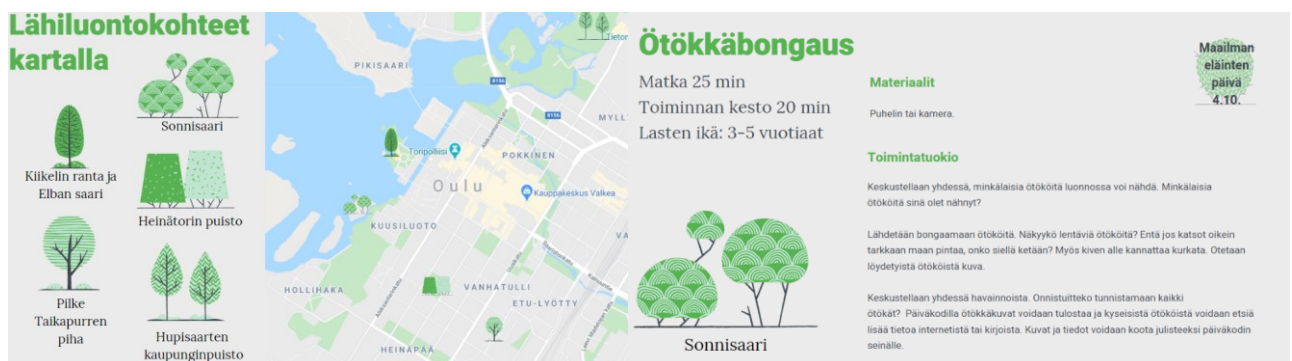
5.3 Oppaan sisältö ja visuaalinen ilme

Suunnittelemamme luontokasvatuksen opas sisälsi yhden tai useamman erilaisen luontoaiheisen toimintatuokion jokaisessa valitsemassamme luontokohteessa. Oppaassa kerrottiin toimintatuokioissa tarvittavat materiaalit toimintatuokioiden esivalmistelua varten sekä toimintatuokioiden arvioitu ajallinen kesto. Toimintatuokioiden yhteyteen merkittiin minkä ikäisille lapsille toimintatuokiot on suunniteltu. Oppaassa ohjeistettiin toimintatuokiot kirjallisena kaikki omilla sivuillaan. Toimintatuokioiden ohjeet pyrittiin kirjoittamaan auki selkeästi ja yksinkertaisesti, pohdimme myös mahdollisuutta käyttää kuvia havainnollistamaan toiminnan ohjeistamista. Opas toteutettiin sähköisesti pdf-muotoisena ja päiväkodille on mahdollista halutessaan tulostaa tai painaa opas käyttöönsä paperisessa muodossa. Oppaan toiminnallisuuden kannalta voi olla helpompi käyttää painettua materiaalia, jolloin opas on mahdollista ottaa konkreettisesti mukaan luontokohteisiin.

Yhteistyöpäiväkoti antoi meille vapaat kädet oppaan graafisen ilmeen suunnittelemiseksi. Oppaaseen tarvittavat kuvat suunnittelimme ottavamme itse tai vaihtoehtoisesti pohdimme mahdollisuutta käyttää kuvapankkien ilmaisia kuvia. Luontoaiheista kuvamateriaalia löytyi runsaasti kuvapankkeista, mutta ohjeistukseen liittyvää kuvamateriaalia olisi tuotettava itse. Oppaan värimaailmaksi suunnittelimme käyttää luonnonläheisiä värejä, kuten erilaisia vihreän, ruskean, oranssin ja keltaisen sävyjä.

Käytimme oppaan suunnittelussa hyväksemme ilmaista Canva –suunnitteluohjelmaa, koska kummallakaan meistä ei ole graafisen suunnittelun kokemusta. Canva ohjelmaa tutkittuamme löysimme koulutusteemalla olevan esityspohjan, jossa oli puun kuva vihreällä pohjalla. Valitsimme tämän yksinkertaisen mallipohjan oppaan suunnittelun perustaksi, sillä värimaailma tuki mielestämme luontokasvatuksen teemaa ja mallipohjan yksinkertainen kuvitus sopi meidän mielestämme hyvin tukemaan toimintatuokioiden ohjeistuksia. Suunnittelimme oppaan sivut mallipohjan yhtenäisillä vihreän ja vaalean beigen sävyillä sekä mallipohjan sisältämällä erilaisilla puusymboleilla. Oppaan suunnittelu valmiiseen mallipohjaan Canvassa auttoi rajaamaan kuvastoa ja värimaailmaa niin, että emme tarvinneetkaan enää muuta kuvamateriaalia ja hylkäsimme muiden värien käytön yhtenäisemmän ilmeen säilyttämiseksi.

Valitsimme jokaiselle lähiluontokohteelle oman puusymbolin, jonka sijoitimme oppaassa olevaan karttakuvaan selventääksemme kohteiden sijaintia kartalla (Kuvio 2). Karttakuvan otimme kuvankaappauksena Google Maps karttapalvelusta. Puusymbolit toistuivat lähiluontokohteiden toimintatuokioiden ohjeiden yhteydessä (Kuvio 2). Päiväkodin pihaa kuvastava puusymboli valikoitui kannen kuvaksi nostamaan esiin Pilke Taikapurren päiväkodin, jonka luontokasvatukseen opas oli suunniteltu. Yhden puusymbolin valitsimme kuvastamaan luontoon liittyviä merkkipäiviä. Tämä merkkipäivää kuvastava puusymboli yhdessä merkkipäivän nimen ja päivämäärän kanssa muistuttaa muutamien toimintatuokioiden kohdalla myös aiheeseen liittyvästä merkkipäivästä.

KUVIO 2. Valmiin oppaan sivuja.

Halusimme oppaalle selkeän oppaan funktiota kuvaavan nimen. Työnimenä oppaalla oli koko suunnittelun ajan Luontokasvatuksen opas. Ideoimme oppaalle nimeksi Luonto lähellä, koska mielestämme se kuvastaa selkeästi oppaan tarkoitusta mahdollistaa varhaiskasvatuksessa oleville lapsille luontokokemuksia ja -elämyksiä päiväkodin lähiluonnossa. Luonto lähellä - käsite voidaan

siis tulkita kahdella tapaa, luonnon maantieteellisenä läheisyytenä suhteessa lapsiin eli lähiluon-
tona ja lapsen sisäisenä kokemuksena luonnon läheisyydestä, sen olemassaolosta ja sen merki-
tyksestä suhteessa häneen itseensä. Mielestämme molemmat tulkinnat tukevat oppaan sisältöä ja
tarkoitusta.

6 OPPAAN PILOTOINTI JA PALAUTE

Saimme luontokasvatuksen oppaan valmiiksi heinäkuussa ja elokuun alussa opas luovutettiin päiväkotiki Pilke Taikapurren henkilöstölle testattavaksi. Pilotointi toteutettiin päiväkodissa 3.9.-12.11.2020 välisenä aikana. Päiväkodin henkilökunta toteutti oppaan ohjeistuksen mukaisia luontokasvatuksen toimintatuokioita päiväkodin lähiluontokohteissa oman aikataulun mukaan. Käytännökokemusten aineiston keräämisen keinoksi valitsimme kyselylomakkeen.

6.1 Kyselylomakkeen suunnittelu

Laadimme palautetta varten kyselylomakkeen (liite 6), jonka toimintatuokion ohjaaja täytti jokaisen toimintatuokion jälkeen. Lomakkeessa toimintatuokioita arvioitiin sekä lapsilta että henkilökunnalta kerätyllä palautteella. Lomakkeen kysymyksillä halusimme kartoittaa, tukeeko suunniteltu toiminta asettamiamme tavoitteita ja opinnäytetyömme teoreettista perustaa. Lisäksi halusimme selvittää oppaan funktionaalisuutta päiväkodin ohjaajien työkaluna. Kyselylomakkeeseen suunnittelimme 17 kysymystä, joista viidessä on jatkokysymys, mikäli vastaus ensimmäiseen kysymykseen on ei. Suurin osa lomakkeen kysymyksistä sisälsi valmiit vastausvaihtoehdot, kyllä tai ei. Vain muutama kysymykseen jätimme vapaan kentän sanallisen vastauksen kirjoittamiseen. Päädyimme tällaiseen rakenteeseen, koska halusimme tehdä arviointilomakkeesta helpon ja nopean täyttää. Päiväkodin arki voi olla työntekijöille ajoittain kiireinen, joten halusimme motivoida ohjaajia täyttämään arvioinnin myös kiireisten päivien aikana tekemällä palautelomakkeesta mahdollisimman yksinkertaisen täyttää.

Jokaisen toimintatuokion aluksi palautelomakkeeseen kirjattiin toimintatuokion nimi ja sen toteutuspäivämäärä, jotta voimme verrata jokaiselle toimintatuokioille asettamiamme tavoitteita saamiimme vastauksiin. Lisäksi voimme päivämäärän avulla hahmottaa vuodenajan mukaista luonnontilaa ja sääolosuhteita. Elämyksellisyyden ja kokemuksellisuuden elementit sekä kokonaisvaltainen luonnon aistiminen, havainnointi ja tutkiminen ovat tärkeitä luontoherkkyyden herättelyssä, luontosuhteen vahvistamisessa ja luonnon esteettisessä kokemisessa. Näitä edellä mainittuja elementtejä ja havainnointia toimintatuokioiden aikana arvioitiin lomakkeessa kolmella kysymyksellä. Kysyimme ohjaajan näkemystä siitä, innostuivatko lapset havainnoimaan luontoa ja tutustumaan

luontoympäristöön, lisäksi toiminta lasten uteliaisuutta luontoa kohtaan sekä kiinnostuivatko lapset luonnon tutkimisesta joko itsenäisesti tai toiminnan myötä. Näihin kysymyksiin määrittelimme valmiit vastausvaihtoehdot kyllä tai ei. Saadaksemme tarkempaa tietoa havainnoinnin kohteesta ja tyylistä lisäsimme lomakkeeseen avoimen kysymyksen siitä, millaisia havaintoja lapset tekivät luonnossa. Tähän kysymykseen ohjaajien oli mahdollista vastata vapaasti sanallisesti kirjoittamalla.

Luontotietouden lisääminen on yksi varhaiskasvatuksen luontokasvatuksen tavoitteita. Halusimme tietää, onnistuimmeko toimintatuokioilla lisäämään lasten luontotietoutta. Tätä arvioidaksemme kysyimme, kävikö ohjaaja lasten kanssa keskustelua luontoon ja luontoympäristöön liittyen sekä kokiko ohjaaja lasten oppineen jotain uutta luonnosta. Näihin kysymyksiin ohjaajan oli mahdollista vastata yksinkertaisesti joko kyllä tai ei. Luontosuhteen syventämisessä on huomioitava monenlaisten luontokokemusten mahdollistaminen ja erilaisissa luontoympäristöissä oleminen. Luonnossa rauhoittuminen ja hiljentymisen mahdollistavat luontoherkkyyden herättelyä, esteettistä aistimista sekä vahvistavat hyvinvointia. Lisäksi varhaiskasvatuksen toiminnassa täytyy huomioida lapselle ominaiset oppimisen tavat, liikkuminen ja leikkiminen. Näiden tekijöitä arvioidaksemme kysyimme ohjaajan kokemuksia siitä, innostiko toimintatuokio ja luontoympäristö lapsia liikkumaan ja leikkimään sekä antoiko toimintatuokio lapsille mahdollisuuden luonnossa rauhoittumiseen.

Oppaan funktionaalisuuden kannalta tärkeätä palautetta saimme kysymyksillä: oliko toiminta sopivaa suunnitellulle ikäryhmälle, oliko toiminnan kesto arvioidun mukainen, olivatko oppaan ohjeet selkeät ja helpot noudattaa, oliko oppaan ulkoasu selkeä ja miellyttävä sekä sopiko valittu luontokohde toimintatuokion toteuttamiseen. Näille kysymyksille määrittelimme valmiit vastausvaihtoehdot joko kyllä tai ei. Koska halusimme lisäksi tietää, kuinka voimme mahdollisesti parantaa oppaan toimivuutta, lisäsimme näihin kysymyksiin ei-vaihtoehdon valinneille vielä pyynnön perustella vastaustaan sanallisesti. Erityisen tärkeänä pidimme päiväkodin ohjaajien omaa kokemusta oppaan käytettävyydestä, joten kysyimme heiltä, kokivatko he oppaan helpottavan päiväkodissa järjestettävän luontokasvatuksen suunnittelua ja järjestämistä.

Sovimme päiväkodin ohjaajien kanssa, että he keräävät palautteen lapsilta jokaisen toimintatuokion jälkeen lasten ymmärrystä ja kehitystä vastaavalla tavalla. Lapsilta kerättiin niin sanottu peukaloarvionti, jonka tulos merkittiin palautelomakkeeseen. Peukaloarvioinnissa lapset saivat arvioida toimintatuokion kääntämällä peukalon ylös, jos he pitivät toiminnasta, tai alaspäin, mikäli

toiminta ei ollut heille mieluista. Ohjaajien tehtävä oli laskea ja merkitä lomakkeeseen peukaloarvioinnin lukumäärät. Päädyimme valitsemaan peukaloarvioinnin, koska halusimme osallistaa lapset palautteen antoon heille helpolla ja ymmärrettävällä tavalla. Valitsimme lasten palautteen keräämiseksi sellaisen tavan, joka ei kuormita päiväkodin henkilökuntaa liikaa. Koimme, että peukaloarviointi on näihin vaatimuksiin sopiva vaihtoehto. Lisäksi kysyimme päiväkodin ohjaajien näkemystä siitä, pitivätkö lapset luontotoiminnasta. Tähän kysymykseen annoimme valmiit vastausvaihtoehdot kyllä tai ei. Tarkentavana kysymyksenä lasten kokemuksista, pyysimme vielä sanallisesti kirjaamaan lomakkeeseen lasten kommentteja toimintatuokiosta.

6.2 Valmiin oppaan palaute ja arviointi

Luontokasvatuksen opasta pilotoitiin Taikapurressa 3.9.-12.11.2020 välisenä aikana yhteensä kuusi kertaa. Sovimme päiväkodin ohjaajien kanssa, että jokaisesta kategoriasta testataan vähintään yhtä toimintatuokiota pilotointijakson aikana. Tämä toteutui onnistuneesti, sillä toimintatuokiota kategorioista Liikettä luonnossa ja Ihmetellään yhdessä testattiin yhden kerran ja toimintatuokiota kategorioista Luontotuntemus ja Luonto luomisen inspiraationa testattiin molempia kaksi kertaa.

Palautteen perusteella oppaan toimintatuokioiden tukivat lasten luontoherkkyyden herättelyä, luontosuhteen vahvistamista ja luonnon esteettistä kokemista. Ohjaajien näkemyksen mukaan lapset innostuivat havainnoimaan luontoa ja tutustumaan luontoympäristöön. Luonnon havainnointi oli suuressa osassa kaikissa muissa kategorioissa, paitsi Liikettä luonnossa – kategorian toimintatuokioiden osassa. Yhtä toimintatuokiota lukuun ottamatta kaikki testatut toimintatuokioiden sijoittuivat näiden havainnointia painottavien kategorioiden alle. Näissä toimintatuokioiden osissa lapset olivat tehneet monenlaisia havaintoja. Lapset olivat kertoneet havainneensa toimintatuokioiden aikana pääsääntöisesti luonnon pieniä yksityiskohtia ja yksittäisiä asioita, kuten oksat, marjat puussa, linnut, kävyt ja sammaleet. Pienemmässä osassa olivat laajemmat kokonaisuudet kuten taivaan väri ja pilvisyys. Lapset olivat osanneet yhdistää havaintoja myös aiemmin havaitsemiinsa asioihin, kuten mitä olivat tehneet luonnossa tai että sateen jälkeen taivaalle voi ilmestyä sateenkaari.

Ohjaajat arvioivat, että toiminta lisäsi lasten uteliaisuutta luontoa kohtaan. Toiminnan nähtiin pääsääntöisesti myös lisäävän lasten kiinnostusta luonnontutkimiseen, lukuun ottamatta Liiku kuin

eläin -toimintatuokiota. Kyseinen toimintatuokio kuuluu Liikettä luonnossa – kategoriaan, jonka ensisijainen tavoite oli luonnossa liikkumisen ja leikkimisen mahdollistaminen ja näin ollen tämän toimintatuokion painotus ei lähtökohtaisestikaan ollut luonnontutkimisessa tai havainnoimisessa.

Palautteen perusteella oppaan toimintatuokioilla on onnistuttu jossain määrin lisäämään lasten luontotietoutta ja syventämään heidän luontosuhdettaan. Näiden tavoitteiden toteutumista kartoitettavissa kysymyksissä oli eniten vaihtelua kyllä ja ei vastausten välillä. Kysymykseen käytiinkö lasten aloitteesta keskustelua luontoon ja luontoympäristöön liittyen, saimme kolme kyllä vastausta, kaksi ei vastausta ja yhdessä palautteessa kohta oli jätetty kokonaan tyhjäksi. Toinen ei vastaus kohdistui Liikettä luonnossa – kategorian toimintatuokioon, jossa painottui enemmän luonnossa leikkiminen ja liikkuminen. Toisessa palautteessa, jossa vastaus oli ei, kävi kuitenkin toisessa kohdassa ilmi, että lapset olivat tehneet ja sanallistaneet paljon havaintoja, jonka perusteella tulkitimme heidän myös keskustelleen näistä havainnoista yhdessä. Kysymykseen koetko lasten oppineen jotain uutta luonnosta toiminnan myötä, saimme kolme kyllä vastausta, kaksi ei vastausta sekä yhden kyllä ja ei vastauksen välille sijoittuvan vastauksen. Toinen ei vastaus oli toimintatuokiosta, joka oli toteutettu päiväkodin pihalla alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. On mahdollista, että alkuperäisen suunnitelman mukaisessa paikassa toteutettuna, toiminta olisi antanut lapsille enemmän mahdollisuuksia oppia uutta luonnosta ja tehdä opettavaisia havaintoja.

Yhtä vastausta lukuun ottamatta luontoympäristö innosti lapsia liikkumaan ja leikkimään. Toimintatuokio, jonka ei koettu innostavan lapsia liikkumaan ja leikkimään, toteutettiin päiväkodin pihassa alkuperäisestä suunnitelmasta poiketen. Koemme, että suunnittelemaamme luontokohde olisi voinut olla tuttua päiväkotipihaa inspiroivampi ympäristö ja näin ollen kannustanut lapsiakin liikkumaan enemmän. Toimintatuokioilla onnistuttiin pääsääntöisesti myös mahdollistamaan lasten rauhoittuminen luontoympäristössä. Liikettä luonnossa –kategorian toimintatuokiossa ei koettu olevan mahdollisuutta rauhoittumiselle, vaikka toimintatuokion ohjeistukseen sisältyi loppurentoutus. Vastauksen perusteella jäimme pohtimaan, onko toimintatuokio toteutettu kokonaan ohjeistuksen mukaisesti. Yhdessä palautteessa tämä kohta oli jätetty tyhjäksi.

Palautteen perusteella lapset pitivät luontotoiminnasta. Ohjaajat arvioivat lasten pitäneen toiminnasta. Yhdessä palautteessa kyseiseen kysymykseen oli jätetty kokonaan vastaamatta, mutta avoimissa kommentteissa oli todettu lasten pitäneen toiminnasta. Lapsilta pyydettyssä peukaloarvioinnissa 32 lapsesta suurin osa, 24 lasta, näyttivät peukua ylöspäin. Ainoastaan kolme lasta ei pitänyt toiminnasta. Viisi lasta ei halunnut osallistua arviointiin. Avoimien kommenttien perusteella

lapset tykkäsivät toiminnasta ja heillä oli mukavaa. Lapset myös innostuivat keskustelemaan asioista. Yhdellä lapsella oli tullut luonnossa rauhoittumisen myötä ikävä äitiä.

Oppaan funktionaalisuuteen liittyviin kysymyksiin saatiin kaikissa palautteissa vastaukset, yhden palautteen yhtä kysymystä lukuun ottamatta. Palautteen perusteella oppaan ulkoasu koettiin selkeäksi ja miellyttäväksi sekä oppaan ohjeet selkeiksi noudattaa. Toimintatuokiot koettiin sopiviksi suunnitelluille ikäryhmille. Tuo minulle - toimintatuokiossa oli mukana myös suunniteltua ikäryhmää pienempi lapsi, joka ei ohjaajan sanojen mukaan pysynyt mukana toiminnassa. Metsäkakku - toimintatuokio oli suunniteltu 1-3 -vuotiaille, mutta toimintatuokio oli toteutettu 3-5 - vuotiaiden kanssa. Ohjaajan tulkinta oli, että toimintatuokio olisi onnistunut myös pienempien kanssa. Palautteen perusteella toiminta vastasi hyvin toiminnan suunnitellun ikäryhmän valmiuksia ja osaamista. Kyselyn vastausten perusteella toiminnan kesto oli arvioitu realistisesti ja totetui arvioidun mukaisesti. Toimintatuokiolle valittu luontokohde koettiin palautteen perusteella toiminnalle hyvin soveltuvaksi. Metsäkakku ja Kirjoitetaan hiekkaan – toimintatuokiot toteutettiin päiväkodin pihassa oppaan suunnitelmasta poiketen, mutta ohjaaja arvioi niiden onnistuneen hyvin myös päiväkodin pihassa toteutettaviksi. Metsäkakku - toimintatuokion toteuttaminen alkuperäisessä paikassaan Sonnisaassa olisi kuitenkin mahdollistanut runsaamman materiaalien määrän ohjaajan arvion mukaan. Oppaan koettiin helpottavan Taikapurren luontokasvatuksen suunnittelua ja järjestämistä viiden palautteen perusteella, yhdessä lomakkeessa kyseinen kohta oli jätetty tyhjäksi.

7 OPINNÄYTETYÖN LOPPUARVIOINTI

Arvioimme opinnäytetyötämme ammattikorkeakoulun arviointikriteerien perusteella. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota opinnäytetyön aiheen valintaan, suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä kirjalliseen raportointiin ja prosessiin kokonaisuudessaan. Opasta arvioimme sille asettamiimme laatu- tavoitteisiin peilaten. Lopuksi refleктоimme omaa oppimistamme opinnäytetyöprosessin aikana ammattikorkeakoulun sosionomin kompetenssien pohjalta.

7.1 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Näemme, että opinnäytetyöllämme on selkeä yhteys ammattialaamme, sillä se on varhaiskasvatuksen työalaa ja tähtää siellä olevien lasten hyvinvoinnin lisäämiseen. Ainakin toinen meistä on hakeutumassa tulevaisuudessa varhaiskasvatukseen töihin, joten opinnäytetyömme aihe on hänen ammatillisen osaamisensa kartuttamisen kannalta ollut tärkeä. Yksilön luontosuhteen vahvistaminen ja luonnon hyvinvointivaikutukset ovat toki aiheita, joita on mahdollista hyödyntää myös muiden asiakasryhmien kanssa työskennellessä, joten aiheeseen paneutuminen on ollut meidän molempien ammatillisen asiantuntijuuden kasvamisen kannalta antoisaa. Opas oli suunniteltu selkeään työelämän tarpeeseen, helpottamaan yhden päiväkodin Pilke Taikapurren luontokasvatusta ja vahvistamaan päiväkodin lapsiryhmän lapsien luontosuhdetta ja hyvinvointia. Päiväkodilta saamamme palautteen perusteella onnistuimme tässä ja juuri se on opinnäytetyöprosessimme kannalta merkityksellistä. Opasta voivat halutessaan toki hyödyntää myös muut Oulun kaupunkialueella toimivat päiväkodit, sillä lisäsimme oppaan kokonaisuudessaan opinnäytetyön liitteeksi (Liite 7). Toimintatuokiot ovat myös sovellettavissa muihin ympäristöihin kuin mihin me suunnitelimme ne toteutettaviksi, joka taas laajentaa oppaan käyttömahdollisuudet valtakunnallisiksi. Aihevalintamme varhaiskasvatuksen luontokasvatus kaupunkiympäristössä koskee useita varhaiskasvatuksen yksiköitä, sillä suurin osa varhaiskasvatuksen työkentästä sijaitsee taajama-alueilla. Opinnäytetyömme aiheen valinta oli mielestämme onnistunut sen tärkeyden ja ajankohtaisuuden vuoksi sekä myös siksi, että vastaavanlaista opinnäytetyötä ei ollut aiemmin tehty.

Opinnäytetyön tietoperustan koostaminen oli pitkällinen prosessi, josta suurin osa tehtiin opinnäytetyöprosessin suunnitteluvaiheessa. Prosessin aikana teimme kuitenkin tietoperustaan lisäyksiä

sekä jouduimme reilusti tiivistämään ja rajaamaan tekstiä. Kotimaista tutkimusta aiheesta ei löytynyt kovin paljoa, mikä oli meistä hieman yllättävää, sillä luonto on meille suomalaisille perinteisesti hyvin läheinen. Meillä on paljon metsää ja luonnon hyödykkeet kuten marjat ja sienet ovat useiden ihmisten keräilyn kohteena vuosittain. Lisäksi viime vuosien hyvinvointi ja slow life -trendit tunnistavat selkeästi luonnon yksilön hyvinvointia edistävänä tekijänä. Löysimme kuitenkin mielestämme olennaisimmat varhaiskasvatuksen luontokasvatusta käsittelevät teokset ja muutoin laajasti tutkustietoa aiheesta, joten olemme tyytyväisiä valitsemiimme lähteisiin. Käyttämässämme aineistossa pyrimme pääsääntöisesti etsimään ensisijaiset lähteet ja käyttämään niitä, mutta muutamassa kohdassa jouduimme turvautumaan myös toisen käden lähteisiin. Oman haasteensa aineiston hankintaan toi Korona pandemian aiheuttamat sulkutoimet, jotka vaikuttivat osaltaan myös kirjastojen ja informaation palveluiden saatavuuteen. Tietoperustasta saimme mielestämme olennaisen tietopohjan oppaan toimintatuokioiden suunnitteluun ja toimintatuokioiden luokitteluun eli kategorioiden määrittämiseen. Toimintatuokioiden luokittelu eri kategorioihin oli mielestämme tärkeää sekä aiheen rajaamisen että luontokasvatuksen monipuolisen toteutumisen kannalta, lisäksi se helpotti myös palautekyselyn suunnittelua sekä palautteen käsittelyä. Pilotoinnista saamamme palautteen avulla onnistuimme kartoittamaan onnistumistamme asettamiimme tavoitteisiin nähden ja saimme tärkeitä käyttäjäkokemuksia sekä ohjaajilta että toimintaan osallistuneilta lapsilta.

Opinnäytetyöprosessi eteni suunnittelu- ja toteutusvaiheessa alkuperäisen aikataulun mukaisesti. Meillä kirjoittajilla oli kova tekemisen halu ja saimme kesän aikana paljon aikaiseksi. Pilotoinnin alkaessa opinnäytetyön kirjoittamiseen tuli suvantovaihe. Tämä hengähdystauko tuli kirjoittajienkin kannalta tarpeeseen aktiivisen työskentelykauden jälkeen. Suvantovaiheen aikana, kun opinnäytetyö oli lepäämässä, motivaatio laski hieman ja tauon jälkeen kaipasimme molemmat aktiivista yhteydenpitoa ja tsemppaamista toiselta, että pääsimme taas työvauhtiin. Tauko auttoi meitä hahmottamaan tekstiämme eri tavoin ja onnistuimme sen jälkeen mielestämme muokkaamaan sitä parempaan suuntaan. Pilotoinnista saadut palautteet eivät antaneet aiheita saman tien tehtäviin korjauksiin, joten päätimme käsitellä saamamme palautteen vasta sitten kun pilotointi on päättynyt. Henkilöstöhaasteiden vuoksi päiväkotit ei voinut aloittaa pilotointia heti elokuussa, joten jatkoimme pilotointiaikaa marraskuun puoleenväliin saakka. Olimme riskianalysissä huomioineet päiväkodin henkilökunnan sairastumisen tai poissaolon hyvin todennäköisenä riskinä, jolla olisi toteutuessaan merkittävä vaikutus prosessin loppuun saattamiselle. Riskinhallintaan määrittämämme toimintakeino, eli mahdollisuus joustaa aikataulussa, otettiin käyttöön, joten tämä muutos siirsi loppuprosessin aikataulutusta eteenpäin. Onneksi olimme huomioineet tämän jo suunnitteluvaiheessa, joten meillä oli mahdollista siirtää arviointivaihetta eteenpäin vuoden vaihteeseen.

Hyödynsimme opinnäytetyöprosessissa kaiken mahdollisen ammattikorkeakoulun puolesta tarjotun ohjauksen. Ohjaavien opettajien neuvot auttoivat tarkentamaan tavoitteitamme suunnitteluvaiheessa ja saimme ohjauksen avulla rajattua laajaa tietoperustaa tarkoituksenmukaisemmaksi. Lisäksi saimme ohjaajilta hyviä neuvoja muun muassa palautekyselyn laatimiseen ja työprosessin kirjalliseen raportoimiseen. Haastavimmiksi tehtäviksi opinnäytetyöprosessissa koimme juuri nimelliset edellä mainitut asiat, joten olimme tyytyväisiä opettajiltamme saamaamme tukeen.

7.2 Oppaan arviointi asetettujen tavoitteiden pohjalta

Opinnäytetyönä valmistuneen oppaan tavoitteena oli herätellä ja vahvistaa päiväkotipiikkeen Taikapurussa olevien lasten ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta sekä lisätä heidän hyvinvointiaan luontokasvatuksen avulla. Toimintatuokion sisällöt kohtasivat mielestämme tavoitteet, koska suunnittelimme toimintatuokiot oleellista tietoperustaa hyödyntäen. Lisäksi päiväkoti esitti suunnitteluvaiheessa toiveita mm. lähiluontoalueiden käytöstä ja eri ikäryhmille suunnatuista toimintatuokiosta, jotka kaikki otimme huomioon ja sisällytimme oppaan suunnitteluun. Oppaan toimivuutta voimme pääsääntöisesti arvioida pilotoinnin eli testijakson käyttäjäkokemusten mukaan. Arvioinnissa täytyy toki huomioida, että oppaan 20 toimintatuokiosta ehdittiin pilotoinnin aikana testata vain kuusi toimintatuokiota, joka on vajaa kolmannes. Näin ollen palaute toiminnasta ei ole kaiken kattava, mutta meidän mielestämme kuitenkin suuntaa antava. Toisaalta se, että me emme olleet itse arvioimassa toimintaa lisää palautteen luotettavuutta. Pilotointia arvioivat varhaiskasvatuksen opettajat ja -ohjaajat, jotka tuntevat toiminnassa mukana olevat lapset ja osaavat tulkita heidän toimintaansa.

Pilotoinnista saamamme palautteen mukaan onnistuimme saavuttamaan toiminnalle asetetut sisällölliset lyhyen aikavälin tavoitteet herätellä ja vahvistaa kohderyhmän lasten ympäristöherkkyyttä ja luontosuhdetta. Ohjaajat arvioivat, että toimintatuokiot innostivat lapsia havainnoimaan luontoa ja tutustumaan luontoympäristöön, toiminnot tukevat lasten luontoherkkyyden herättelyä, luontosuhteen vahvistamista ja luonnon esteettistä kokemista. Toiminnan koettiin lisäävän lasten uteliaisuutta luontoon ja luonnontutkimiseen sekä osittain myös lisäämään lasten luontotietoutta ja näin ollen syventämään heidän luontosuhdettaan. Palautteen perusteella lapset olivat pitäneet toiminnasta ja innostuneet liikkumaan ja leikkimään luontoympäristössä.

Tavoittelimme kohderyhmän lasten hyvinvoinnin lisäämistä luontokasvatuksen avulla, mutta tämän toteutumista me emme lähteneet kyselyn avulla selvittämään. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat kaikki hänen elämäänsä liittyvät asiat ja vaatisi laajan tutkimuksen selvittää miten yksittäinen toiminta on siihen vaikuttanut. Kuten jo tietoperustassa toimme esille, useat tutkimukset osoittavat, että luontoympäristössä oleskelu lisää ihmisen hyvinvointia. Luonnossa oleskelulla on todettu positiivisia vaikutuksia ihmiseen sekä fyysisesti että psyykkisesti. Luontoympäristö vähentää negatiivista mielialaa, tuottaa elpymisen tunnetta ja rauhoittaa. Kaupunkien viheralueiden on todettu myös toimivan luonnonmukaisten alueiden tavoin vaikuttaen asukkaiden mielialaan positiivisesti. Pilotointijaksolla toteutetut luontokasvatuksen toimintatuokiot ovat mahdollistaneet kohderyhmän lapsille luontoympäristöissä olemisen, ja tietoperustassa esittelemiemme tutkimustulosten perusteella voimme tehdä vahvan olettamuksen, että tämä toiminta on hyvin todennäköisesti lisännyt heidän hyvinvointiaan. Näin ollen voimme todeta saavuttaneemme oppaalle asetetut lyhyen aikavälin tavoitteet.

Oppaan ulkonäön ja toiminnallisuuden kannalta määrittelimme oppaalle tavoitteeksi selkeän ja yksinkertaisen ulkonäön sekä helposti ymmärrettävän kielellisen ohjeistuksen. Pohdimme suunniteluvaiheessa, että tarvitsemmeko oppaan toteuttamiseen kumppaniksemme graafisen suunnittelun ammattilaisen vai riittääkö meidän oma osaamisemme. Hylkäsimme ajatuksen graafisesta suunnittelijasta, sillä perusteella, että kyseisen oppaan käytettävyyden kannalta sen sisältö on ulkonäköä olennaisempi. Oppaalla oli jo etukäteen määritelty tietty käyttäjäryhmä ja funktio, joten näimme oppaan enemmänkin käyttöohjeistuksena kuin huomiota herättävänä markkinointiesitteenä. Opas ei myöskään markkinoi itse päiväkotia millään tavoin, joten opasta tehdessä ei ollut tarve huomioida Pilke Taikapurren graafista ohjeistusta. Pyrimme toki kuitenkin tekemään oppaasta toiminnallisuuden lisäksi esteettisesti miellyttävän. Ohjaajien käyttäjäkokemukset oppaan käytöstä ja toiminnallisuudesta olivat pelkästään positiivisia, joten arvioimme niiden perusteella oppaan täyttävän sille asetetut toiminnalliset ja ulkonäölliset tavoitteet.

Päiväkoti Pilke Taikapurren toiveena oli, että luontokasvatuksen opas helpottaisi luontokasvatuksen suunnittelua ja toteutusta. Pilotointijakson palautteen perusteella voimme todeta tavoitteen toteutuneen, sillä ohjaajat kokivat oppaan helpottaneen luontokasvatuksen järjestämistä. Pitkän tähtäimen tavoitteenamme oli, että opas juurtuu päiväkodin käyttöön henkilökunnan työkaluksi ja vahvistaa myös tulevaisuudessa Pilke Taikapurressa olevien lasten luontosuhdetta ja hyvinvointia. Opinnäytetyöprosessin tiivis aikataulu ei kuitenkaan antanut meille mahdollisuutta tutkia pitkän ai-

kavälin tavoitteen toteutumista. Oppaan pilotointi lisäsi päiväkodissa toteutuneiden luontokasvatustuokioiden määrää syksyn aikana, jonka vuoksi olemme toiveikkaita myös pitkän aikavälin tavoitteen toteutumisesta, että opas oletettavasti innostaa luontokasvatuksen järjestämiseen jatkosakin.

7.3 Opinnäytetyön kirjoittajien oppimisen arviointi

Koemme opinnäytetyön kirjoittamisen ja oppaan tekemisen laajentaneen tietämystämme luontokasvatuksesta ja luonnon hyvinvointivaikutuksista merkittävästi. Opinnäytetyön suunnitelmaa työstäessämme etsimme ja luimme laajasti monipuolista tutkimustietoa luontokasvatuksen merkityksestä ja luonnon vaikutuksesta hyvinvointiin. Tietoa löytyi niin laajasti, että koimme sen tiivistämisen haasteellisena. Opettajilta saamamme palaute ja neuvot kehittivät meitä kirjoittajina ja auttoivat meitä tiivistämään opinnäytetyön selkeäksi raportiksi. Koimme ajoittain näin laajan työn tekemisen haastavana, mutta koemme myös oppineemme prosessissa paljon. Olemme kehittyneet erityisesti tietoperustan valitsemisessa ja rajaamisessa, prosessin auki kirjoittamisessa sekä palautteiden keräämisessä ja analysoinnissa.

Eniten aikaa koko prosessissa käytimme suunnitelman tekemiseen ja saimme huomata, että se kannatti. Perusteellisesti tehdyn suunnitelman pohjalta sekä opinnäytetyön toteutus, että raportointi helpottuivat huomattavasti. Projektinhallinnassa onnistuimme mielestämme hyvin. Aikataulun osalta jouduimme joustamaan, koska jatkoimme pilotointiin käytettyä aikaa, mutta tämä oli jo projektinsuunnitteluvaiheessa tiedostettu mahdollisena riskinhallintakeinona. Toiveena toki oli, että etenemme aikataulussa, mutta aikataulun venymisen ollessa ainoa kupru prosessin loppuun viemisessä, tuntuu se pieneltä harmilta tämän erikoisen Koronavirus pandemian mullistaman vuoden rinnalla. Keskinäinen yhteistyömme oli koko prosessin aikana hyvin sujuvaa ja keskustelevaa. Jo prosessin alussa keskustelimme työnjaosta ja totesimme, että lopputuloksen ja työskentelyn kannalta on hedelmällisintä, että huomioimme ja hyödynnämme toistemme vahvuudet ja osaamisen opinnäytetyöprosessissa. Toisen kirjoittajan osaaminen ja kokemus varhaiskasvatuksen kentältä nousi esiin toimintatuokioiden suunnittelussa ja toisen kirjoittajan kokemus projektityöstä pohjusti suunnittelun tekemistä. Yhdessä olimme tasavertainen tiimi, jolla oli hyvin yhteneväinen näkemys asioista.

Luontokasvatusoppaan suunnittelussa osasimme mielestämme laajasti ja monipuolisesti hyödyntää keräämäämme teoretietoa toimintatuokioiden suunnittelun pohjana. Toiminnan avulla onnistuimme edistämään toiminnassa mukana olleiden lasten hyvinvointia. Oma ymmärryksemme varhaiskasvatuksen alalla tehtävästä toiminnan suunnittelutyön tärkeydestä kirkastui. Pohdimme myös paljon ohjaajan roolia ja sen merkitystä luontokasvatuksen toiminnassa, tämä oli mielestämme tärkeää sekä oman osaamisemme ja luontokasvatuksen kokonaisuuden kannalta, vaikka päätimmekin jättää ohjaajan roolin kuvauksen pois lopullisesta oppaasta ja arvioinnista. Lähtökohteisesti emme ole kumpikaan työskennellyt aikaisemmin sosiaalialan tutkimus- tai kehittämistoiminnassa, joten tämä oli hyvin opettavainen prosessi meille näiltä alueilta. Tässäkin kohdassa voimme todeta, että huolellinen pohjatyö ja aiheeseen paneutuminen sujuvoitti koko tuotekehitysprosessia. Pohjatyön jälkeen suurimmaksi ponnistukseksi osoittautui oletetusti toimintatuokioiden suunnittelu ja itse oppaan tuottaminen, mutta yllätyimme hieman siitä, kuinka paljon aikaa palautekyselyn laatiminen vaati. Kyselylomakkeen jokaisen kysymyksen huolellinen muotoilu, perustelu ja pohdinta oli verikkaista, mutta helpotti työtämme suunnattomasti vastauksia analysoitaessa. Meille oli arvokas huomio, että kyselylomake oli tuotekehitystyömme tärkein ja samalla ainoa konkreettinen mittari. Ilman käyttäjäpalautetta tuotteen lopullinen arviointi olisi jäänyt subjektiiviseksi ja olemattomaksi. Onnistuimme tuotekehitystyössä hyvin ja tuotteesta saatu käyttäjäpalautte tuki meidän näkemystämme.

Yhteistyömme päiväkotipiilke Taikapurren kanssa oli sujuvaa. Oli tietysti helppoa lähteä rakentamaan yhteistyötä, kun meillä oli jo olemassa toisen kirjoittajan kautta luottamuksellinen suhde yhteistyökumppaniin. Suurin osa yhteydenpidosta tapahtui suunnitteluvaiheessa, mutta sovittuamme lopullisen aiheen päiväkodin johtaja luotti meidän osaamiseemme ja antoi hyvin vapaat kädet oppaan toteuttamiseen. Päiväkodin henkilöstö toteutti sovitusti oman osuutensa oppaan testauksessa ja saimme heiltä arvokasta palautetta lopullisesta tuotteestamme. Kaiken kaikkiaan yhteistyökumppanimme oli tyytyväinen lopputuotokseen, joten olimme ymmärtäneet heidän tarpeensa ja pystyimme vastaamaan siihen.

8 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme kohtasi haasteita koronapandemian myötä, kuten monet muutkin asiat. Toteutustapaa hienosäätämällä onnistuimme kuitenkin kokoamaan opinnäytetyön, johon olemme tyytyväisiä. Koimme prosessin aikana useita haasteita, mutta keskinäinen yhteistyömme oli avain niistä selviytymiseen. Erityisen hedelmällisinä pidimme prosessin aikana käymiämme yhteisiä keskusteluja, joiden avulla pääsimme eteenpäin useasta umpikujalta vaikuttaneesta tilanteesta. Emme usko, että olisimme saaneet aikaan yhtä hyvää opinnäytetyötä yksin. Työstimme opinnäytetyötä koronapandemiasta ja vaihtelevista elämäntilanteistamme, jonka vuoksi koimme säännölliset puhelinpalaverit hyvänä keinona keskustella työstä ja tavoitteistamme työn valmistumisen suhteen. Opettajien kanssa käydyt keskustelut auttoivat avaamaan uudenlaisia näkökantoja aiheeseen, jotten haluamme kiittää heitä kärsivällisestä ohjauksesta. Esitämme kiitoksemme myös yhteistyöpäiväkodille Pilke Taikapurrelle, jonka henkilökunta toteutti oman osuutensa sovitun mukaisesti. Olemme kiitollisia myös hyvästä ja avoimesta keskusteluyhteydestä päiväkodin henkilöstön kanssa prosessin aikana.

Niin opettavainen kuin opinnäytetyöprosessi olikin, koimme sen myös ajoittain raskaana ja stressaavana. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyö kulki mukanamme reilun vuoden ajan, samalla suoritimme muita opintojamme ja teimme töitä. Työn tekeminen eteni ajoittain verkkaisesti pienissä osissa lasten nukkuessa päiväunia tai yön pikkutunneilla muun perheen nauttiessa levollisista yöunista, koska hoidimme opinnäytetyöprosessin aikana muutkin tärkeät velvollisuutemme äiteinä, vaimoina, opiskelijoina ja työntekijöinä. Toisaalta taas pitkä prosessi antoi enemmän tilaa ajatustyölle, joka mahdollisti näin ollen oman kehittymisemme ja toivottavasti myös paremman lopputuloksen. Vaikka prosessi itsessään olikin ajoittain raskas, auttoi mielenkiintoinen aihe meitä jaksamaan. Luonto ja sen hyvinvointivaikutukset kiinnostavat meitä molempia ja mielenkiintoisesta aiheesta oppiminen oli selkeästi yksi tärkeistä voimavaroista opinnäytetyötä tehdessämme. Päällimmäisenä koko prosessista mieleemme jäikin ilo ja innostuminen uudesta tiedosta ja mahdollisuudesta työskennellä edes pienellä panoksella luontokasvatuksen kehittämiseksi.

Opinnäytetyön tekeminen vahvisti niin eettistä ja asiakaslähtöistä osaamistamme, kuin myös kriittistä ja osallistavaa yhteiskuntaosaamistamme herättämällä meissä ajatuksia tasa-arvoisen varhaiskasvatuksen toteutumisesta. Tietoa kerätessämme ymmärsimme luontokasvatuksen kuuluvan kiinteänä osana suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen tulisi olla tasalaatuista

päiväkodin sijainnista huolimatta. On siis hyvin tärkeää, että kaikissa päiväkodeissa luontokasvatusta pystyttäisiin toteuttamaan, vaikka sitten kyseiselle paikalle sopivilla vaihtoehtoisilla tavoilla. Uskomme vahvasti luonnon hyvinvointivaikutuksiin ja tätä puoltavat myös useat tutkimukset. Lähtökohtaisesti koemme, että kaikkien varhaiskasvatuksessa olevien lasten tulisi saada mahdollisuus päästä osalliseksi näistä vaikutuksista, huolimatta perheen tilanteesta tai lähtökohdista.

Opinnäytetyömme lopputuotos Luonto lähellä-luontokasvatusopas Pilke Taikapurren päiväkotiin, on vain pintaraapaisu luontokasvatuksen mahdollisuuksista, mutta uskomme sen täyttävän paikansa luontokasvatuksen toteuttamisessa toimeksiantajalla. Luontokasvatus on laaja käsite, joka pitää sisällään hyvin monenlaisia mahdollisuuksia, joita on mahdotonta tuoda esille rajatun opinnäytetyön puitteissa. Itse aiheeseen tutustuneina koemme, että luovuus ja halu ovat avainasemassa, kun lähdetään pohtimaan, kuinka kaupunkiympäristössä toteutetaan varhaiskasvatuksen luontokasvatusta. Tärkeä tekijä onnistuneen luontokasvatuksen toteutuksessa on ohjaajan oma kiinnostuneisuus luontoa ja luonnossa liikkumista kohtaan. Ohjaaja näyttää omalla toiminnallaan esimerkkiä ympäristökasvatuksesta ja luonnon eettisestä hyödyntämisestä. Eettisen ajattelun herättely ja rakkaus luontoa kohtaan syntyy ohjaajan ja lasten välisissä keskusteluissa yhteisen toiminnan ohella. Aina luontokasvatuksen ei tarvitse olla myöskään suunniteltua, pelkkä luontoympäristö itsessään herättelee lasten uteliaisuutta ja toimii inspiraationa leikille. Luontokasvatuksen toteuttamisessa rimaa ei siis kannata nostaa liian ylös. Tärkeintä on, että lapset saavat mahdollisuuden päästä osallisiksi luonnon eri elementeistä.

Lasten elinpiiriin kaventuessa kaupunkiympäristössä lähiluonnon merkitys korostuu luontosuhteen syntymisessä. Jatkotutkimusaiheena meitä kiinnostaisi kokeilla onko oppaamme ideaa mahdollista laajentaa siten, että luontokasvatusoppaan kohde- ja käyttäjäryhmänä olisi koko kaupunkialueen varhaiskasvatus. Kaupungissa sijaitsevat lähiluontokohteet kartoitettaisiin laajemmalla alueella ja suunniteltaisiin useampia niihin soveltuvia luontokasvatuksen toimintatuokioita eri ikäryhmille. Tällöin luontokasvatusopasta pystyttäisiin hyödyntämään monissa saman kaupungin päiväkodeissa ja yhä useampi lapsi pääsisi näin ollen osalliseksi luonnosta.

LÄHTEET

Ahonen, L. 2017, Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Arvonen, S. 2019. Metsämieli. Luonnollinen menetelmä mielentaitoihin. Helsinki: Metsäkustannus.

Cantell, H & Koskinen, S. 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä : PS-kustannus, 60-79.

Chawla, L. & Flanders Cushingin, D. 2007. Education for strategic environmental behavior. Environmental Education Research 13 (4), 437-452. Viitattu 4.7.2020. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13504620701581539?scroll=top&needAccess=true>

Finto 2015. KEKO - Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologia. Viitattu 5.7. 2020. <https://finto.fi/keko/fi/page/p147>

Green Care Finland. Luonto kuntoutusympäristönä. Viitattu 12.2.2020. <http://www.gcfinland.fi/green-care-/menetelmat/luonto-kuntoutusymparistona/>

Hirvonen, J. & Skyttä, T. 2014. Luontolähtöiset hyvinvointipalvelut. Opas asiakastyöhön ja palveluiden kehittämiseen. Tampere: Tammerprint Oy. Viitattu 30.7.2020. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81448/URNISBN9789515884305.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Karsten, L. 2005. It All Used to be Better? Different Generations on Continuity and Change in Urban Children's Daily Use of Space. Children's Geographies 3 (3), 275–290. Viitattu 7.7.2020. https://www.researchgate.net/publication/248933287_It_All_Used_to_Be_Better_Different_Generations_on_Continuity_and_Change_in_Urban_Children's_Daily_Use_of_Space

Lee, J., Li, Q., Tyrväinen, L., Tsunetsugu, Y., Park, B.-J., Kagawa, T. & Miyazaki, Y. (2012). Nature therapy and preventive medicine. In: Maddock, J. (ed.). Public Health -Social and Behavioral Health. InTech, 325–350.

Moodle oppimisympäristö. OAMK. Monimuotoryhmät, sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Ammattiharjoittelun materiaalit. Liite 1 Sosionomi (AMK) kompetenssit 2016 (1). Sisäinen lähde. Viitattu 17.5.2020. https://moodle.oamk.fi/pluginfile.php/189969/mod_resource/content/0/Liite%201%20Sosionomi%20%28AMK%29%20kompetenssit%202016%20%281%29.pdf

Nordström, H. 2004. Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa H. Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja. Jyväskylä : PS-kustannus, 116-142.

Nykänen, R. & Kinnunen, J. 1992. Taivaan merkit. Pienten lasten ympäristökasvatus. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Oulun kaupunki 2019. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 ja Oulun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. https://www.ouka.fi/documents/112792/131455/Varhaiskasvatussuunnitelman+perusteet+2018+ja+Oulun+kaupungin+varhaiskasvatussuunnitelma_sa.pdf/dcd7ea83-a7f7-4597-92f8-f16206546b1b

Park, B.J., Tsunetsugu, Y., Kasetani, T., Morikawa, T., Kagawa, T. & Miyazaki, Y. 2009. Physiological effects of forest recreation in a young conifer forest in Hinokage Town, Japan. *Silva Fennica* 43 (2), 291–301. Viitattu 30.7.2020. <https://infta.net/files/references/SilvaFennica-43-2-2009.pdf>

Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Polvinen, K., Pihlajamaa, J. & Berg, P. 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. Kansallinen Hyvinvointiverkosto. S.17

Raittila, R. 2008. Retkellä. Lasten ja kaupunkiympäristön kohtaaminen. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 333. Väitöskirja. Viitattu 6.7.2020. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/18551>

Raittila, R. 2017. Ympäristökasvatus on lasten toimintaa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä : PS-kustannus, 210-220.

Roe, J.J., Ward Thompson, C., Aspinall, P.A., Brewer, M.J., Duff, E.I., Miller, D., Mitchell, R. & Clow, A. 2013. Green Space and Stress: Evidence from Cortisol Measures in Deprived Urban Communities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. S. 4087-4100.

Roslund, M., Puhakka, R., Grönroos, M., Nurminen, N., Oikarinen, S., Gazali, AM., Cinek, O., Kramná, L., Siter, N., Vari, HJ., Soininen, L., Parajuli, A., Rajaniemi, J., Kinnunen, T., Laitinen, OH., Hyöty, H. & Sinkkonen, A. 2020. Biodiversity intervention enhances immune regulation and health-associated commensal microbiota among daycare children. *Science Advances* 6 (42), eaba2578. Viitattu 6.1.2021. <https://advances.sciencemag.org/content/6/42/eaba2578>

Salo, K. 2019. Luonto tutuksi tutkimalla. Varhaiskasvatusikäisten luontotoimintaradat Aulangon Luontoliikuntakeskuksella. Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 1.1.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/263089/Opinn%C3%A4ytety%C3%B6%20Katriina%20Salo.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Salonen, K. 2005. Mieli ja maisemat. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Edita.

Salonen, K. 2010. Mielen Luonto. Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.

Sillanpää, K., Oppi&llo, Suomen Latu ry, Granroth, V. & Polkutie, A. 2018. Luontoon! Tietoa ja puuhaa. Helsinki: Sanoma Pro.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 30.5.2020. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/keskeisia-kasitteita>

Tuomaala, T. 2002. Luonto tutuksi. Helsinki: Suomen Luonnonsuojeluliitto & Luonto-Liitto.

Tyrväinen, L., Silvennoinen, H., Korpela, K. ja Ylén, M. 2007. Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. *Metlan työraportteja*, 52, 57–77.

Tyystjärvi, I. 2020. Uudenmaan luontokohteet ruuhkautuivat: virkistysalueelle autojono Vihdissä, paikalle tarvittiin liikenteenohjausta. Helsingin Sanomat. 11.4.2020. Viitattu 4.7.2020. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006472305.html>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valkama, V. 2020. Aurinkoinen keli on saanut koronaviruksen kotiin pakottamat suomalaiset ulkomaan ruuhkaksi asti – Metsähallitus muistuttaa tartuntariskistä taukopaikoilla. Kaleva. 22.3.2020. Viitattu 4.7.2020. <https://www.kaleva.fi/aurinkoinen-keli-on-saanut-koronaviruksen-kotiinp/1644048>

Willamo, Risto (2004b). Ihminen suhteessa luontoon. Teoksessa Cantell, Hannele (toim). Ympäristökasvatuksen käsikirja, 36–45. Juva: PS-kustannus.

Ympäristöministeriö. 2020. Koronakevät vaikuttanut suomalaisten luontosuhteeseen myönteisesti – tietoisuus luontomme suurimmasta uhista edelleen hataraa. Tiedote 26.6.2020. Viitattu 4.7.2020. [https://www.ymp.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Koronakevat_vaikuttanut_suomalaisten_luo\(57859\)](https://www.ymp.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/Koronakevat_vaikuttanut_suomalaisten_luo(57859))

Wahlström, R. & Juusola, M. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Helsinki: Artemia.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön aikataulu

Liite 2. Opinnäytetyön riskianalyysi

Liite 3. Lähiluontokohteiden kuvaus

Liite 4. Toimintatuokioiden suunnittelupohja

Liite 5. Toimintatuokiot 20 kpl ja askartelutuokiot 7 kpl

Liite 6. Toimintatuokion palautelomake

Liite 7. Luonto lähellä - Luontokasvatusopas

OPINNÄYTETYÖN IDEOINTI JA TOIMINNAN SUUNNITTELU

Aikataulu	Toiminnan kuvaus	Vastuuhenkilö
13.1.2020	Yleisperehdytys opinnäytetyön suunnitteluun	Jaana ja Jenni
14.1.-28.2.2020	Tutkimus- ja kehittämistoiminnan tutkimussuunnitelman ohjeistusta, alustavan tutkimussuunnitelman teko. Alustavan tutkimussuunnitelman läpikäynti tutkimuskurssin opettajan kanssa ja varsinaisen tutkimussuunnitelman muokkaaminen.	Jaana ja Jenni
17.1. ja 3.2.2020	Opinnäytetyön suunnittelutyöpaja, tutkimusaiheen ja lähestymistavan hahmottelua. Tutkimusongelman tarkentamista ja tutkimussuunnitelman tarkentamista.	Jaana ja Jenni
18.1.-	Yhteydenotto yhteistyökumppaniin. Yhteistyökumppanin kanssa aiheen ideointia, suunnittelua ja toiveet toiminnan sisällöstä.	Jenni
18.1.-	Teoreettinen taustatutkimus. Aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen, julkaisuihin ja tutkimuksiin perehtymistä.	Jaana ja Jenni
16.4., 9.6.2020	Opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa palaveri alustavasta tutkimussuunnitelmasta.	Jaana ja Jenni
24.4. ja 11.5. 2020	Opinnäytetyön suunnittelutyöpaja.	Jaana ja Jenni

OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Aikataulu	Toiminta	Vastuu
9.-17.5.2020	Päiväkodin lähialueiden kartoitus ja kuvailu	Jaana ja Jenni
18.5.-31.7.2020	Sisällön ja graafisen ilmeen suunnittelu oppaaseen. Oppaan toteutus.	Jaana ja Jenni
1.-16.8. 2020	Oppaan esittely päiväkodin henkilöstölle.	Jenni
21.8., 7.9. ja 30.9.	Opinnäytetyön toteutus työpajaseminaarit	Jaana
13.8. ja 19.11.	Opinnäytetyötä ohjaavien opettajien kanssa palaveri toteutuksen seurannasta.	Jaana ja Jenni
24.8.-31.10.2020	Oppaan käyttöönotto ja testaus päiväkodilla. Palautteen kerääminen kyselyllä.	Jaana ja Jenni

OPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI JA RAPORTOINTI

Aikataulu	Toiminta	Vastuu
Marraskuu 2020	Oppaan muokkaaminen palautteen perusteella	Jaana ja Jenni
Marraskuu 2020	Loppuarviointi	Jaana ja Jenni
Marraskuu 2020	Opinnäytetyön esittely päätösseminaarissa	Jaana ja Jenni

RISKIANALYYSI JA SEN TOTEUTUMINEN

RISKI	TODENNÄKÖISYYS	VAIKUTTAVUUS	HALLINTAKEINO	TOTEUTUMA
Päiväkodin henkilökunnan sairastuminen/poissaolot, voivat vaikeuttaa oppaan testaamista.	Todennäköinen	Merkittävä	Aikataulua ja arviointia on mahdollista joustaa parilla kuukaudella.	Toteutui osittain. Opasta päästiin testaamaan vasta syyskuussa. Hallintakeino toimiva, jatkoimme testiaikaa marraskuun puolelle.
Yhteistyöpäiväkodin yhteyshenkilön vaihtuminen.	Epätodennäköinen	Vähäinen	Aiesopimuksella turvataan projektin toteuttaminen myös henkilöstömuutoksien sattuessa.	Ei toteutunut
Projektityöntekijöiden sairastuminen tai motivaatiopula.	Todennäköinen	Merkittävä	Aikataulun joustavuus helpottaa sairastumisen mahdollisesti aiheuttamaa viivettä. Projektityöntekijöiden motivaatiota helpottaa parityöskentely, tsempataan toisia projektissa.	Toteutui osittain. Hallintakeino toimiva.
Sääolosuhteiden ennakoimattomuus toimintapäivinä, voivat vaikeuttaa oppaan testaamista.	Todennäköinen	Merkittävä	Suunnitellaan oppaaseen toimintaa koko syksyn ajalle. Aikataulua ja arviointia on mahdollista joustaa parilla kuukaudella.	Ei toteutunut.

Riskin todennäköisyyden arviointiasteikko: harvinainen (<3%), epätodennäköinen 3-10%, todennäköinen 10-50 % ja varma yli 90%

Vaikuttavuuden arviointiasteikko: merkityksetön, vähäinen, kohtalainen, merkittävä ja sietämätön.

LÄHILUONTOKOHTEIDEN KUVAUS

LIITE 3

LÄHILUONTOKOHDE	ETÄISYYS PÄIVÄKODILTA	KOHTEEN KUVAUS	KOHTEEN TURVAL- LISUUS
Sonnisaari Kuusiluoto	1,1 km	Sonnisaarella kulkee polkuja pitkin rantaniittyä ja siellä on mahdollista tutustua erilaisiin kasvi- ja puulajeihin. Sonnisaari on viihtyisä ja rauhallinen paikka kohtalaisen matkan päässä Pilke Taikapurresta.	Lasten turvallisuuden kannalta on olennaista huomioida saarta kauttaaltaan ympäröivä vesistö.
Kiikelin ranta ja Elban saari	1,4 km	Kiikelinpuiston ja uimarannan viereisessä sijaitsee pieni Elban saari, joka on säilytetty luonnontilaisena rantaniittynä. Kiikelinpuisto rantoneen sekä Elban saari mahdollistavat upeat puitteet monenlaiselle luontotoiminnalle.	Lasten turvallisuuden kannalta on olennaista huomioida aluetta ympäröivä vesistö.
Heinätorinpuisto	400 m	Puiston nurmialueet ja lehmukset tuovat rauhoittavaa luonnon tuntua keskelle kaupunkia ja antavat hyvät mahdollisuudet toimintatuokioille.	Lasten turvallisuuden kannalta on olennaista huomioida Heinätorinpuistoa ympäröivät autotiet.
Hupisaarten kaupunginpuisto	Ainolan puisto 2,2 km Kiikkusaari Paratiisisaari	Kymmenistä pienistä Oulujoen suiston puistoista ja saarista koostuva alue antaa hulleet puitteet luontotoiminnalle. Esimerkiksi Ainolan puisto, Kiikkusaari ja Paratiisisaari ovat suosittuja ulkoilupaikkoja, niissä on mahdollista järjestää monenlaisia toimintatuokioita. Haasteeksi tälle sijainnille muodostuu kuitenkin se, että sinne on edellisiin kohteisiin verrattuna pitkä matka. Kohde on kuitenkin varustettavana päiväkodin isompien lasten pienryhmälle.	Lasten turvallisuuden kannalta on olennaista huomioida aluetta ympäröivä vesistö.
Päiväkodin oma piha		Päiväkodin pihalla on leikkipaikan lisäksi pieni nurmialue, jossa toimintatuokioita voidaan toteuttaa.	

TOIMINTATUOKION NIMI

LÄHILUONTOKOHDE	LASTEN IKÄ
TUOKION SISÄLTÖ	TAVOITE OHJAAJAN ROOLI
TOIMINNAN KESTO	MATERIAALI

TUTUSTUTAAN PUIHIN

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Keskustellaan lasten kanssa ennen kohteeseen siirtymistä teemalla "Mitä luonnosta löytyy?". Lapsille voidaan esittää kysymyksiä aiheesta ja pohdita yhdessä mitä aarteita retkeltä voikaan löytyä. Toimintatuokio Sonnisaareen saavuttua lasten kanssa havainnoidaan ympäristöä yleisesti. Lapsilta voidaan kysyä "Mitä näet ympärilläsi?" ja keskustella heidän kanssaan erilaisista havainnoista. Seuraavaksi lapsia pyydetään etsimään maasta puunlehtiä tai käpyjä. Seuraavaksi saalis lasketaan yhdessä: montako lehteä ja käpyä lapset ovat löytäneet? Ovatko ne erilaisia vai samanlaisia keskenään? Ovatko ne peräisin samanlaisesta puusta vai kenties erilaisista puista? Kun aarteet on laskettu ja niitä on tutkittu, kerätään ne mukaan tulevia askarteluja varten. Lopuksi Kiitetään lasten kanssa puita niiden antamista aarteista, jonka jälkeen lapset saavat valita puun, jota käyvät halaamassa ennen lähtöä takaisin päiväkodille.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Keskusteleminen, "hoksauttaminen" ja innostaminen. Tarvittaessa toiminnan muokkaaminen lasten aloitteiden kautta. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ohjaajan esimerkin ja keskusteluiden kautta.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.

TOIMINTATUOKIO

PESÄNRYÖSTÖ KIVILLÄ TAI KÄVYILLÄ

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvalmistelut Kohteeseen siirtymisen jälkeen lapset jaetaan kahteen joukkueeseen. Kukin joukkue kerää kymmenen kiveä tai käpyä. Tämän jälkeen joukkueille sovitaan kotipesät, joihin he vievät keräämänsä kävyt/kivet. Pelin kulku Kumpikin joukkue pyrkii ryöstämään vastapuolen pesästä kävyt/kivet ja viemään ne omaan pesäänsä. Kukin saa kuljettaa vain yhtä esinettä kerrallaan. Voittajajoukkue on se, joka saa ensimmäisenä tyhjennettyä vastapuolen pesän kokonaan. Pelin kestosta riippuen sitä voidaan pelata useammankin kerran. Loppurentoutuminen Vauhdikkaan pelin jälkeen on mukava rentoutua ja rauhoittua hetki ennen paluuta päiväkodille. Lapset ja aikuiset valitsevat mukavan paikan, johon he käyvät makuulle. Makuulta kuunnellaan ympäristön ääniä ja katsellaan mitä taivaalla näkyy. Havainnoista voidaan keskustella yhdessä.	TAVOITE Kannustaa lapsia liikkumaan, leikkimään ja pelaamaan luonnossa. Motoristen taitojen kehittämisen tukeminen luontokohteen epätasaista maastoa hyödyntäen. Loppurentoutumisella lapset pääsevät myös harjoittelemaan rauhoittumista luonnossa. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "liikettä luonnossa". OHJAAJAN ROOLI Tukea pelin kulkua ja varmistaa, että kaikki osallistujat tuntevat pelin säännöt. Loppurentoutumisella ohjaaja johdattaa lapset rauhalliseen mielentilaan ja kehottaa kuuntelemaan ympäristön ääniä, joihin lapset voivat keskittyä. Havainnoista voidaan myös keskustella yhdessä.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 20 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 20 minuuttia Peliä voidaan pelata kohteessa myös pidempään, mikäli aikataulu sen sallii.	MATERIAALI Mikäli maa on märkä, voi loppurentoutusta varten ottaa viltin mukaan.

TOIMINTATUOKIO

IHMETELLEN, KUMMASTELLEN

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Lasten kanssa keskustellaan ennen kohteeseen siirtymistä siitä, minne ollaan menossa. Lapsilta voidaan kysellä mitä kaikkea he ovat luonnosta löytäneet. Keskustelua voidaan käydä myös kohteeseen saavuttua, ennen toiminnan alkamista. Toiminta Kulkekaa yhdessä ympäri luontoa ja katselkaa ympärillenne tarkasti. Ohjaaja voi esittää lapsille kysymyksiä, kuten Mitä näet? Mikä kiinnostaa? Onko jokin eriskummallista tai omituista? Hämästyitkö? Se voi olla pientä tai suurta. Katsokaa ja ihmetelkää yhdessä läpi kaikkien kummastuksen aiheet. Miettikää ryhmässä yhdessä, miten nämä kummastuksen aiheet ovat syntyneet ja keksikää niille omia selityksiä. Lopuksi Osa aarteista voidaan kerätä mukaan tulevia askarteluja varten. Lapset voivat yhdessä ohjaajien kanssa valita mitä viedään päiväkodille ja mitä jätetään takaisin luontoon.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Keskusteleminen, "hoksauttaminen" ja innostaminen. Tarvittaessa toiminnan muokkaaminen lasten aloitteiden kautta.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.

TOIMINTATUOKIO

TUO MINULLE

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Lasten kanssa keskustellaan siitä, mitä kaikkea luonnosta voi löytyä. Lapsilta voidaan kysyä mitä erilaisia materiaaleja he ovat luonnosta löytäneet, ja miltä erilaiset luonnonmateriaalit tuntuvat, kun niitä koskettaa. Toiminta Ohjaaja pyytää lapsia etsimään luonnosta yksitellen jotain kovaa, jotain pehmeää, jotain karheaa, jotain sileää, jotain kevyttä ja jotain painavaa. Myös muita voi keksiä. Lapset asettavat löytämänsä esineet viltin päälle. Lopuksi keräännytään yhdessä viltin äärelle ja keskustellaan löydöksistä. Mitä pehmeää kukin on löytänyt? Mitä muuta pehmeää luonnosta voisi löytää? Jne. Lopuksi Kerätään yhdessä löydökset viltiltä ja viedään takaisin luontoon. Osa löydöksistä voidaan myös viedä päiväkodille askartelumateriaaleiksi.	TAVOITE Luontoon tutustuminen erilaisia "aarteita" etsimällä. Erilaisten materiaalien tunnustelu ja niiden ominaisuuksista keskustelu lasten luontotietouden lisäämiseksi. Luonnon havainnoiminen näköaistin lisäksi tuntoaistin kautta. Ympäristövästtuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto oppimisympäristönä". OHJAAJAN ROOLI Ohjaaja rikastuttaa lasten keskustelua ja huolehtii siitä, että kaikki lapset saavat äänensä kuuluviin. Ohjaaja pitää keskustelua yllä ja "hoksauttaa" lapsia huomaamaan mitä kaikkea luonnosta voikaan löytyä. Ohjaaja myös kertoo erilaisista luonnonmateriaaleista lapsille.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 20 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 20 minuuttia	MATERIAALI Viltti Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.

TOIMINTATUOKIO

METSÄKAKKU

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Kerrotaan lapsille, että ryhmän tehtävänä on valmistaa kakku. Leipomista varten vetäistään tiettenkin (mielikuvitus) leipurihatut päähän ja esiliinat päälle. Toiminta Kootaan yhdessä ryhmänä kakku luonnonmateriaaleista. Voisiko kakun pohjana toimia puunkanto? Tai kenties kivi? Millä kakku koristellaan? Lopuksi Keskustellaan yhdessä kakusta. Tuliko kakusta suuri vai pieni? Mitä värejä siitä löytyy? Kukahan kakun voisi syödä? Lopuksi otetaan vielä kuva kakusta muistoksi.	TAVOITE Luonnon esteettinen kokeminen ja taiteellinen inspiroituminen luonnon materiaaleista. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen taideteoksen myötä. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Ohjaaja sanoittaa asioita ja toimintaa. Hän antaa tarvittaessa lapsille ideoita erilaisista materiaaleista. Ohjaaja ylläpitää keskustelua aiheesta ja dokumentoi valmiin taideteoksen.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaaleille.

TOIMINTATUOKIO

INTIAANIKÄVELY

LÄHILUONTOKOHDE Hupisaarten kaupungipuisto kesäteatteria ympäröivä alue.	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Kohteeseen saavuttua sovitaan rajat, joiden sisällä lapset saavat vapaasti liikkua. Yhdessä keskustellen mietitään, millä aisteilla luontoa voidaan vainnoida. Toiminta Intiaanit asuvat luonnon keskellä ja ovat valppaita luonnon tarkkailijoita. Liikutaan luonnossa kuin intiaanit, hiljaa varpaillaan hiipien luonnon rauhaa ja hiljaisuutta kunnioittaen. Liikkuessa ollaan aistit valppaina ja kuunnellaan mitä ympärillä tapahtuu. Mitä ääniä kuulet, mikä äänet saa aikaan? Mitä näet, oletko huomannut sellaista aiemmin? Lopuksi Lapset saavat kertoa havainnoistaan. Mitä näkyi? Mitä kuului? Houkutteliko jokin pinta koskettamaan?	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Keskusteleminen, "hoksauttaminen" ja innostaminen. Tarvittaessa toiminnan muokkaaminen lasten aloitteiden kautta. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ohjaajan esimerkin ja keskusteluiden kautta.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 40 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 40 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaaleille.

TOIMINTATUOKIO

MITÄ TAIVAALLA NÄKYÄ

LÄHILUONTOKOHDE Päiväkodin oma piha	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Keskustellaan yhdessä lasten kanssa mitä kaikkea taivaalla on ja mitä sieltä voi nähdä. Toiminta Käydään makaamaan vilteille selälleen. Hiljennytään hetkeksi katselemaan taivasta ja havainnoimaan mitä siellä näkyy. Pyritään pysymään hetki hiljaisuudessa ja paikallaan. Ohjaaja voi jutella ja sanoittaa asioita lapsille, jotta lasten mielenkiinto säilyy. Lopuksi Keskustellaan havainnoista yhdessä. Mitä taivaalla näkyi? Miltä tuntui köllöttää pihalla ja tuijotella taivaalle?	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Keskusteleminen, "hoksauttaminen" ja innostaminen. Tarvittaessa toiminnan muokkaaminen lasten aloitteiden kautta. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ohjaajan esimerkin ja keskusteluiden kautta.
TOIMINNAN KESTO N. 15 minuuttia, lasten jaksamisesta riippuen.	MATERIAALI Viltejä Tarvittaessa aurinkolasit lapsille

TOIMINTATUOKIO

LUONTOBÄNDI

LÄHILUONTOKOHDE Hupisaarten kaupungipuisto Koirapuiston viereinen ja Taidemuseon takana oleva puistoalue.	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Minkälainen äänimaailma luonnossa on? Voisiko luonnonmateriaaleilla tehdä omia ääniä tai jopa musiikkia? Keskustelkaa yhdessä. Toiminta Etsikää luonnosta erilaisia soittimia tai miten luonnosta voi luoda erilaisia ääniä. Minkälaisia ääniä löydätte? Kokoa erilaisista äänistä/soittimista bändi ja soittakaa oodi luonnolle. Samalla voidaan kerätä yhteinen laulu orkesterille, kun jokainen keksii luontolauluun sanoja ja aikuinen yhdistää ne lauluksi. Voitte myös halutessanne äänittää laulun esimerkiksi puhelimella. Toimintaa voidaan jatkaa usean kerran projektiksi. Lopuksi Keskustellaan yhdessä toiminnasta ja kysytään lapsilta heidän mielipidettään toiminnasta. Oliko kivaa (peukku ylös) vai ei niin minun makuuni (peukku alas).	TAVOITE Luonnon kokeminen taiteellisin keinoin ja taiteellinen inspiroituminen luonnon materiaaleista. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen musiikkihetken myötä. Ympäristövaikuttaminen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Tukea keskustelun kulkua. Ideoita yhdessä lasten kanssa mahdollisia soittimia ja soitettavaa musiikkia.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 40 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 40 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaaleille.

TOIMINTATUOKIO

TUTKI ERI NÄKÖKULMISTA

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Mietitään yhdessä, miten erilaiselta maailma mahtakaan näyttää pienen hiirulaisen ja suuren karhun silmin. Entäpä lintujen silmin, jotka lentävät korkealla taivaalla? Toiminta Lähdetään katselemaan luontoa eri näkökulmista ryömimällä, konttaamalla, seisten ja vaikkapa pää alaspäin jalkojen välistä kurkaten. Lopuksi Näyttikö maailma erilaiselta eri korkeudelta tai eri asennosta? Keskustelkaa yhdessä.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Keskusteleminen, "hoksauttaminen" ja innostaminen. Tarvittaessa toiminnan muokkaaminen lasten aloitteiden kautta. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ohjaajan esimerkin ja keskusteluiden kautta.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaaleille.

TOIMINTATUOKIO

PUUN TARINA

LÄHILUONTOKOHDE Heinätorin puisto	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Tutustutaan yhdessä alueeseen ja sen puustoon. Toiminta Käykää yhdessä makuulle puun alle ja kertokaa yhdessä tämän kyseisen puun elämäntarina. Millaista on olla tämä puu? Ketä puussa asuu, kenen koti se on? Millaista on olla puu kesällä ja talvella? Ketkä ovat puun kavereita, mitkä asiat auttavat puuta kasvamaan suureksi? Lopuksi Halataan puita hyvästiksi.	TAVOITE Luonnon kokeminen tarinankerronnan keinoin ja taiteellinen inspiroituminen luonnosta. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen tarinahetken myötä. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Ohjaaja tukee keskustelun etenemistä kysymällä, kommentoimalla ja tarjoamalla ideoita. Tukee yhteistä tarinankerrontaa.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 10 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 10 minuuttia	MATERIAALI Puiden alle voi tarvittaessa asettaa vilttejä, joiden päälle voidaan mennä makaamaan.

TOIMINTATUOKIO

MILTÄ LUONTO TUNTUU?

LÄHILUONTOKOHDE Päiväkodin oma piha	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Lapsille kerrotaan, että he pääsevät tunnustelemaan erilaisia luonnon materiaaleja. Miltähän ne tuntuvat? Keskustelkaa yhdessä. Toiminta Ämpärit on täytetty erilaisilla luonnonmateriaaleilla, kuten hiekalla, kivillä, lehdillä, vedellä ja kävyillä. Lapset saavat yksitellen tunnustella erilaisia materiaaleja. Samalla lapsille sanoitetaan tapahtuma ja materiaaleja ja heidän kanssaan keskustellaan tuntemuksista. Lopuksi Kerätään yhdessä tarvikkeet ja materiaalit paikoilleen.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan lähiympäristöön ja aistimaan luontoa yhdessä. Ympäristöherkkyyden herättely ja luontosuhteen muodostumisen tukeminen aistimalla, tutkimalla ja havainnoimalla. Luonto esteettisenä kokemuksena. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Tuokio kuuluu kategoriaan "ihmetellään yhdessä". OHJAAJAN ROOLI Sanoittaa asioita ja rikastuttaa keskustelua.
TOIMINNAN KESTO n. 15-20 minuuttia riippuen lasten määrästä	MATERIAALI Ämpäreitä Erilaisia luonnonmateriaaleja

TOIMINTATUOKIO

LUONTOTAULU

LÄHILUONTOKOHDE Hupisaarten kaupunginpuisto Hupisaarten kesäteatteria ympäröivä alue	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Kerrotaan lapsille, että tarkoituksena on tehdä taulu kaikenlaisesta luontomateriaalista. Ensin vedetään tietenkin taiteilijan hattu päähän ja ohjaaja ripottelee lasten päälle luonnon taidetaikapölyä. Toiminta Taulu voi esittää kukkaa, kalaa, lintua tai mitä hyvänsä muuta muotoa. Se voi olla myös abstrakti, esimerkiksi erilaisista ympyröistä koostuva. Piirretään ensiksi kuvan muoto kepillä pehmeään maahan kuten hiekkaan tai soraan tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi oksilla rakennetaan kuvan muoto maahan. Seuraavaksi "maalataan" kuva. Esimerkiksi piirretyn kukan jokainen terälehti täytetään omalla värillä sen mukaan minkä värisiä irrallisia asioita luonnosta löytyy (keppejä, käpyjä, lehtiä, kiviä, olkia, yms). Lapset keräävät materiaaleja ja täyttävät terälehdet väreillä. Lopuksi Ihastellaan yhdessä valmista teosta ja aikuinen voi ottaa siitä kuvan, joka voidaan tulostaa päiväkodin seinälle tauluksi ja muistoksi yhteisestä teoksesta. HUOMIOITAVAA:Taideteoksen voi toteuttaa myös luonnonmateriaaleilla askartelemalla päiväkodissa, jolloin taulu jää piristyttämään päiväkodin seinää. Ohjeet askarteluun oppaan askarteluliitteessä.	TAVOITE Luonnon kokeminen taiteen keinoin ja taiteellinen inspiroituminen luonnosta ja luonnonmateriaaleista. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen taideteoksen työstämisen myötä. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Tukee keskustelua ja taulun syntymistä tarjoamalla tarvittaessa ideoita.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 40 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 40 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaalille.

TOIMINTATUOKIO

LIIKU KUIN ELÄIN

LÄHILUONTOKOHDE Päiväkodin piha	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Mietitään yhdessä, minkälaisia eläimiä luonnossa liikkuu. Ohjaaja voi näyttää kuvia jäniksestä, karhusta, käärmeestä ja ilveksestä. Toiminta Lähdetään liikkumaan kuin metsäneläimet. Hypitään kuin jänikset, tallustellaan kuin karhut (jalapohjat ja kämmenet maassa), luikerrellaan kuin käärmeet ja kävellään kuin ilvekset (kontataan). Eläimet voivat myös äännellä niille kuuluvalla tavalla. Ohjaaja näyttää mallia ja kertoo koska eläintä ja liikkumistapaa vaihdetaan. Lopuksi Leikitään, että köllähdetään pesään lepäämään. Huhhuh, olipas metsäneläimillä vauhtia!	TAVOITE Edistää lasten luontotuntemusta keskustelun myötä. Lapset pääsevät ilmaisemaan itseään eläimellisen draaman kautta ja he pääsevät harjoittamaan tärkeitä liikunnallisia ja motorisia taitoja. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "Liikettä luonnossa". OHJAAJAN ROOLI Näyttää mallia, sanoittaa ja keskustella.
TOIMINNAN KESTO 15 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaalille.

TOIMINTATUOKIO

JOKAMIEHEN OIKEUDET

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Keskustellaan yhdessä, mitä luonnossa on kiva tehdä. Kaikki saavat kertoa mitä tykkää tehdä luonnossa. Toiminta Istutaan yhdessä piiriin. Ohjaaja kertoo alustukseksi: "Suomessa on kaikilla oikeus liikkua metsässä. Oikeutta sanotaan jokamiehen oikeudeksi. Sinun ei siis tarvitse omistaa metsää, jotta saisit nauttia siitä. Ihan kaikkea luonnossa ei saa kuitenkaan tehdä, osaatkohan arvata mitkä asiat ovat luonnossa kiellettyjä?" Kysymyksiä yhdessä pohdittavaksi: • Saako metsässä liikkua hiihtäen? (saa) • Saako metsässä aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille tai ympäristölle? (ei saa) • Saako kulkea toisten pihalla tai pellolla? (ei saa ilman maanomistajan lupaa) • Saako poimia marjoja? (saa) • Saako ottaa jäkälää tai sammalta? (ei saa ilman maanomistajan lupaa) • Saako kerätä maahan pudonneita oksia ja käpyjä? (saa) • Saako häiritä eläimiä? (ei saa) • Saako roskata? (ei saa) • Saako tehdä avotulta? (ei saa) • Saako ajaa moottoriajoneuvolla? (ei saa ilman maanomistajan lupaa) Lopuksi Lapset saavat käydä keräämässä asioita, joita on lupa luonnosta kerätä. Nämä materiaalit voidaan viedä päiväkodille askartelutarvikkeiksi.	TAVOITE Luontotietouden lisääminen. Ympäristövastuullisen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. OHJAAJAN ROOLI Johtaa ja tukea keskustelua. Kysyä lapsilta kysymyksiä ja antaa tietoa jokamiehen oikeuksista.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 20 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Päiväkodille siirtyminen 20 minuuttia	MATERIAALI Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten. Mikäli maa on märkä, voidaan mukaan ottaa alustoja (viltti, muovipussi jne.) istumista varten.

TOIMINTATUOKIO

KUKA PUUSSA ASUSTAA?

LÄHILUONTOKOHDE Heinätorin puisto	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Tutustutaan lasten kanssa Heinätorin puiston puihin. Mitä puita sieltä löytyy? Toiminta Heinätorin puistossa on suuri kuusi, jonka juurelle mennään yhdessä. Kuusta tarkastellaan sen juurelta käsin ja tähystellään mitä puun latvassa näkyy. Kuka latvassa voisi asustella? Onko asukkaalla nimeä? Miksi hän tykkää asua juuri siinä puussa? Lapset saavat kertoa vapaasti mitä heille tulee mieleen aiheesta ohjaajan esittäessä apukysymyksiä. Lasten kertomat asiat voidaan kirjata muistiin. Puistossa on myös vanhoja, muhkeita lehmuksia. Tutkikaa, löydätekö jonkin lehmuksen rungosta kolon. Kuka kolossa voisi asustaa? Onkohan kenties kuusen asukkaan ystävä? Mitä ystävykset tekevät yhdessä? Lapset saavat kertoa vapaasti mitä heille tulee mieleen aiheesta ohjaajan esittäessä apukysymyksiä. Lasten kertomat asiat voidaan kirjata muistiin. Toimintaa voidaan jatkaa esimerkiksi seuraavana päivänä päiväkodilla, jolloin lasten kertomuksista voidaan kirjoittaa tarina, jonka lapset voivat kuvittaa. Lopuksi Sanotaan yhdessä hyvästit puiston asukkaille ja palataan takaisin päiväkodille.	TAVOITE Luonnon kokeminen tarinankerronnan keinoin ja taiteellinen inspiroituminen luonnosta. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen tarinahetken myötä. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Tukea lasten tarinoita esittämällä apukysymyksiä. Tarinoiden kirjaaminen.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 10 minuuttia Toiminta kohteessa 15-20 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 10 minuuttia	MATERIAALI Kynä ja paperia muistiinpanoja varten.

TOIMINTATUOKIO

KIRJOITETAAN HIEKKAAN

LÄHILUONTOKOHDE Kiikelin ranta	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Tutustutaan yhdessä Kiikelin rannan alueeseen. Mitä kaikkea alueelta löytyy, näkyy ja kuuluu? Toiminta Toiminnan tarkoituksena on piirtää kirjaimia ja numeroita hiekkaan. Piirtämiseen voidaan käyttää keppiä tai sormeja. Ohjaaja voi piirtää ensin kirjaimia ja numeroita ja arvuutella niitä lapsilta. Lapsilta voidaan kysyä, mitä he näkevät ympäristössä. Jos lapsi vastaa "puu" keskustellaan yhdessä millä kirjaimella sana 'puu' alkaa ja ohjaaja tai joku lapsista voi piirtää sen hiekkaan. Ympäristöstä löytyviä sanoja voidaan ottaa useampia. Seuraavaksi lapset saavat kirjoittaa oman nimensä alkukirjaimen hiekkaan. Käydään yhdessä läpi mitä kirjaimia ryhmässä hiekalle piirtyi. Seuraavaksi lapset voivat piirtää omaa ikäänsä vastaavan numeron hiekkaan. Myös numerot käydään yhdessä läpi. Lopuksi Oliko kivaa? Lapset voivat piirtää hiekkaan hymynaaman/surunaamaan kuvaamaan ajatuksiensa toiminnasta.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan ja tutkimaan ympäristöä. Oppiminen luontoympäristössä. Oppimisympäristön laajentaminen päiväkodin seinien ulkopuolelle. Ympäristövastuullinen arvokasvatusta ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "Luonto oppimisympäristönä". OHJAAJAN ROOLI Olla osana ryhmän keskustelua ja antaa lapsille tietoa.
TOIMINNAN KESTO Kohteeseen siirtyminen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Takaisin päiväkodille siirtyminen 25 minuuttia	MATERIAALI Ei tarvetta materiaalille

TOIMINTATUOKIO

KARHU NUKKUU

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Aluksi Annetaan lapsille mahdollisuus tutustua alueeseen vapaasti (turvallisuus huomioiden). Yhdessä voidaan keskustella lasten havainnoista. Toiminta Kuka suuri, ruskea eläin metsässä asustaa? No karhupa hyvinkin! Valitkaa yksi lapsista karhuksi ja peittäkää hänet peitolla. Muut kiertävät nukkuvaa karhua laulaen tai lausuen: Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesänsänsä. Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään. Karhu nukkuu, karhu nukkuu, eipäs nukukaan! Kun laulu loppuu, karhu herää peiton alta ja yrittää ottaa leikkijöitä kiinni. Se, kenet hän saa kiinni ensimmäisenä, jää seuraavaksi karhuksi. Lopuksi Kaikki pikkukarhut voivat köllähtää hetkeksi hengähtämään ennen päiväkodille siirtymistä.	TAVOITE Edistää lasten luontotuntemusta keskustelun myötä. Lapset pääsevät ilmaisemaan itseään eläimellisen draaman kautta ja he pääsevät harjoittamaan tärkeitä liikunnallisia ja motorisia taitoja. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "Liikettä luonnossa". OHJAAJAN ROOLI Ohjaaja keskustelee ja hoksauttaa lapsia ympäristöön tutustuessa. Ohjaaja myös osallistuu yhteiseen leikkiin ja tukee leikin sujumista.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Peitto/viltti karhun peittämistä varten.

TOIMINTATUOKIO

VENEET VESILLE

LÄHILUONTOKOHDE Elban saari	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Käydään yhdessä läpi turvallisuuteen liittyvät seikat. Toiminta Etsikää yhdessä ympäristöstä asioita, joiden uskotte kelluvan. Etsikää sitten sopiva paikka veden ääreltä, jossa voitte kokeilla mitkä keräämistänne asioista kelluvat ja mitkä eivät. Minkälainen kelluvan esineen tulee olla? Onko väliä, onko esine iso vai pieni? Entäs kevyt tai painava? Lopuksi Lopuksi voitte lähettää kelluvat "veneet" vesille joko rannasta tai saarelle johtavalta sillalta.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan ja tutkimaan ympäristöä. Oppiminen luontoympäristössä. Oppimisympäristön laajentaminen päiväkodin seinien ulkopuolelle. Ympäristövastuullinen arvokasvatusta ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "Luonto oppimisympäristönä". OHJAAJAN ROOLI Osallistua yhteiseen keskusteluun sitä rikastuttamalla. Antaa tietoa lapsille.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Kumisaappaat

TOIMINTATUOKIO

TAIDEOKSA

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 1-3 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Ennen yhteisen taideteoksen luomista ripotellaan taidetaikapölyä ryhmäläisten päälle? Minkä väristä sinun taidetaikapölysi on? Toiminta Etsitään yhdessä oksa, johon aletaan rakentamaan taideteosta. Oksan on hyvä olla pituudeltaan vähintään n. 40 cm. Seuraavaksi kerätään ympäristöstä erilaisia materiaaleja, kuten lehtiä, pihjalanmarjaterttuja, käpyjä, pienempiä oksia ja pieniä kiviä. Materiaalit sidotaan narulla tai kiinnitetään teipillä oksaan. Lopuksi Ihastellaan yhteistä tuotosta. Päiväkodilla oksa voidaan ripustaa seinälle.	TAVOITE Luonnon kokeminen tarinankerronnan keinoin ja taiteellinen inspiroituminen luonnosta. Mielikuvituksen herättely ja luonnosta oppiminen yhteisen tarinahetken myötä. Ympäristövastuullinen arvokasvatus ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "luonto luomisen inspiraationa". OHJAAJAN ROOLI Auttaa taideteoksen valmistamisessa. Kertoo lapsille luonnonmateriaaleista.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 15 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Narua ja kirkasta teippiä.

TOIMINTATUOKIO

ÖTÖKKÄBONGAUS

LÄHILUONTOKOHDE Sonnisaari	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Alkuvirittäytyminen Keskustellaan yhdessä, minkälaisia ötököitä luonnossa voi nähdä. Minkälaisia ötököitä sinä olet nähnyt? Toiminta Lähdetään bongaamaan ötököitä. Näkyykö lentäviä ötököitä? Entä jos katsot oikein tarkkaan maan pintaa, onko siellä ketään? Myös kiven alle kannattaa kurkata. Otetaan löydetyistä ötököistä kuva. Lopuksi Keskustellaan yhdessä havainnoista. Onnistuiko tunnistamaan kaikki ötökät? Päiväkodilla ötökkäkuvat voidaan tulostaa ja kyseisistä ötököistä voidaan etsiä lisää tietoa internetistä tai kirjoista. Kuvat ja tiedot voidaan koota julisteeksi päiväkodin seinälle.	TAVOITE Lapset pääsevät tutustumaan ja tutkimaan ympäristöä. Oppiminen luontoympäristössä. Oppimisympäristön laajentaminen päiväkodin seinien ulkopuolelle. Ympäristövastuullinen arvokasvatusta ja rauhoittuminen luonnossa. Kuuluu kategoriaan "Luonto oppimisympäristönä". OHJAAJAN ROOLI Tukea yhteistä keskustelua ja antaa lapsille tietoa. Dokumentoida havaintoja.
TOIMINNAN KESTO Siirtyminen kohteeseen 25 minuuttia Toiminta kohteessa 20 minuuttia Siirtyminen takaisin päiväkodille 25 minuuttia	MATERIAALI Puhelin tai kamera

TOIMINTATUOKIO

LUONTOKUKKA

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Syksyn ruskaa hyödyntämällä kerätään lehtiä ja muuta luonnosta löytyvää materiaalia. Piirretään vahvalle kartongille tai ohuelle vanerille kukan tai jonkin muun muodon ääriiviat, jonka jälkeen lapset voivat liimata tuomansa materiaalit teokseen, täyttäen muodot samanvärisillä materiaaleilla. Esimerkiksi kukan terälehdet ja keskiosa voidaan täyttää erilaisilla väreillä. Taideteos voi olla myös abstrakti, esimerkiksi erilaisista ympyröistä koostuva muoto. Valmis teos voidaan ripustaa päiväkodin seinälle kaikkien iloksi.	MATERIAALI Lehtiä ja muuta luonnonmateriaaleja Liimaa Tukeva kartonki tai vaneri

TOIMINTATUOKIO

KÄPYELÄIMET

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Askarrellaan kävyistä eläimiä huovan ja irtosilmien avulla. Esimerkkejä Hiiri: Leikkaa harmaasta huovasta pyöreät korvat ja pitkä häntä. Liimaa korvat, häntä ja irtosilmät käpyyn. Lopuksi hiirelle voi liimata pienen helmenäksi. Pöllö: Leikkaa ruskeasta huovasta siivet ja sinisestä ja keltaisesta huovasta kummastakin kaksi pientä ympyrää. Tee sinisistä ympyröistä hieman keltaisia isompia. Liimaa pöllön siivet käpyyn. Liimaa seuraavaksi siniset ympyrät silmiksi. Liimaa sinisten ympyröiden päälle keltaiset ympyrät ja niiden päälle vielä irtosilmät. Silmät saavat olla isot ja näyttävät. Leikkaa vielä nokka oranssista huovasta ja liimaa se paikoilleen.	MATERIAALI Käpyjä Eriväristä askarteluhuopaa Liimaa Irtosilmiä Helmiä

TOIMINTATUOKIO

KIVIÖTÖKÄT

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Kerätään luontoretkiltä pyöreähköjä maksimissaan nyrkin kokoisia kiviä. Askarrellaan kivistä erilaisia ötököitä tai kovakuoriaisia maalamalla kiviä. Leppäkerttu on helppo maalata punaisella ja mustalla maalilla. Kovakuoriaisiakin on monia erinäköisiä ja erivärisiä. Jos kivi on pitkänmallinen niin siitä voi maalata vihreä mittarimadon toukan tai siitä voi tehdä ampiaisen liimaamalla sille siivet pahvista. Tämän askartelun voi tehdä ötökkäbongaus toimintatuokion jälkeen. Mikäli maali on vedenkestävää niin kukin lapsi voi sijoittaa oman kiviötökän asumaan päiväkodin pihaan haluamaansa paikkaan.	MATERIAALI Kiviä Maaleja Liimaa Kartonkia

TOIMINTATUOKIO

PIHLAJANMARJAHELMET

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 3-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Kerätään luontoretellä pihlajanmarjoja. Pujotetaan kaulanauhaksi sopivan mittainen lanka neulansilmään. Huomioi, että lanka pitää olla tarpeeksi pitkä, että kaulanauhan ylittää solmi- maan yhteen ja pujottamaan pään yli. Pujotetaan pihlajanmarjoja marja kerrallaan lankaan neulan avulla ja solmitaan nauhan päät lopuksi yhteen. Pihlajanmarjat rypistyvät hieman kuivuessaan.	MATERIAALI Pihlajanmarjoja Kalastajanlankaa Neuloja

TOIMINTATUOKIO

LUONTOMOBILE

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Sidotaan langalla kaksi keppiä ristikäin yhteen keppien keskikohdasta. Jätetään reilusti lankaa solmimiskohtaan, josta mobile voidaan sitten ripustaa esille. Solmitaan keppeihin erimittaisia lankoja roikkumaan. Sidotaan näihin lankoihin erilaisia luonnonmateriaaleja, kuten käpyjä, lehtiä ja kukkia. Lankoihin on myös mahdollista pujottaa neulan avulla pihlajanmarjoja tai helmiä. Valmis mobile voidaan kiinnittää kattoon roikkumaan.	MATERIAALI Lehtiä Pihlajanmarjoja Kukkia Käpyjä Kaksi keppiä Kalastajan lankaa Helmiä

TOIMINTATUOKIO

UNISIEPPARI

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Luontomobilen tekniikalla voidaan tehdä myös unisiepparin. Kiinnitetään yhteen keppiin ripustuslanka niin, että langat päät ovat solmittuina keppin päihin. Sidotaan keppiin lankoja niin, että keskellä on pisin lanka ja reunoilla lyhyimmät langat. Sidotaan lankoihin erilaisia luonnonmateriaaleja, kuten käpyjä, lehtiä ja kukkia. Lankoihin on mahdollista pujottaa neulan avulla pihlajanmarjoja tai helmiä. Valmis unisieppari voidaan kiinnittää seinälle sängyn päätyyn sieppaamaan painajaiset.	MATERIAALI Lehtiä Pihlajanmarjoja Kukkia Käpyjä Kaksi keppiä Kalastajan lankaa Helmiä

TOIMINTATUOKIO

TAIKASAUVA

ASKARTELULIITE	LASTEN IKÄ 1-5 vuotiaat
TUOKION SISÄLTÖ Lapset voivat poimia luontoretellä itselleen taikasauvan, jolla voi tehdä metsänhaltijan tavoin taikoja. Keppi väritetään ja koristellaan maalaamalla. Keppi ympärille voi halutessaan kieputtaa erivärisiä lankoja koristeeksi. Ideoita koristeluun voidaan hakea luonnosta tutkimalla joko luonnossa tai kuvista erilaisia eläimiä, ötökoita ja perhosia. Taikasauva voi muistuttaa meitä leppäkertun mustista pilkuista tai saada värinsä sitruunaperhosesta.	MATERIAALI Keppi Maalia Erivärisiä lankoja

Luontokasvatusopas Luonto lähellä - toimintatuokion palautelomake

Toimintatuokion nimi ja toteutuspäivämäärä:
Innostuivatko lapset havainnoimaan luontoa ja tutustumaan luontoympäristöön? Kyllä ☐ Ei ☐
Minkälaisia havaintoja lapset tekivät luontoympäristössä?
Lisäsikö toiminta mielestäsi lasten uteliaisuutta luontoa kohtaan? Kyllä ☐ Ei ☐
Koetko lasten kiinnostuneen luonnon tutkimisesta joko itsenäisesti tai toiminnan myötä? Kyllä ☐ Ei ☐
Kävittekö lasten aloitteesta keskustelua luontoon ja luontoympäristöön liittyen? Kyllä ☐ Ei ☐
Koetko lasten oppineen jotain uutta luonnosta toiminnan myötä? Kyllä ☐ Ei ☐
Innostiko luontoympäristö lapsia liikkumaan ja leikkimään? Kyllä ☐ Ei ☐
Mahdollistiko toiminta lasten rauhoittumisen luontoympäristössä? Kyllä ☐ Ei ☐
Koetko oppaan helpottavan luontokasvatuksen suunnittelua ja järjestämistä? Kyllä ☐ Ei ☐
Oliko toiminta mielestäsi sopivaa suunnitellulle ikäryhmälle? Kyllä ☐ Ei ☐ Jos vastasit ei, niin millä perusteilla vastasit näin?
Oliko toimintatuokion kesto arvioidun mukainen? Kyllä ☐ Ei ☐ Jos vastasit ei, niin millä perusteilla vastasit näin?
Olivatko toimintatuokion ohjeet selkeät ja oliko niitä helppo noudattaa? Kyllä ☐ Ei ☐ Jos vastasit ei, niin millä perusteilla vastasit näin?
Onko oppaan ulkoasu mielestäsi selkeä ja miellyttävä? Kyllä ☐ Ei ☐

Jos vastasit ei, niin millä perusteilla vastasit näin?
Soveltuiko luontokohde mielestäsi toimintatuokion toteuttamiseen? Kyllä ☐ Ei ☐ Jos vastasit ei, niin millä perusteilla vastasit näin?
Pitivätkö lapset luontotoiminnasta havaintojesi perusteella? Kyllä ☐ Ei ☐ Miten lapset kommentoivat toimintaa?
Pyydä lapsia näyttämään peukkuja ylöspäin jos he pitivät toiminnasta ja peukkuja alaspäin jos he eivät pitäneet toiminnasta. Montako peukkuja oli ylöspäin ja montako alaspäin? Peukkuja ylöspäin _____ kpl Peukkuja alaspäin _____ kpl

Kiitos vastauksistasi!

Luonto lähellä

Luontokasvatusopas
Päiväkoti Pilke Taikapursi

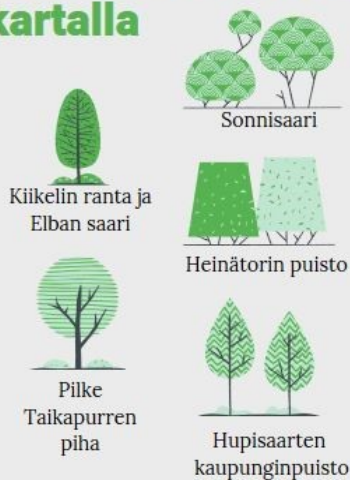

Oppaan tarkoitus ja käyttöohjeet

Oppaan tarkoitus on tutustuttaa Pilke Taikapurren lapset lähiluontoon mukavan puuhastelun merkeissä. Valitsimme luontokohteet niiden helpon saavutettavuuden perusteella. Tarkoituksena on, että etäisyys ja päiväkodin sijainti ei olisi este luontokasvatuksen toteuttamiselle. Opas sisältää 20 erilaista luontokasvatuksen toimintatuokiota. Toimintatuokiota on suunniteltu erikseen 1-3 ja 3-5 vuotiaalle. Toteuttavan toimintatuokion valinnassa on hyvä ottaa kuitenkin huomioon lasten yksilölliset valmiudet. Oppaan lopusta löydät myös liitteen erilaisista luonnonmateriaaleilla toteutettavista askarteluista.

Mukavia hetkiä luonnossa!

Lähiluontokohteet kartalla

Tutustutaan puihin

Matka 25 min

Toiminnan kesto 15 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.

Toimintatuokio

Keskustellaan lasten kanssa ennen kohteeseen siirtymistä teemalla "Mitä luonnosta löytyy?". Lapsille voidaan esittää kysymyksiä aiheesta ja pohtia yhdessä mitä aarteita retkeltä voikaan löytyä.

Sonnisaareen saavuttua lasten kanssa havainnoidaan ympäristöä yleisesti. Lapsilta voidaan kysyä "Mitä näet ympärilläsi?" ja keskustella heidän kanssaan erilaisista havainnoista. Seuraavaksi lapsia pyydetään etsimään maasta puun lehtiä tai käpyjä. Seuraavaksi saalis lasketaan yhdessä: montako lehteä ja käpyä lapset ovat löytäneet? Ovatko ne erilaisia vai samanlaisia keskenään? Ovatko ne peräisin samanlaisesta puusta vai kenties erilaisista puista? Kun aarteet on laskettu ja niitä on tutkittu, kerätään ne mukaan tulevia askarteluja varten.

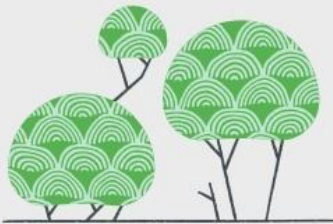
Lopuksi kiitetään lasten kanssa puita niiden antamista aarteista, jonka jälkeen lapset saavat valita puun, jota käyvät halaamassa ennen lähtöä takaisin päiväkodille.

Pesänryöstö

Matka 20 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Mikäli maa on märkä, voi loppurentoutusta varten ottaa viiltin mukaan.

Toimintatuokio

Lapset jaetaan kahteen joukkueeseen. Kukin joukkue kerää kymmenen kiveä tai käpyä. Tämän jälkeen joukkueille sovitaan kotipesät, joihin he vievät keräämänsä kävyt/kivet. Kumpikin joukkue pyrkii ryöstämään vastapuolen pesästä kävyt/kivet ja viemään ne omaan pesäänsä. Kukin saa kuljettaa vain yhtä esinettä kerrallaan. Voittajajoukkue on se, joka saa ensimmäisenä tyhjennettyä vastapuolen pesän kokonaan. Pelin kestosta riippuen sitä voidaan pelata useammankin kerran.

Vauhdikkaan pelin jälkeen on mukava rentoutua ja rauhoittua hetki ennen paluuta päiväkodille. Lapset ja aikuiset valitsevat mukavan paikan, johon he käyvät makuulle. Makuulta kuunnellaan ympäristön ääniä ja katsellaan mitä taivaalla näkyy. Havainnoista voidaan keskustella yhdessä.

Ihmetellen, kummastellen

Matka 25 min

Toiminnan kesto 15 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten

Toimintatuokio

Keskustellaan yhdessä lasten kanssa luonnon aarteista. Lapsilta voidaan kysellä mitä kaikkea he ovat luonnosta löytäneet. Seuraavaksi kulkekaa yhdessä ympäri luontoa ja katselkaa ympärillenne tarkasti. Ohjaaja voi esittää lapsille kysymyksiä, kuten Mitä näet? Mikä kiinnostaa? Onko jokin eriskummallista tai omituista? Hämmästyitkö? Se voi olla pientä tai suurta. Katsokaa ja ihmetelkää yhdessä läpi kaikkien kummastuksen aiheet. Miettikää ryhmässä yhdessä, miten nämä kummastuksen aiheet ovat syntyneet ja keksikää niille omia selityksiä.

Lopuksi osa aarteista voidaan kerätä mukaan tulevia askarteluja varten. Lapset voivat yhdessä ohjaajien kanssa valita mitä viedään päiväkodille ja mitä jätetään takaisin luontoon.

Tuo minulle

Matka 20 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Viltti, lakana tai jokin muu suuri kangas
Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.

Toimintatuokio

Aluksi lasten kanssa voidaan keskustella siitä, mitä kaikkea luonnosta voi löytyä. Lapsilta voidaan kysyä mitä erilaisia materiaaleja he ovat luonnosta löytäneet, ja mitkä erilaiset luonnonmateriaalit tuntuvat, kun niitä koskettaa.

Seuraavaksi ohjaaja pyytää lapsia etsimään luonnosta yksitellen jotain kovaa, jotain pehmeää, jotain karheaa, jotain sileää, jotain kevyttä ja jotain painavaa. Myös muita voi keksiä. Lapset asettavat löytämänsä esineet viltin päälle. Lopuksi keräännytään yhdessä viltin äärelle ja keskustellaan löydöksistä. Mitä pehmeää kukin on löytänyt? Mitä muuta pehmeää luonnosta voisi löytää? Jne.

Lopuksi kerätään yhdessä löydökset viltiltä ja viedään takaisin luontoon. Osa löydöksistä voidaan myös viedä päiväkodille askartelumateriaaleiksi.

Metsäkakku

Matka 25 min

Toiminnan kesto 15 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Vetäistään yhdessä (mielikuvitus) leipurihatut päähän sekä solmitaan esiliinat päälle, sillä tarkoituksena on leipoa kakkua! Kaku kootaan luonnonmateriaaleista. Voisiko kakun pohjana toimia puun kanto? Tai kenties kivi? Millä kaku koristellaan?

Keskustellaan yhdessä kakusta. Tuliko kakusta suuri vai pieni? Mitä värejä siitä löytyy? Kukahan kakun voisi syödä? Lopuksi otetaan vielä kuva kakusta muistoksi.

Tutki eri näkökulmista

Matka 25 min

Toiminnan kesto 15 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Mietitään yhdessä, miten erilaiselta maailma mahtaakaan näyttää pienen hiirulaisen ja suuren karhun silmin. Entäpä lintujen silmin, jotka lentelevät korkealla taivaalla?

Lähdetään katselemaan luontoa eri näkökulmista ryömimällä, konttaamalla, seisten ja vaikkapa pää alaspäin jalkojen välistä kurkaten.

Näyttikö maailma erilaiselta eri korkeudelta tai eri asennosta? Keskustelkaa yhdessä

Jokamiehen oikeudet

Matka 25 min
Toiminnan kesto 20 min
Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Muovipussi, kangaskassi tai jokin kori aarteiden keräämistä varten.
Mikäli maa on märkä, voidaan mukaan ottaa alustoja (viltti, muovipussi jne.) istumista varten.

Toimintatuokio

Istutaan yhdessä piiriin. Keskustellaan yhdessä, mitä luonnossa on kiva tehdä. Ohjaaja kertoo alustukseksi: "Suomessa on kaikilla oikeus liikkua metsässä. Oikeutta sanotaan jokamiehenoikeudeksi. Sinun ei siis tarvitse omistaa metsää, jotta saisit nauttia siitä. Ihan kaikkea luonnossa ei saa kuitenkaan tehdä, osaatkohan arvata mitkä asiat ovat luonnossa kiellettyjä?"

Kysymyksiä yhdessä pohdittavaksi:

Saako metsässä liikkua ja hiihtää? (saa)

Saako metsässä aiheuttaa häiriötä tai haittaa toisille tai ympäristölle? (ei saa)

Saako kulkea toisten pihalla tai pellolla? (ei saa ilman maanomistajan lupaa)

Saako poimia marjoja? (saa)

Saako ottaa jäkälää tai sammalta? (ei saa ilman maanomistajan lupaa)

Saako kerätä maahan pudonneita oksia ja käpyjä? (saa)

Saako häiritä eläimiä? (ei saa)

Saako roskata? (ei saa) Saako tehdä avotulta? (ei saa)

Saako ajaa moottoriajoneuvolla? (ei saa ilman maanomistajan lupaa)

Lapset saavat käydä keräämässä asioita, joita on lupa luonnosta kerätä. Nämä materiaalit voidaan viedä päiväkodille askartelutarvikkeiksi.

Karhu nukkuu

Matka 25 min
Toiminnan kesto 15 min
Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Peitto/viltti karhun peittämistä varten.

Toimintatuokio

Annetaan lapsille mahdollisuus tutustua alueeseen vapaasti (turvallisuus huomioiden). Yhdessä voidaan keskustella lasten havainnoista.

Kuka suuri, ruskea eläin metsässä asustaa? No karhupa hyvinkin! Valitkaa yksi lapsista karhuksi ja peittäkää hänet peitolla. Muut kiertävät nukkuvaa karhua laulaen tai lausuen: Karhu nukkuu, karhu nukkuu talvipesänsänsä. Ei ole vaaraa kellään, näin sitä leikitellään. Karhu nukkuu, karhu nukkuu, eipäs nukukaan! Kun laulu loppuu, karhu herää peiton alta ja yrittää ottaa leikkijöitä kiinni. Se, kenet hän saa kiinni ensimmäisenä, jää seuraavaksi karhuksi.

Kaikki pikkukarhut voivat köllähtää hetkeksi hengähtämään ennen päiväkodille siirtymistä.

Taideoksa

Matka 25 min
Toiminnan kesto 15 min
Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Sonnisaari

Materiaalit

Narua ja kirkasta teippiä.

Toimintatuokio

Ennen yhteisen taideteoksen luomista ripotellaan taidetaikapölyä ryhmäläisten päälle? Minkä väristä sinun taidetaikapölysi on?

Etsitään yhdessä oksa, johon aletaan rakentamaan taideteosta. Oksan on hyvä olla pituudeltaan vähintään n. 40 cm. Seuraavaksi kerätään ympäristöstä erilaisia materiaaleja, kuten lehtiä, pihjalanmarjaterttuja, käpyjä, pienempiä oksia ja pieniä kiviä. Materiaalit sidotaan narulla tai kiinnitetään teipillä oksaan.

Ihastellaan yhteistä tuotosta. Päiväkodilla oksa voidaan ripustaa seinälle

Ötökkäbongaus

Matka 25 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Materiaalit

Puhelin tai kamera.

Toimintatuokio

Keskustellaan yhdessä, minkälaisia ötököitä luonnossa voi nähdä. Minkälaisia ötököitä sinä olet nähnyt?

Lähdetään bongaamaan ötököitä. Näkyykö lentäviä ötököitä? Entä jos katsot oikein tarkkaan maan pintaa, onko siellä ketään? Myös kiven alle kannattaa kurkata. Otetaan löydetystä ötököistä kuva.

Keskustellaan yhdessä havainnoista. Onnistuitteko tunnistamaan kaikki ötökät? Päiväkodilla ötökkäkuvat voidaan tulostaa ja kyseisistä ötököistä voidaan etsiä lisää tietoa internetistä tai kirjoista. Kuvat ja tiedot voidaan koota julisteeksi päiväkodin seinälle.

Sonnisaari

Maailman
eläinten
päivä
4.10.

Kirjoitetaan hiekkaan

Matka 25 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Materiaalit

Ei tarvetta materiaalille

Toimintatuokio

Tutustutaan yhdessä Kiikelin rannan alueeseen. Mitä kaikkea alueelta löytyy, näkyy ja kuuluu?

Toiminnan tarkoituksena on piirtää kirjaimia ja numeroita hiekkaan. Piirtämiseen voidaan käyttää keppiä tai somea. Ohjaaja voi piirtää ensin kirjaimia ja numeroita ja arvuutella niitä lapsilta. Lapsilta voidaan kysyä, mitä he näkevät ympäristössä. Jos lapsi vastaa "puu" keskustellaan yhdessä millä kirjaimella sana "puu" alkaa ja ohjaaja tai joku lapsista voi piirtää sen hiekkaan. Ympäristöstä löytyviä sanoja voidaan ottaa useampia. Seuraavaksi lapset saavat kirjoittaa oman nimensä alkukirjaimen hiekkaan. Käydään yhdessä läpi mitä kirjaimia ryhmässä hiekalle piirtyi. Seuraavaksi lapset voivat piirtää omaa ikäänsä vastaavan numeron hiekkaan. Myös numerot käydään yhdessä läpi.

Oliko kivaa? Lapset voivat piirtää hiekkaan hymynaaman/surunaamaan kuvaamaan ajatuksiaan toiminnasta.

Kiikelin ranta

Veneet vesille

Matka 25 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Materiaalit

Ei tarvetta materiaalille. Kumisaappaat jalkaan.

Toimintatuokio

Käydään yhdessä läpi turvallisuuteen liittyvät seikat.

Etsikää yhdessä ympäristöstä asioita, joiden uskotte kelluvan. Etsikää sitten sopiva paikka veden ääreltä, jossa voitte kokeilla mitkä keraamistänne asioista kelluvat ja mitkä eivät. Minkälainen kelluvan esineen tulee olla? Onko väliä, onko esine iso vai pieni? Entäs kevyt tai painava?

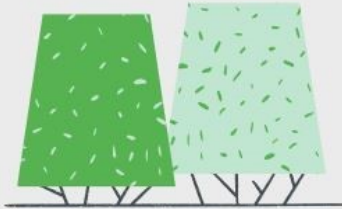
Lopuksi voitte lähettää kelluvat "veneet" vesille joko rannasta tai saarelle johtavalta sillalta

Elban saari

Puun tarina

Matka 10 min
Toiminnan kesto 20 min
Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Heinätorin puisto

Puunhalaus-
viikko
24.-30.8.

Materiaalit

Viiltejä, joiden päällä voi makoilla.

Toimintatuokio

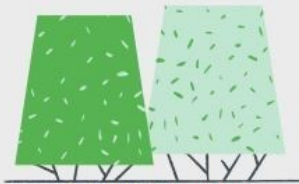
Tutustutaan yhdessä alueeseen ja sen puustoon.

Käykää yhdessä makuulle puun alle ja kertokaa yhdessä tämän kyseisen puun elämäntarina. Millaista on olla tämä puu? Ketä puussa asuu, kenen koti se on? Millaista on olla puu kesällä ja talvella? Ketkä ovat puun kavereita, mitkä asiat auttavat puuta kasvamaan suureksi?

Halataan puita hyvästiksi.

Kuka puussa asustaa?

Matka 10 min
Toiminnan kesto 15 min
Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Heinätorin puisto

Materiaalit

Kynä ja paperia muistiinpanoja varten.

Toimintatuokio

Tutustutaan lasten kanssa Heinätorin puiston puuihin. Mitä puita sieltä löytyy?

Heinätorin puistossa on suuri kuusi, jonka juurelle mennään yhdessä. Kuusta tarkastellaan sen juurelta käsin ja tähytellään mitä puun latvassa näkyy. Kuka latvassa voisi asustella? Onko asukkaalla nimeä? Miksi hän tykkää asua juuri siinä puussa? Lapset saavat kertoa vapaasti mitä heille tulee mieleen aiheesta ohjaajan esittäessä apukysymyksiä. Lasten kertomat asiat voidaan kirjata muistiin. Puistossa on myös vanhoja, muhkeita lehmuksia. Tutkikaa löydätekö jonkin lehmuksen rungosta kolon. Kuka kolossa voisi asustaa? Onkohan kenties kuusen asukkaan ystävä? Mitä ystävykset tekevät yhdessä? Lapset saavat kertoa vapaasti mitä heille tulee mieleen aiheesta ohjaajan esittäessä apukysymyksiä. Lasten kertomat asiat voidaan kirjata muistiin. Toimintaa voidaan jatkaa esimerkiksi seuraavana päivänä päiväkodilla, jolloin lasten kertomuksista voidaan kirjoittaa tarina, jonka lapset voivat kuvittaa.

Sanotaan yhdessä hyvästit puiston asukkaille ja palataan takaisin päiväkodille.

Mitä taivaalla näkyy

Toiminnan kesto 15 min
Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Materiaalit

Viiltejä, joiden päällä voi makoilla. Tarvittaessa aurinkolasit lapsille

Toimintatuokio

Keskustellaan yhdessä lasten kanssa mitä kaikkea taivaalla on ja mitä sieltä voi nähdä.

Käydään makaamaan viilteille selälleen. Hiijennytään hetkeksi katselemaan taivasta ja havainnoimaan mitä siellä näkyy. Pyritään pysymään hetki hiljaisuudessa ja paikallaan. Ohjaaja voi jutella ja sanoittaa asioita lapsille, jotta lasten mielenkiinto säilyy.

Keskustellaan havainnoista yhdessä. Mitä taivaalla näkyy? Miltä tuntui köllöttää pihalla ja tuijotella taivaalle?

Pilke Taikapurren piha

Liiku kuin eläin

Pilke Taikapurren piha

Toiminnan kesto 15 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Mietitään yhdessä, minkälaisia eläimiä luonnossa liikkuu. Ohjaaja voi näyttää kuvia jäniksestä, karhusta, käärmeestä ja ilveksestä.

Lähdetään liikkumaan kuin metsäeläimet. Hypitään kuin jänikset, tallustellaan kuin karhut (jalkapohjat ja kämmenet maassa), luikerrellaan kuin käärmeet ja kävellään kuin ilvekset (kontataan). Eläimet voivat myös äännellä niille kuuluvalla tavalla. Ohjaaja näyttää mallia ja kertoo koska eläintä ja liikkumistapaa vaihdetaan. Lopuksi köllähdetään pesään lepäämään.

Miltä luonto tuntuu?

Pilke Taikapurren piha

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 1-3 vuotiaat

Materiaalit

Ämpäreitä ja erilaisia luonnonmateriaaleja.

Toimintatuokio

Lapsille kerrotaan, että he pääsevät tunnustelemaan erilaisia luonnon materiaaleja. Miltähän ne tuntuvat? Keskustelkaa yhdessä.

Ämpärit on täytetty erilaisilla luonnonmateriaaleilla, kuten hiekalla, kivillä, lehdiillä, vedellä ja kävyillä. Lapsat saavat yksitellen tunnuksella erilaisia materiaaleja. Samalla lapsille sanoitetaan tapahtuma ja materiaaleja ja heidän kanssaan keskustellaan tuntemuksista.

Kerätään yhdessä tarvikkeet ja materiaalit paikoilleen.

Intiaanikävely

Matka 40 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Hupisaarten
kaupunginpuisto,
kesäteatterin ympäristö

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Kohteeseen saavuttua sovitaan rajat, joiden sisällä lapset saavat vapaasti liikkua. Yhdessä keskustellen mietitään, millä aisteilla luontoa voi havainnoida.

Intiaanit asuvat luonnon keskellä ja ovat valppaita luonnon tarkkailijoita. Liikutaan luonnossa kuin intiaanit, hiljaa varpaillaan hiipien luonnon rauhaa ja hiljaisuutta kunnioittaen. Liikkuessa ollaan aistit valppaina ja kuunnellaan mitä ympärillä tapahtuu. Mitä ääniä kuulet, mikä äänet saa aikaan? Mitä näet, oletko huomannut sellaista aiemmin?

Lapsat saavat kertoa havainnoistaan. Mitä näkyi? Mitä kuului? Houkutteilko jokin pinta koskettamaan?

Luontotaulu

Matka 40 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Hupisaarten
kaupunginpuisto,
kesäteatterin ympäristö

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Tehdään yhdessä taideteos kaikenlaisista luonnonmateriaaleista. Ensin vedetään tietenkin taiteilijan hattu päähän ja ohjaa ja ripottelee lasten päälle luonnon taidetaikapöytä!

Taulu voi esittää kukkaa, kalaa, lintua tai mitä hyvänsä muuta muotoa. Se voi olla myös abstrakti, esimerkiksi erilaisista ympyröistä koostuva kuvio. Piirretään ensiksi kuvan muoto kepillä pehmeään maahan kuten hiekkaan tai soraan tai vaihtoehtoisesti esimerkiksi oksilla rakennetaan kuvan muoto maahan.

Seuraavaksi "maalataan" kuva. Esimerkiksi piirretyn kukan jokainen terälehti täytetään omalla värillä sen mukaan minkä värisiä irrallisia asioita luonnosta löytyy (keppejä, käpyjä, lehtiä, kiviä, olkia, yms). Lapset keräävät materiaaleja ja täyttävät terälehdet väreillä.

Lopuksi ihastellaan yhdessä valmista teosta otetaan siitä kuva, joka voidaan tulostaa päiväkodin seinälle tauluksi.

Luontobändi

Matka 40 min

Toiminnan kesto 20 min

Lasten ikä: 3-5 vuotiaat

Hupisaarten
kaupunginpuisto,
Koirapuiston vieressä ja
Taidemuseon takana

Materiaalit

Ei tarvetta materiaaleille.

Toimintatuokio

Minkälainen äänimaailma luonnossa on? Voisiko luonnonmateriaaleilla tehdä omia ääniä tai jopa musiikkia? Keskustelkaa yhdessä.

Etsikää luonnosta erilaisia soittimia tai miten luonnosta voi luoda erilaisia ääniä. Minkälaisia ääniä löydätte? Kokoa erilaisista äänistä/soittimista bändi ja soittakaa oodi luonnolle. Samalla voidaan kerätä yhteinen laulu orkesterille, kun jokainen keksii luontolauluun sanoja ja aikuinen yhdistää ne lauluksi. Voitte myös halutessanne äänittää laulun esimerkiksi puhelimella. Toimintaa voidaan jatkaa usean kerran projektiksi.

Keskustellaan yhdessä toiminnasta ja kysytään lapsilta heidän mielipidettään toiminnasta. Oliko kivaa (peukku ylös) vai ei niin minun makuuni (peukku alas).

Suomen
luonnon
päivä
25.8.

Askartelu/taidetuokio

Luontokukka

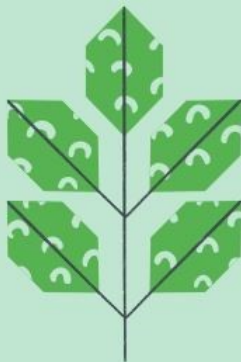
Materiaalit

Lehtiä ja muuta luonnonmateriaaleja Liimaa Tukeva kartonki tai vaneri

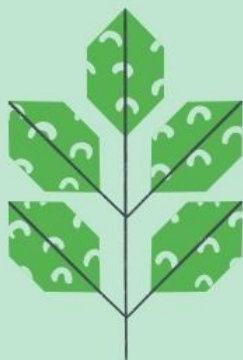
Toimintatuokio

Syksyn ruskaa hyödyntämällä kerätään lehtiä ja muuta luonnosta löytyvää materiaalia. Piirretään vahvalle kartongille tai ohuelle vanerille kukan tai jonkin muun muodon ääriviivat, jonka jälkeen lapset voivat liimata tuomansa materiaalit teokseen, täyttäen muodot samanvärisillä materiaaleilla. Esimerkiksi kukan terälehdet ja keskiosa voidaan täyttää erilaisilla väreillä. Taideteos voi olla myös abstrakti, esimerkiksi erilaisista ympyröistä koostuva muoto.

Valmis teos voidaan ripustaa päiväkodin seinälle kaikkien iloksi.

Askartelu/taidetuokio

Käpyeläimet

Materiaalit

Käpyjä, eriväristä askarteluhuopaa, liimaa, irtosilmä ja helmiä.

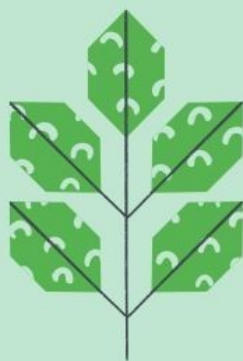
Toimintatuokio

Askarrellaan käpyistä eläimiä huovan ja irtosilmien avulla.

Hiiri: Leikkaa harmaasta huovasta pyöreät korvat ja pitkä häntä. Liimaa korvat, häntä ja irtosilmät käpyyn. Lopuksi hiirelle voi liimata pienen helmen nenäksi.

Pöllö: Leikkaa ruskeasta huovasta siivet ja sinisestä ja keltaisesta huovasta kummastakin kaksi pientä ympyrää. Tee sinisistä ympyröistä hieman keltaisia isompia. Liimaa pöllön siivet käpyyn. Liimaa seuraavaksi siniset ympyrät silmiksi. Liimaa sinisten ympyröiden päälle keltaiset ympyrät ja niiden päälle vielä irtosilmät. Silmät saavat olla isot ja näyttävät. Leikkaa vielä nokka oranssista huovasta ja liimaa se paikoilleen.

Askartelu/taidetuokio

Kiviötökät

Materiaalit

Kiviä, maaleja, liimaa ja kartonkia.

Toimintatuokio

Kerätään luontoretkiltä pyöreähköjä maksimissaan nyrkin kokoisia kiviä.

Askarrellaan kivistä erilaisia ötököitä tai kovakuoriaisia maalamalla kiviä. Leppäkerttu on helppo maalata punaisella ja mustalla maalilla. Kovakuoriaisiakin on monia erinäköisiä ja erivärisiä. Jos kivi on pitkänmallinen niin siitä voi maalata vihreä mittarimadon toukan tai siitä voi tehdä ampiaisen liimaamalla sille siivet pahvista.

Tämän askartelun voi tehdä ötökkäbongaus toimintatuokion jälkeen.

Mikäli maali on vedenkestävää niin kukin lapsi voi sijoittaa oman kiviötökän asumaan päiväkodin pihaan haluamaansa paikkaan.

Askartelu/taidetuokio

Pihlajanmarjahelmet

Materiaalit

Pihlajanmarjoja, kalastajanlankaa ja neuloja.

Toimintatuokio

Kerätään luontoretkellä pihlajanmarjoja.

Pujotetaan kaulanauhaksi sopivan mittainen lanka neulansilmään. Huomioi, että lanka pitää olla tarpeeksi pitkä, että kaulanauhan yltää solmimaan yhteen ja pujottamaan pään yli. Pujotetaan pihlajanmarjoja marja kerrallaan lankaan neulan avulla ja solmitaan nauhan päät lopuksi yhteen.

Pihlajanmarjat rypistyvät hieman kuivuuksaan.

Askartelu/taidetuokio

Luontomobile

Materiaalit

Lehtiä, pihlajanmarjoja, kukkia, käpyjä, kaksi keppiä, kalastajan lankaa ja helmiä.

Toimintatuokio

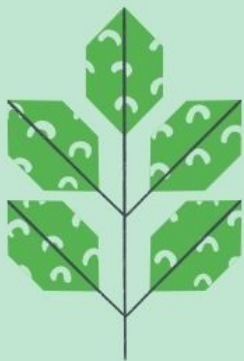
Kerätään luontoretellä kaikille lapsille kaksi keppiä ja luonnonmateriaaleja.

Sidotaan langalla kaksi keppiä ristikäin yhteen keppien keskikohdasta. Jätetään reilusti lankaa solmimiskohtaan, josta mobile voidaan sitten ripustaa esille.

Solmitaan keppeihin erimittaisia lankoja roikkumaan. Sidotaan näihin lankoihin erilaisia luonnonmateriaaleja, kuten käpyjä, lehtiä ja kukkia. Lankoihin on myös mahdollista pujottaa neulan avulla pihlajanmarjoja tai helmiä.

Valmis mobile voidaan kiinnittää kattoon roikkumaan.

Askartelu/taidetuokio

Unisieppari

Materiaalit

Lehtiä, pihlajanmarjoja, kukkia, käpyjä, keppi, kalastajan lankaa ja helmiä.

Toimintatuokio

Kerätään luontoretellä kaikille lapsille keppi ja luonnonmateriaaleja.

Luontomobilen tekniikalla voidaan tehdä myös unisiepparin. Kiinnitetään yhteen keppiin ripustuslanka niin, että langat päät ovat solmittuina kepin päihin. Sidotaan keppiin lankoja niin, että keskellä on pisin lanka ja reunoilla lyhyimmät langat.

Sidotaan lankoihin erilaisia luonnonmateriaaleja, kuten käpyjä, lehtiä ja kukkia. Lankoihin on myös mahdollista pujottaa neulan avulla pihlajanmarjoja tai helmiä.

Valmis unisieppari voidaan kiinnittää seinälle sängyn pätyyn sieppaamaan pahat unet.

Askartelu/taidetuokio

Taikasauva

Materiaalit

Keppi, maalia ja erivärisiä lankoja.

Toimintatuokio

Lapset voivat poimia luontoretellä itselleen taikasauvan, jolla voi tehdä metsänhaltijan tavoin taikoja.

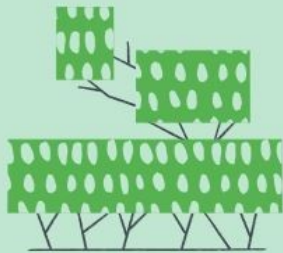
Keppi väritetään ja koristellaan maalaamalla. Kepin ympärille voi halutessaan kieputtaa erivärisiä lankoja koristeeksi. Ideoita koristeluun voidaan hakea luonnosta tutkimalla joko luonnossa tai kuvista erilaisia eläimiä, ötökoita ja perhosia. Taikasauva voi muistuttaa meitä leppäkertun mustista pilkuista tai saada värinsä sitruunaperhostesta.

Syksyn luontoon liittyvät merkkipäivät 2020

- 24.-30.8. Puunhalausviikko
- 27.8. Geologian päivä
- 29.8. Suomen luonnon päivä
- 29.8. Nuku yö ulkona
- 2.9. Kosteikkopäivä
- 7.9. Uhanalaisten eläinten päivä
- 16.9. Otsonikerroksen suojaamisen päivä
- 22.9. Autoton päivä
- 27.9. Puun päivä
- 4.10. Maailman eläinten päivä
- 8.10. Hiljaisuuden ja melun päivä
- 16.10. Nälkäpäivä ja ravintopäivä

Lähteet

Karttakuva kopioitu Google Maps karttasivustolta

Oppi&Ilo Luontoon! Tietoa ja puuhaa. Sanoma Pro Oy & Suomen Latu ry

Tuomaala, T. 2002. Luonto tutuksi. Helsinki: Suomen Luonnonsuojeluliitto & Luonto-Liitto.

Wahlström, R. & Juusola, M. 2017. Vihreä hoiva ja kasvatus. Helsinki: Artemia.

